

ת"פ 40407/09/15 - מדינת ישראל נגד נאצר ענאני, אליסע חיראללה שעבאן

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 40407-09-15 מדינת ישראל נ' ענאני ואח'

בפני כבוד השופט אוהד גורדון

בעניין: מדינת ישראל
ע"י פרקליטות מחוז ירושלים - עו"ד ר'
קאסם

המאשימה

נגד

1. נאצר ענאני ע"י ב"כ עו"ד ד' עזי
2. אליסע חיראללה שעבאן ע"י ב"כ עו"ד א'
להמן

הנאשמים

הכרעת דין

החלטתי לזכות את הנאשם 2, מחמת הספק, מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום. הנאשם 1 יורשע בעבירה שיוחסה לו.

א. רקע

1. בכתב האישום המתוקן בשנית מיום 27.11.16 יוחסה לנאשם 1 (להלן: "ענאני") עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין"). לנאשם 2 (להלן: "שעבאן") יוחסה עבירה של סיוע לעבירה על-ידי נוטריון, לפי סעיף 47 לחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976 (להלן: "חוק הנוטריונים").

2. כפי הנטען בכתב האישום, ביום 1.3.14 הובהל אסחאק אנאסרי (להלן: "אסחאק"), יליד 1935, לבית החולים הדסה הר הצופים (להלן: "בית החולים"), לאחר שנמצא שרוע על רצפת ביתו במצב ירוד. הוא אושפז מאותו יום ועד ליום 5.5.14. במהלך אשפוזו, הבחין הצוות הרפואי בתסמינים המעידים על בלבול ואי-כשירות. עוד במהלך אשפוזו, הגיע לבקרו יוסף אבו-סביתאן (להלן: "יוסף") ששימש כקבלן שיפוצים בביתו של אסחאק, והשניים דנו ביפוי כח שיעניק אסחאק ליוסף לביצוע פעולות בחשבון הבנק שלו. במועד שאינו ידוע במדויק למאשימה, עובר ליום 15.3.14, הגיע לבית החולים ענאני, המשמש כעורך דין ברשות הפלסטינית (להלן: "הרש"פ"), יחד עם יוסף כדי לפגוש באסחאק. במהלך פגישה זו, הציע ענאני למתלונן

לסייע לו לערוך את יפוי הכוח הנזכר לעיל. בהמשך, הגיעו הנאשמים ויוסף לבית החולים, לפגישה נוספת עם אסחאק. בפגישה זו, תוך כדי שיחה אודות יפוי הכח הנזכר לעיל וכשיוסף לא היה לידם, שכנעו הנאשמים את אסחאק להטביע את טביעת אצבעו על המסמכים הבאים: (א) יפוי כח בלתי חוזר לפיו ייפה אסחאק את כוחו של נאשם 1 לבצע כל פעולה משפטית לרבות מכירת בית מגוריו המצוי בשכונת א-טור (להלן: "ביתו של אסחאק" או "בית המגורים"); (ב) הצהרת ויתור על חלקות ווקף ושכירות מוגנת, לפיה קיבל אסחאק מענאני 200 אלף דולר תמורת שכירות מוגנת בנכסים של אסחאק בבית חנינא, בצור באהר, בסמוך לכנסיית הבתולה ובביתו; (ג) הצהרת אסחאק כי קיבל מענאני 300 אלף דולר עבור ביתו, הגם שלא קיבל דבר. להלן ולשם היעול יכוננו מסמכים אלה "מסמכי ההעברה".

כפי הנטען, נאשם 2 אישר את המסמכים באישור נטריוני למרות מצבו הבריאותי של אסחאק, ועל אף שלא הייתה ברשותו תעודה רפואית הנדרשת לפי סעיף 4(ה) לתקנות הנוטריונים, התשל"ז-1977 (להלן: "תקנות הנוטריונים"). עוד נטען כי בהמשך ובהסתמך על מסמכי ההעברה מכר ענאני את ביתו של אסחאק למר עוני עלקם, ללא ידיעתו של אסחאק ומבלי שהעביר לו תשלום. במעשים אלה, כך נטען, קיבל ענאני דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הבאות לידי ביטוי בגילו של אסחאק, במספר המסמכים, במושא התרמית שהוא בית המגורים של אסחאק, ובעובדה כי אסחאק לא קיבל כל תמורה. שעבאן, כך נטען, סייע לענאני במרמה תוך ניצול לרעה של רישיון הנוטריון שהוענק לו.

ב. יריעת המחלוקת

3. בתשובתו לאישום מיום 20.5.16, טען ענאני כי אסחאק ביקש ממנו לעזור לו למכור את ביתו ונכסיו ליהודים, כאשר ענאני ישמש "איש קש" מטעמו, וזאת על מנת למנוע השתלטות של קרובי המשפחה של אסחאק על הנכסים. ענאני הכחיש את יסודות העבירות, אישר שפגש באסחאק יחד עם יוסף בבית החולים, לדבריו לאחר שיוסף ביקשו לערוך יפוי כוח למשיכת כספים מבנק המצוי בעזרייה, טען שנערכה פגישה נוספת ביניהם בה סוכמו "הדברים" לגבי נכסיו של אסחאק, וכי פגישה שלישית בנוכחות שעבאן נערכה לצורך חתימת מסמכי ההעברה. עוד טען שאסחאק הבין היטב על מה חתם ומצבו הבריאותי אפשר זאת. עוד נטען שאסחאק ידע שלא קיבל כסף מענאני וחתם על נוסח המסמכים בהתאם להסכמות עם ענאני. לבסוף נטען שהעביר את זכויותיו בנכסים לעלקם ללא תמורה, כדי להגן על עצמו ולהראות שאין לו כוונה למכור את ביתו של אסחאק ליהודים, וזאת לאחר שאחיינו של אסחאק, נביל אנסארי (להלן: "נביל") התלונן בפני אנשי הרש"פ על כוונה למכור ליהודים ובעקבות פניות מצדם. נטען לגבי עלקם כי "ידוע כי הוא איש מטעם הרשות בעניינים אלו".

4. שעבאן, בתשובתו לאישום מיום 19.5.18, אישר שפגש באסחאק בבית החולים ואישר את חתימתו על מסמכי ההעברה, אך הכחיש כי שכנעו לחתום, טען כי אין לו כל עניין בתוכן העסקה והוסיף שהתרשם כי אסחאק היה במצב הכרתי טוב והבין את מעשיו. הוא מסר שאסחאק חתם על כל מסמכי ההעברה בטביעת אצבע ובחתימת יד, ואישר כי אימת את המסמכים על אף שלא הייתה ברשותו תעודה רפואית כנדרש בתקנות הנוטריונים, אך זאת לטענתו ללא מחשבה פלילית.

5. המחלוקת מתמקדת, אפוא, בשאלת מצבו של אסחאק בעת שחתם על מסמכי ההעברה והבנתו את תכניהם, בשאלת מודעות הנאשמים לכך, ובתזה שהציגו לפיה דובר במהלך למראית עין, לצורך מכירת ביתו של אסחאק ליהודים. בכך שלובות שאלת מהות העסקה המאוחרת בין ענאני לעלקם, וסוגיות נוספות שתידונה בהמשך ואשר עלו מטענות הצדדים ומסיכומיהם.

ג. מצבו של אסחאק בפגישה בה הוחתם על מסמכי ההעברה וטיבו הפסול של המהלך

6. לאחר בחינת ראיות הצדדים, מסקנתי היא כי הוכח למעלה מספק שאסחאק הוחתם, בפגישתו עם הנאשמים ענאני ושעבאן, על מסמכי ההעברה מבלי שהבין את משמעותם, בניגוד לאינטרס שלו ותוך ניצול מצבו הקוגניטיבי הלקוי אותה עת.

7. הדבר עולה, ראשית, **ממסמכי ההעברה**. אלה הוגשו במקור, בשפה הערבית, לצד תרגום (חלק מת/7 ומת/10). הם נושאים טביעת אצבע וכן חתימה בשרבוט שמראהו מתיישב עם רעידה של היד. אציין שמקובלת עלי טענת ההגנה כי אדם מבוגר עשוי לחתום כך ללא קשר למצבו הקוגניטיבי. כל החתימות אומתו בידי שעבאן על גבי אישור נוטריוני שערך, בדרך המאפיינת עסקאות נדל"ן במזרח ירושלים.

8. המסמכים, שלושה במספר, נושאים שלושה תאריכים שונים: 2.1.14, 17.2.14 ו-15.3.14. זאת, הגם שאין מחלוקת כי שלושתם נחתמו באותו מועד, בפגישה הנזכרת לעיל.

9. חשוב, מכך, תכניהם של מסמכי ההעברה מספקים אינדיקציה משמעותית ראשונה התומכת בתזת התביעה, לפיה אסחאק הוחתם על המסמכים מבלי שהבין את משמעותם. כך, בהתייחס למהות המסמכים ולתמורה ש"שולמה" לפיהם:

המסמך הנושא תאריך 2.1.14 הוא, במהותו, יפוי כוח המבטא מכר נדל"ן מאסחאק לענאני, וזאת בהתייחס לבית המגורים של אסחאק. אסחאק תיאר בו את ביתו לרבות בוסתן וחניה הצמודים לו, "הצהיר" על מכירתו של הבית לענאני ויפה את כוחו של האחרון לעשות כל הדרוש להשלמת הרישום והעסקה.

המסמך הנושא תאריך 15.3.14 הוא, במהותו, אישור על קבלת התמורה בגין המכר. במסמך זה "הצהיר" אסחאק כי קיבל מענאני סך של "שלוש מאות אלף דולר וזאת תמורה לתועלת בבית הנמכר לו מצידי הנמצא באזור ירושלים א טור אחרי גת שמנים, לא מגיע לי כל זכות אחרת ממנו".

יצוין כי אין מחלוקת שאסחאק לא קיבל דבר מענאני, וכי טרם האשפוז לא הייתה היכרות ביניהם. מכאן חוסר סבירותו של המהלך שלכאורה תועד באותם מסמכים: מהלך בו "החליט" אסחאק למכור את בית מגוריו לאדם זר בו פגש לראשונה בבית החולים, ו"אשר" כי קיבל מידיו מאות אלפי דולרים תמורת המכר, הגם שלא קיבל דבר.

חוסר הסבירות מודגש גם ב"מסמך ההעברה" השלישי, הנושא תאריך 17.2.14, לפיו הקנה אסחאק לענאני זכויות של שכירות מוגנת בכלל נכסיו, באופן גורף ותוך הצהרה מקבילה לפיה קיבל ממנו כספים, אותם מעולם לא קיבל. המסמך נושא כותרת "הצהרה וויתור על חלקות הווקף", עוסק ב"חלקים של הווקף השייך לאנסארי והאחראי עליו כעט האדו בהא אל אנסארי" (כך במקור, בתרגום שהוגש) ובנוסף "ווקף ג'ודה אותם קיבלתי בירושה מאבי המנוח...", ובמסגרתו "הצהיר" אסחאק כי קיבל מענאני סכום של מאתיים אלף דולרים ובתמורה השכיר לענאני בשכירות מוגנת חלקות באזור א-טור בהן נמצא ביתו בתנאי שלא יפנה את אסחאק מהמקום "כלומר יש לי את הזכות לגור יחד עם נאצר ובני משפחתו כל עוד חייתי" ובנוסף השכיר לענאני בשכירות מוגנת "כל מה שהוא רכוש וזאת הרכוש השייך והרשום תחת שם ווקף או שלא, בפרט חלקת האדמה באזור בית חנינא וכל מה שנבנה עליה וכ"ו אותם ירשתי מאחותי, וחלקת אדמה הנמצאת באזור ירושלים/צור בחר, ובכך אני מצהיר שפעלתי להעביר בעלות כל מה שהוא שייך לי ורכושי מכל סוג ותחת כל שם ואיפה שהוא נמצא גם אם בישראל או באזור הרשות הפלסטינית. קיבלתי תמורת החלקות והנכסים וחלקות האדמה הנקראות אל חריקה והכרם וחלקת אדמה הנקראת או חושבייה חניית רכב וכל זה מושכר בשכירות מוגנת מיד הקונה מר נאצר הנ"ל" (ההדגשה הוספה). עוד "הצהיר" שלא מגיע לו דבר מענאני, וכי יורשיו אינם יכולים לטעון נגד הקניית

הזכויות לענאני, וסיכם ב"הצהרה" כי הוא מצוי "בדעה צלולה... ללא שום לחץ מצד כלשהו ואני מבקש מהנוטריון לאמת את חתימתי כדי שיוכל מר נאצר ללכת ולרכוש מה שקיבל לפי המקובל".

מסמך זה מגלם אפוא מהלך גורף של נישולם של אסחאק ושל יורשיו מנכסיו, הן נכסים משמעותיים שצוינו במפורש והן נכסים שלא צוינו במפורש, וזאת באמצעות הנוסח הכללי שהודגש לעיל ושהתייחס לכל רכוש, מכל סוג ובכל מקום. גם הפעם, תוך שאסחאק "אישר" כי קיבל את כל התמורה, הגם שבפועל לא שולמה כל תמורה.

10. חוסר הסבירות הולך ומחריף נוכח ההקשר בו נחתמו המסמכים: בידי אדם קשיש וערירי, שכפי שיבואר בהמשך פונה לבית החולים בשל התדרדרות חריפה במצבו הבריאותי ואושפז ואשר, לפי המסמכים, החליט דווקא בעיצומו של האשפוז, בבהילות חסרת פשר, להעביר את כל נכסיו בדגש על נכסי הנדל"ן למר ענאני בו פגש לראשונה בבית החולים (ושבעצמו לא ראה את הנכסים אותם "רכש"). כל זאת ללא תמורה, תוך שהוא "מצהיר" בכזב על קבלת תמורה של מאות אלפי דולרים, ללא ייצוג שלו בידי עורך-דין בעסקה כה משמעותית עבורו, מבלי שבחדר נכח איש מטעמו ובנסיבות שיתוארו בהמשך אודות מהלך הפגישה ומצבו הבריאותי של אסחאק.

11. אם נדרשת המחשה נוספת של חוסר הסבירות של המהלך, היא מצויה בכך שהם מעגנים, לכאורה, החלטה של אסחאק לשלול מבני משפחתו העתידים לרשת אותו כל זכות בירושת נדל"ן משמעותית. זאת, הן בהעברת בית המגורים ללא תמורה בפועל, והן בהקניית זכויות לענאני בכל רכושו של אסחאק, מכל סוג ובכל מקום. כפי שהוצג לעיל, תזת ההגנה היא כי מהלך זה בוצע בידי אסחאק על מנת שבני משפחתו לא יקנו זכויות ברכוש. במצב דברים זה, ניתן היה לצפות לראיות המעידות על סכסוך של ממש בין אסחאק לבין בני המשפחה, וכאלה אינן בנמצא.

הראיות הקיימות מעידות ההיפך: כי אסחאק הערירי, שמן הראיות עולה גם כי היה חשדן במידת מה, סמך דווקא על אחיינו נביל אשר סייע לו לפרקים, ולא היה מסוכסך עם בני המשפחה. בשלב בו השתפרה תודעתו, כחודשיים לאחר האירועים מושא האישום ובעקבות אשפוז ממושך בבית החולים, נשאל אסחאק בידי רופאו ד"ר מערבי את מי הוא רוצה למנות כמי שידאג לו וינהל את ענייניו במהלך הטיפולים וחזרתו הביתה. זאת, משום שמצבו הרפואי הצריך סיוע בעניינים אלה. אסחאק בחר באחיינו, נביל (עדות ד"ר מערבי, פ/40 ש'4-9 ופ/73 ש'24-32). ד"ר מערבי העיד כי האחין היה גם מי ששימש כ"מוציא ומביא" לענייניו של אסחאק לאורך האשפוז, וליווה את אסחאק במהלך השיקום. כשנשאל בידי ההגנה האם אסחאק טען לסכסוכים עם נביל, השיב הרופא בשלילה (שם, פ/72 ש'24 ופ/74 ש'2). אני ער לדברי ד"ר מערבי לפיהם שמע מעובדת סוציאלית שהיו בעבר סכסוכים משפחתיים במשפחתו של אסחאק, אך בהמשך נראה כי דובר בסכסוכים ישנים מאוד, שהסתיימו לפני עשרות שנים. בנוסף, בסיכום המחלה ת/14 שרשם ד"ר מערבי הוצג כי במהלך האשפוז סיפקו בני משפחתו של אסחאק סיוע ("נעזרנו בנוכחות מטפלים מטעם המשפחה") וכי התקיימו שיחות משותפות עמו ועם נביל. ברישומי האחות דבורה דוכן, שעדותה תידון בהמשך, ציינה היא כי ביקרו את אסחאק נביל וכן אחין נוסף בשם תאופיק (רישום מיום 5.3.14, ת/13). אחות נוספת, צביה בכר, סיפרה כי אסחאק "אמר לי על נביל שהוא היחידי שהוא מרשה לו להיכנס אליו לבית והוא היחידי שדאג לו והוא היחידי שדאג וקנה לו מברשת שיניים, היחידי שדאג ונתן לו כסף במחלקה, ראיתי את נביל מגיע ונותן לו כסף" (פ/145 ש'20-23). על תיאור דומה חזרה בהמשך, תוך שציינה שאסחאק מסר לה כי רק לנביל יש מפתח לדירתו ו"רק נביל יכנס אלי הביתה...", כי נביל הביא לאסחאק פריטים מביתו לבקשתו וכי אסחאק מסר לה "שרק בו אפשר להאמין והוא היחידי שמטפל בו בבית..." (פ/149-150). בהמשך תיסקרנה גם עדויותיהם של אסחאק, ששלל סכסוך

עדכני עם נביל, ועדותו של נביל שסיפר על הסכסוך הישן שהסתיים, הכחיש את טענות ההגנה לפיהן ניסה להשתלט על רכושו של אסחאק, ולמרות שמסר כי הקשר בינו לבין אסחאק לא היה קשר קרוב, סיפר כי סייע לאסחאק שהוא אחיו של אביו של נביל ושכנו.

כל אלה מנוגדים לתכני מסמכי ההעברה, הפוגעים ביורשיו של אסחאק, דבר המוסיף וממחיש את חוסר הסבירות מבחינתו של אסחאק בעריכתם של מסמכים אלה.

12. לצד המשמעויות העולות ממסמכי ההעברה ומן הפער בינם לבין עובדות שאינן במחלוקת, הוצגו **ראיות אודות מצבו הבריאותי של אסחאק** בעת הרלבנטית. אלה מעלות כי מצבו הקוגניטיבי היה כבי רע, הוא לא הבין את טיב המסמכים עליהם הוחתם ולא סביר כי במצב זה החליט לבצע את המהלך הרכושי המתועד במסמכים או את המהלך לו טוענת ההגנה (של מכירת נכסיו ליהודים באמצעות ענאני).

המסקנה אודות מצבו של אסחאק עולה מן השילוב שבין מספר ראיות. תחילתן בעדותו של **ד"ר יורם מערבי**, רופא מומחה במחלקה הגריאטרית בבית החולים שלעדו אף ניהל אותה וכן ניהל בית חולים גריאטרי. עוד מסר כי הוא משמש כיו"ר ועדה לקביעת כללים לקיום הערכה רפואית של כשרות לצורך בקשת אפוטרופוסות.

ד"ר מערבי העיד כי פגש את אסחאק מספר פעמים לאורך אישפוזו, וזאת משום שדובר במקרה מורכב. לדבריו, אסחאק אושפז כאשר הוא סובל מהכרה מעורפלת ובלבול משמעותי, לאחר פרק זמן ממושך בו לא באו לפיו מזון ושתייה, ובשל חוסר חריג בוויטמין B-12. חוסר זה, כך לפי העד, גרם לפגיעה קשה בתפקודו המוחי של אסחאק. לאורך אישפוזו שהה במחלקה הפנימית של בית החולים. עם השלמת החוסרים הנזכרים לעיל השתפר בהדרגה מצבו, שאז הועבר לשיקום, באחריותו ובטיפולו של ד"ר מערבי (פ/38, פ/40).

ד"ר מערבי זומן לבדוק את אסחאק כשזה שהה במחלקה הפנימית, לצורך החלטה האם הוא זקוק לאפוטרופוס על גופו. הוא ציין כי לפניו בחנה את אסחאק ד"ר דרורי, פסיכיאטרית, אשר הגיעה למסקנה לפיה אסחאק אינו כשיר, ובהתאם לכך מילאה חוות דעת מומחה לצורך הגשת בקשה לבית המשפט למינוי אפוטרופוס לגופו של אסחאק (פ/38, ש/7-9). למרות זאת, נקרא העד לעשות הערכה נוספת. הוא הסביר זאת בכך שהוא ידוע בגישתו הזהירה בנושא מינוי אפוטרופוס, שמשמעו נטילת האוטונומיה של מטופלים קשישים על גופם. הוא ציין כי בדיקתו את אסחאק העלתה מצב בעייתי, שכלל בלבול משמעותי, חוסר התמצאות וחוסר כשירות לקבל החלטות. כך תיאר את מצבו של אסחאק:

"הוא היה מבולבל לחלוטין, הוא לא ידע איפה הוא נמצא ומה הוא עושה בבית החולים. היו לו טענות שהיה ברור שהן לא קשורות למציאות, כמו למשל שהרופא הבכיר בפנימית השתין על המיטה שלו ועוד טענות מוזרות ומשונות. היה ברור שהוא איננו כשיר לקבל החלטות" (פ/39 ש' 12-14).

"הוא למשל לא היה מודע בכלל לסיפור שמצאו אותו בבית על הרצפה. כשניסיתי לברר מה קרה ולמה הוא פה. הוא לא היה מודע לכך שהוא בכלל לא מתפקד, הוא לא מסוגל לרדת מהמיטה וללכת כפי שהיה מצבו באותו זמן... כל ההיבטים של ההבנה שלו את הסיטואציה שבה הוא נמצא היו פגומים בצורה ברורה והיו לו מחשבות שווא על כך שכפי שאמרתי, הרופא מסתובב עשה פיפי על המיטה שלו והרטיב אותו וטענות אלה" (שם, ש' 23-28).

"לדוגמא, הוא לא ידע להגיד בן כמה הוא. הוא אמר שהוא בן 40 (לפי ת/13 אסחאק היה בן 79 בעת האישפוז - א.ג.), הוא אמר שהוא עובד... באוניברסיטה או משהו כזה. בכל אופן, דברים שהיו לא קשורים" (פ/71 ש' 26-28. ראו גם פ/77 ש' 3).

למרות אלה, כך הסביר ד"ר מערבי, החליט שלא למלא חוות דעת לצורך מינוי אפוטרופוס על גופו של אסחאק. זאת הסביר בגישתו הזהירה שנדונה לעיל (תוך שמסר כי הוא מודע לכך שמדובר בגישה שאינה מקובלת על כל

המומחים - פ/38 ש' 22-23), בכך שהתרשם כי דובר במצב קוגניטיבי שעשוי בחלקו לחלוף בהמשך, עם התקדמות האשפוז, וזאת בשל הקשר בינו לבין חוסר קיצוני בויטמין B-12, ובכך שסבר כי בזמן שאסחאק מאושפז, בפיקוח והשגחה של הצוות הרפואי, "אפשר לחכות עם מינוי אפוטרופוס לגוף כל עוד לא צריך לקבל החלטות גדולות" (שם, ש' 17-18). לבסוף הסביר כי לפי הפרקטיקה מקובל למנות אפוטרופוס לגוף לתקופה שלא נופלת משלושה חודשים, דבר אשר מחריף את הפגיעה בזכויות המטופל שהחלטותיו על גופו נשללות ממנו לתקופה שכזו, ולכן "אני משתדל ככל האפשר להפעיל את המנגנון בלי ברירה" (שם, ש' 19-21). ראו גם פ/72 ש' 17-12).

בחקירתו הנגדית נדרש ד"ר מערבי שוב להחלטה להימנע באותו שלב ממינוי אפוטרופוס, והבהיר כי אין לקרוא לתוך החלטתו זו את מה שאין בה: "לא קבעתי שהוא כשיר, לא מילאתי תעודת מומחה שהוא כשיר, אלא נמנעתי לקבוע שהוא לא כשיר והסברתי למה. אני חושב שהוא לא כשיר אבל אני רוצה להמתין בסבלנות שיתאושש ואני לא רוצה לקחת לו את הזכויות כל עוד שהוא בתהליך ותחת השגחתנו. לא קבעתי שהוא כשיר" (פ/73 ש' 18-21. ההדגשה הוספה).

13. אציין אלמנטים נוספים שעלו מהתייחסותו של ד"ר מערבי לאותה בדיקה של אסחאק: ראשית, העד ציין שאסחאק לא זכר כלל באותה בדיקה כי פגש בנאשמים או חתם על מסמכים (פ/39 ש' 28). זאת, הגם שהבדיקה נערכה בסמוך לפגישה עמם, כפי שיבואר בהמשך. רק בבדיקות-המשך ובחלוף זמן נזכר בעצם קיום המפגש, וגם אז לא ידע לומר במי פגש ("במעורפל, הוא לא זכר לומר לי מי אבל הוא זכר את המפגש" - פ/72 ש' 19)). זו אינדיקציה נוספת לתמיכה במסקנה, לפיה לא היה צלול בעת המפגש והחתימה.

שנית, ועיקר, ד"ר מערבי עמד על כך שמצבו הבעייתי של אסחאק היה כה בולט עד שכל אדם, אף ללא מומחיות רפואית, היה מבין אותו. בלשונו, "הוא צריך הכשרה כדי להתעקש כמוני שלא למנות לו אפוטרופוס. כל אחד מהצוות חשב שאני עושה טעות שאני לא פונה למינוי אפוטרופוס. היה ברור לכל אחד מהצוות שאין עם מי לדבר... אם היית יושב מולו היה ברור בלי שום הכשרה שהוא אינו כשיר" (פ/40 ש' 15-19).

14. התרשמותו של ד"ר מערבי ממצבו הבעייתי של אסחאק חשובה במיוחד לענייננו, היות שלעדו מוצב זה אפיין את אסחאק סמוך לאחר הפגישה עם הנאשמים, בה הוחתם על מסמכי ההעברה. ד"ר מערבי העיד כי ביצע את הבדיקה בבוקר שלאחר הפגישה, שהתרחשה מספר שעות קודם לכן. לתיאורו, נקרא למחלקה בידי עובדת סוציאלית בשם שרה מידן, ש"היתה מאוד מודאגת מסיפור שהיא שמעה על ידי אחות מהמחלקה, שביקרו את החולה בלילה אנשים בלי לדווח או לעדכן את הצוות ויש חשש שהחתימו אותו על משהו. לשאלת בית המשפט, למחרת בבוקר פגשתי אותו לבקשתה של אותה עו"ס" (פ/39 ש' 3-7). אני ער לכך שד"ר מערבי לא בדק את אסחאק ברגע הפגישה ממש, ומסר שככלל מצבו ידע עליות ומורדות (פ/73 ש' 12, פ/78). אך סמיכות הזמנים בין המפגש לבדיקה, בצירוף עצמת קש"י ההבנה והבלבול של אסחאק עליהם העיד ד"ר מערבי, ועדותו לפיה דרך כלל מצבם הקוגניטיבי של חולים משתפר בשעות הבוקר, בהשוואה ללילה, והסבירות למהלך הפוך נמוכה מאוד (פ/40 ש' 19-26, פ/42 ש' 4), הופך את האפשרות לפיה אסחאק היה צלול ובהיר במהלך הפגישה עם הנאשמים בלילה שקדם לבדיקתו בידי ד"ר מערבי לרחוקה עד מאוד. בנסיבות העניין ונוכח יתר האינדיקציות המובאות בחלק זה של הכרעת הדין (כגון חוסר הסבירות שדווקא במספר הפגישות של אסחאק עם ענאני בבית החולים חלו "רגעי צלילות" נדירים, בהם גיבש החלטה למסור את כל רכושו לענאני), לא ניתן לקבל אפשרות זו כלל. ראו גם הדין בהמשך בעדותה של גב' בכר, שחזתה באסחאק במעמד הפגישה עצמה.

עוד לעניין האפשרות האמורה יצוין שניים: ראשית, ד"ר מערבי מסר שמצבו הבעייתי מבחינה קוגניטיבית של אסחאק לא היה רגעי, אלא אפיין את מהלך אשפוזו. בכלל זה סיפר שכאשר בדק את אסחאק שוב בהמשך האשפוז, כשאסחאק עדיין היה מאושפז במחלקה הפנימית, "לא היה הבדל משמעותי מהפגישה הראשונה" (פ/40 ש' 13). הדבר מוסיף ומרחיק את האפשרות לשינוי דרסטי לטובה במצבו של אסחאק דווקא במהלך הפגישה עם הנאשמים. יוזכר כי ענאי פגש באסחאק לא רק באותה פגישה אלא גם בפגישה נוספת קודם לכן, דבר המחייב כי עמד על מצבו הבעייתי. עוד תיאר ד"ר מערבי בדיקה נוספת לקראת סוף האשפוז, שאז ו"גם אחרי זמן רב הוא נשאל מבולבל עם אלמנטים שבהם הוא לא תמיד מבין על מה הוא מדבר, אבל בין לבין היו לנו שיחות שבהן הוא הבין את המשמעות של מצבו, דבר שלא היה בפנימית..." (פ/40 ש' 4). הטעות במקור, ההדגשה הוספה). בחקירתו הנגדית, כאשר התבקש לבאר אמירתו אודות "עליות ומורדות" במצבו של אסחאק, הבהיר ד"ר מערבי כי בעת אשפוזו של אסחאק במחלקה הפנימית "רוב השיחות איתו היו לא לענין... הוא היה מבולבל, על פניו אפשר היה לפנות ולמנות לו אפטרופוס" וכי ב"עליות" התכוון ל"הבלחות מסוימות בשיחה שיכול היה להגיד היכן הוא גר, הוא יכול היה לומר שיכול להיות שהוא צריך עזרה אבל זה לא בטוח", כאשר עיקר השיחה היה מבולבל "רוב השיחה הייתה, אני בן 40, אני עובד באזשהו מקום, מישהי צריכה לבוא לבקר אותי, הערות מוזרות על הצוות, הוא בא לפה בלילה, עשה פיפי על המיטה שלי ודברים כאלה שברור לחלוטין שההתמצות שלו בסיטואציה היא מוגבלת והשיפוט שלו פגום" (פ/78. הטעויות במקור).

15. בחנתי את טענות ההגנה כנגד עדותו של ד"ר מערבי, ואיני יכול לקבלן. העדות הותירה רושם של איש מקצוע מנוסה, וותיק וזהיר, שאינו ממנהר "לקפוץ" למסקנות. אין לו כל היכרות עם הנאשמים או סיבה לטפול עליהם אשם. עוד התרשמתי כי זכר היטב את הפרטים עליהם העיד למרות הזמן שחלף. העד הסביר זאת בהיות המקרה יוצא דופן בשל מורכבות מצבו של אסחאק והמאמץ שהשקיע בבדיקתו לבירור שאלת האפטרופסות, ובשל התקופה הממושכת בה טיפל באסחאק ("מעל לחודש בטיפול שלי, בשיקום" - פ/77 ש' 29-78/פ' 5).

16. הצדדים נחלקו בשאלה אם עדותו של ד"ר מערבי קבילה כעדות מומחה, כהגדרתה בסעיף 20 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: "פקודת הראיות"). ההגנה הצביעה על כך שלא הוגשה חוות דעת מומחה בהתאם להוראות פקודת הראיות, וטענה שאין בפניה מידע על ניסיונו המקצועי של העד. המאשימה, מנגד, הפנתה לנתונים עליהם העיד ד"ר מערבי בדבר ניסיונו העשיר, לסיכום המחלה שערך (ת/14), והוסיפה כי הועברה להגנה הודעתו במשטרה כחלק מחומרי החקירה.

17. לאחר בחינה, אני סבור כי יש להתייחס לעדותו של ד"ר מערבי כעדות מומחה, ולקבל את מסקנותיו. בהתאם לפסיקה, ומבלי לגרוע מחובת המאשימה להגיש חוות דעת מסודרת בהתאם לסעיף 24 ולתוספת הראשונה לפקודת הראיות, הרי שבחינתה של חוות הדעת ועדות המומחה היא בחינה מהותית. בנסיבות המתאימות, יש בה לגבור על הדרישות הצורניות. כך, כל עוד מוגשמים הרציונלים שבבסיסן: מתן האפשרות להגנה להתכונן כראוי לעדות המומחה ולחוקרו, כנגזרת של זכות הנאשם להליך הוגן (ע"פ 2842/10 קלדרון נ' מדינת ישראל, פס' 18 (23.1.12)).

בענייננו, לפי טענות המאשימה שלא הוכחו בידי ההגנה, הועמדו לרשות ההגנה מבעוד מועד הודעתו של ד"ר מערבי וכן המסמך ת/14 המכיל את סיכום האשפוז על ידו. ההגנה ידעה אפוא על מה עומד הרופא להעיד, ויכולה הייתה להיערך. זאת ועוד, עדותו של ד"ר מערבי בפניי לא התמצתה בישיבה אחת: חקירתו הראשית נשמעה ביום 21.11.16, ובה הוצגו מלוא הפרטים אודות ניסיונו המקצועי, התרשמותו מאסחאק בבדיקה שלמחרת פגישתו עם הנאשמים, ויתר הפרטים שנסקרו לעיל. במסגרת זו, הוריתי להגנה להכין את החקירה

הנגדית גם בהתחשב באפשרות כי עדותו תתקבל כעדות מומחה (פ/41). החקירה הנגדית התקיימה בחלוף זמן, ביום 13.12.16. כך, אף אם דבר מה בחקירתו הראשית של ד"ר מערבי היווה הרחבה בהשוואה להודעתו (אציין כי ההגנה לא ביקשה להגיש את ההודעה כדי להמחיש טענות שכאלה כך שאיני יכול לקבוע ממצאים בנושא), הרי שעמדו לרשות ההגנה מספר שבועות להכין את חקירתו הנגדית ולנסות לתקוף בה את ממצאיו, וכן שהות מספיקה לפנות למומחה מטעמה בניסיון לסתור את מסקנותיו של ד"ר מערבי. העובדה כי החקירה הנגדית לא כללה הטחות בעד לפיהן חרג באופן מהותי מהאמור בהודעתו או בסיכום הרפואי, וכי לא הוגשה חוות דעת נגדית, מדברת בעד עצמה.

בנסיבות אלה, והגם שהולם היה להגיש חוות דעת מסודרת, איני סבור כי נפגעה זכות הנאשמים להליך הוגן, או כי ראוי להתעלם מעדותו של ד"ר מערבי בשל אי העמידה בדרישות הצורניות. כך, בשים לב לשאיפה החולשת על ההליך, לעשיית צדק ולגילוי האמת, ולכך שמדובר בעד חיוני למטרות אלה: איש מקצוע המתמחה בסוגיה הספציפית של בחינת כשירות, ושלא נקרא בדיעבד למתן חוות דעת אלא בדק את אסחאק בזמן אמת, וגיבש את מסקנותיו ללא קשר להליך הפלילי ושלא לצרכיו או "מטעם" מי מהצדדים. בנסיבות אלה, תרומתו היא משמעותית והכרחית להגשמת מטרות ההליך, בפרט משמהימנותו האישית ומהימנותו המקצועית לא עורערו. לכן, אני מקבל את דבריו של ד"ר מערבי, כעדות מומחה.

18. הוספתי ובחנתי את **המוצג ת/14**, בדגש על מסמכי האשפוז הרלבנטי להליך זה (המוצג כולל גם מסמכים מאשפוז מאוחר של אסחאק, בשנת 2015). אציין שת/14 הוגש בהסכמה (פ/17). הוא מוסיף ותומך במסקנה המתגבשת, בדבר מצבו הבעייתי של אסחאק עת הוחתם על מסמכי ההעברה וזאת, כאמור, כשבועיים לאחר אשפוזו שהחל ביום 1.3.14. לפי ת/14, לאחר הגעתו לבית החולים שהה אסחאק יומיים בטיפול נמרץ, ביום 2.3.14 הועבר למחלקה פנימית (המטולוגיה) וביום 1.4.14 הועבר למחלקת השיקום עד לשחרורו לביתו ביום 5.5.14. בסיכום המחלה שערך ד"ר מערבי נרשם כי האשפוז במחלקה הפנימית היה "ממושך ומורכב" בשל תת תזונה קשה, זיהומים, אנמיה קשה בשל חוסר בויטמין B12-B1, ואבחנות נוספות לרבות "בלבול קשה וליקויי זכרון והתנהגות". כל אלה תומכים בתיאוריו בעדותו את מצבו של אסחאק בעת הרלבנטית לענייננו: בעיצומו של האשפוז במחלקה הפנימית. עוד צוין שם כי במהלך האשפוז הממושך במחלקת השיקום (המאוחר כאמור למפגש עם הנאשמים) חל שיפור הדרגתי בתפקודו ובמצבו הקוגניטיבי של אסחאק, אך כי גם בעת השחרור בראשית מאי, כך צוין, סבל עדיין מליקויים קוגניטיביים בשיפוט, "פזיזות וחוסר מודעות מלאה למגבלותיו" ולכן הומלץ על השגחה צמודה של מטפלים לאורך כל שעות היממה.

מתוך ת/14, הציגה ההגנה בפני ד"ר מערבי רישום של עובדת סוציאלית בשם שרה מדין, לפיו "ד"ר מערבי העריך פעמיים והתרשם כי מדובר במצב מורכב, אך כי באופן כללי אסחאק כשיר לקבל החלטות ולחתום". העד השיב כי אין מדובר בתיעוד נכון של מסקנותיו, ואפשר כי העובדת הסוציאלית לא הבינה אותן (פ/75-76). זו לא הובאה לעדות, ונוכח התרשמותי הכוללת מעדותו אני מקבל את תשובתו זו של ד"ר מערבי. לבסוף יצוין כי ד"ר מערבי הבהיר בעדותו כי הרישומים בסיכום המחלה המתייחסים למצב משופר של אסחאק נוגעים למצבו בסיום האשפוז ולא בזמן הפגישה.

19. עדות נוספת אודות מצבו של אסחאק היא זו של **דבורה דוכן**, אחות במחלקה הפנימית בה שהה אסחאק במחצית הראשונה של אשפוזו. היא העידה בצורה ישירה, שהותירה רושם של כנות. כך גם אמירתה מיזמתה, בפתח העדות, כי חשוב לה לומר אמת וכי בגלל הזמן שחלף והעובדה שאסחאק אושפז במחלקה פעמים נוספות לאחר האשפוז בו אנו עוסקים, היא מוצאת לציין כי נזכרה בחלק מהנתונים לאחר עיון

במסמכים ומעלה אפשרות לבלבול (פ/44 ש' 24-28). למרות זאת ציינה כי היא זוכרת היטב את אסחאק, והפרטים שמסרה בפועל היו ענייניים ואמינים. גם לגביה לא נטען או בוסס מניע שיהיה לה להרע לנאשמים, ובשל כל אלה יש לקבל את עדותה.

20. עדותה של גב' דוכן משתלבת בראיות שהוצגו לעיל, בתיאור מצבו הבעייתי של אסחאק בשלבים הרלבנטיים של אשפוזו. היא סיפרה כי אסחאק הגיע למחלקה הפנימית במצב של בלבול ופרנויה. הוא הגיע לבוש במעיל מרופט, מלוכלך בדם והפרשות והתנגד שצוות ביה"ח יגע במעיל, אף כשהובטח לו שזה יוחזר אליו (פ/44-45, ש' 24-28, 1-7). לטענתה, בשבוע-שבועיים הראשונים של האשפוז, נהג להשיב לה בשפות זרות כאשר הייתה שואלת לשלומה, לא זכר אם אכל או לא, לא הבחין בין יום ללילה, לא ידע לומר באיזה חדר הוא נמצא, כמה אנשים נמצאים עמו בחדר, מה אכל, את שמות האחיות ועוד. בשלבים אלה, כך מסרה, כל אדם שהיה מנסה לשוחח עמו היה מבין שהוא "לא בסדר". העדה סיפרה כי לקראת סוף האשפוז, עת החליט להשתחרר לביתו, הבחינה בשיפור במצבו (פ/45 ש' 12-20, פ/47 ש' 5-7, פ/49 ש' 21-30). בדומה לד"ר מערבי מסרה כי מצבו המנטלי של אסחאק נבע בעיקר מחוסר תזונתי, וכי עם שיקום מצבו הפיזי חל שיפור גם במצבו המנטלי (פ/50 ש' 21-26).

21. העדה הופנתה למסמך "דיווח סיעודי" (ת/13), המכיל רישומים של אחיות שונות אודות אסחאק, בחלוקה למשמרות.

בפתח הדברים אציין כי לא ניתן לתת לרישומים במסמך זה כשלעצמם משקל של ממש כראיה אודות מצבו הקוגניטיבי של אסחאק בעת הרלבנטית. הרישומים תמציתיים מאוד, ומסתכמים במספר מילים. הם נערכו בידי אחיות שונות, כל אחת במשמרת בה עבדה, תוך שימוש לא אחיד של אחיות שונות במונחים שונים. ד"ר מערבי הזהיר, בעדותו, כי "אם מדובר בדיווחי אחיות יש להיזהר בקריאתכם את הדברים, אני אומר את זה בלי להשמיץ, שכן האחיות מתחלפות שלוש פעמים ביום, והן יכולות לכתוב 'מתקשר' 'מתמצה' 'ירד מהמיטה' וכד' ולפעמים זה בלי שהן ראו את החולה או דיברו איתו" (פ/73 ש' 21-23. הטעות במקור). גב' דוכן הוסיפה, כי אין אחידות בין האחיות בשימוש במושגים השונים המופיעים בדיווח האמור, דוגמת "סיעודי מבולבל" או "סיעודי הכרה מלאה" (ואוסיף גם "יציב סיעודי מבולבל" - בעמ' 2, "מבולבל לאללה" - בעמ' 5, "תשוש הכרה מלאה" - בעמ' 7, או "תשוש מבולבל" בעמ' 8). עוד מסרה: "יש לי חברות שהן באות משפות שונות אחת מרוסיה אחת מאתיופיה, לא כולן מבינות את ההשלכות של הרישום והדיוק במצבו הבלבולי של אדם" וכן כי קיימת חובה לתעד אך היא מתפרשת בידי האחיות בצורה שונה זו מזו (פ/47 ש' 22-27, פ/51 ש' 29). כשהוצגו בפניה רישומים של עמיתותיה לפיהן אסחאק היה "בהכרה מלאה ללא תלונות" השיבה כי מתוך היכרות עם הנפשות הפועלות "אני לא למדה דבר על מצבו הקוגניטיבי מהרישומים שהראית" (פ/53 ש' 20) וכן "יש אחים ואחיות שלא ישימו לב אם הוא קוהרנטי משום שהם מטפלים באחרים, מרץ זה תקופה עמוסה, פעמים יש 4 חולים שנאבקים במקביל ואין לך זמן לשים לב שמר אסחאק הוא מבולבל ולא רואה בין ימינו ושמאלו" (פ/52 ש' 16-19). אחות נוספת, גב' בכר שעדותה תיסקר בהמשך, מסרה בדומה כי למרות שלאחיות יש "רובריקות" למלא הרי ש"דו"ח הסיעודי זה פרשנות של כל אחות בנפרד" (פ/150 ש' 29). בנסיבות אלה, איני סבור כי ניתן להיסמך על הרישומים התמציתיים האמורים כראיה, ככל שלא הובהרו בעדות של האחיות הרשומות.

22. מכאן תרומת עדותה של גב' דוכן. אני ער לכך שלא עבדה ביום הפגישה בין אסחאק לנאשמים. ועם זאת, דבריה אודות מצבו הקוגניטיבי הפגום של אסחאק בשבוע-שבועיים הראשונים לאשפוזו נתמכו ברישומים בת/13 שהיא עצמה ערכה: ביום 3.3.14 רשמה "סיעודי מבולבל" ועוד. ביום 4.3.14 רשמה "יציב. סיעודי מבולבל". ביום 5.3.14 "סיעודי מבולבל". ביום 11.3.14 "יציב. סיעודי מבולבל" וכך גם בימים 12.3.14,

17.3.14 ו-19.3.14, בעוד שביום 22.3.14 רשמה "יצב. סיעודי הכרה מלאה מבולבל מעט", ביום 23.3.14 "סיעודי הכרה מלאה" ובהמשך "מבולבל אך מודע לבעיה זו" וביום 25.3.14 "סיעודי הכרה מלאה".

כך, בתקופה הרלבנטית לפגישותיו עם ענאני, ועד ליום 19.3.14, מדובר ברישום אחיד של העדה, לפיו אסחאק היה במצב של בילבול. כדוגמאות למצב זה ציינה העדה זיהוי של אנשים מסוימים ואי-זיהוי של אחרים, אמירת מילים ללא הקשר הגיוני ועוד (פ/46 ש' 23-30). הדבר מתיישב עם עדותה אודות מצבו של אסחאק, ומתווסף לראיות שפורטו לעיל בביסוס המסקנה אודות מצב קוגניטיבי שאינו מתיישב עם החלטה להעביר לזר את כל רכושו ועם הבנת מסמכי ההעברה.

23. עדותה של גב' דוכן תרמה בהיבטים נוספים: היא הבהירה כי יתר המונחים המשמשים בת/13 אינם מעידים על מצב קוגניטיבי: הרישום "סיעודי" מבחינתה מתייחס לאדם שלא יכול לאכול, להתרחץ או לעשות צרכים לבדו (שם), המינוח "יצב" מתייחס למי שאינו זקוק לטיפול נמרץ, והמינוח "בהכרה" מתייחס לחולה שאינו זקוק לתרופות ונושם בכוחות עצמו. אין קשר בינם לבין שאלת הבילבול וגם במצבים אלה החולה עלול להיות מבולבל (פ/51-52). בנוסף, סיפרה כי שמעה על החתמת אסחאק על מסמכים מאחות אחרת, שאלה את אסחאק על העניין והוא השיב "גנבים, גנבים" והחל להתרגז. מכיוון שזה לא היה בריא לו, החליטה לעזוב את העניין. היא לא זכרה מתי נערכה השיחה (פ/56, ש' 14-24).

24. כל אלה מעלים מצב קוגניטיבי בעייתי של אסחאק בעת הרלבנטית, שאינו מתיישב עם תכניהם ומהותם של מסמכי ההעברה, או עם תזת ההגנה. לא סביר כי בעיצומו של אשפוז, במצב הבילבולי בו היה שרוי, וללא נימוק שיסביר את הדחיפות ואת חוסר האפשרות להמתין לסיומו של האשפוז ולשיפור במצבו של אסחאק, החליט האחרון להעביר את כל רכושו לזר ללא כל תמורה, ולחלופין (כטענת ההגנה) החליט דווקא בעיתוי זה להשתמש באותו זר כ"איש קש" על מנת למכור את ביתו ליהודים.

25. אחות נוספת שעבדה במחלקה הפנימית בעת הרלבנטית וטיפלה באסחאק היא העדה **צביה בכר**. את הרלבנטיות של עדותה ניתן לחלק לשניים:

26. ראשית, אף עדה זו מסרה על מצבו הקוגניטיבי הירוד של אסחאק בעת האשפוז. אציין כי בניגוד לרוב העדים, העדה התקשתה להציג את התרשמותה מן המצב השכלי בפירוט ובבירור, ושילבה בהתייחסותה אמירות שנגעו להיבטים אחרים, כגון היותו של אסחאק אדם אינטליגנטי. למרות זאת, בחינת מהות הדברים שמסרה מציגה מצב קוגניטיבי בעייתי מאוד. בכלל זה, מסרה כי אסחאק התקשה לשמור על רצף שיחה ו"קפץ" מנושא לנושא, ותיארה את מצב ההזנחה הירוד בו הגיע לבית החולים (פ/143 ש' 3-12). היא הופנתה לרישומיה במסגרת ת/13: בתאריכים 4.3.14 ו-6.3.14 רשמה שאסחאק היה "יצב, סיעודי מבולבל". ביום 8.3.14 "יצב, סיעודי הכרה מלאה... ישנוני אבל ניתן להעיר אותו, איטי בדיבור" ועוד. ביום 10.3.14 "יצב, סיעודי מבולבל". בימים 12.3.14, 17.3.14 ו-19.3.14 רשמה "יצב, סיעודי הכרה מלאה". העדה ביארה את הרישום "סיעודי" כמתייחס לאדם שאינו משרת עצמו באורח עצמאי, ואת הרישום "הכרה מלאה" כמתייחס ליכולת להבחין בפרטים בסביבה ואינו סותר מצב של בילבול או מעיד על העדרו (פ/144, ש' 26).

את הרישום "מבולבל" עליו חזרה כאמור בת/13 בנוגע לאסחאק, הבהירה העדה בצינה אקטים חריגים בהתנהגותו, המלמדים על מצבו בזמן אמת: אכילה עם הידיים למרות שסופק סכו"ם, החבאת מזון ישן במגירה, ואקטים נוספים של התנהגות חריגה שמפאת צנעת הפרט לא יפורטו כאן אך מציגים אדם שאינו צלול, בלשון המעטה (ראו פ/144 ש' 16-18). בהמשך עדותה תיארה אקטים נוספים, לרבות העובדה כי אסחאק נהג

לתלוש את הקטטר שחובר לו למרות הצורך הרפואי בהותרתו והוראות הצוות הרפואי בנושא, נהג במקביל לתלוש את תחבושותיו, ואקטים פרטיים נוספים שלא יובאו כאן מאותם טעמים אך מוסיפים וממחישים את מצבו. בשלם, כך הסבירה גב' בכר, לא ניתן היה למקם מיטה של חולה נוסף מול מיטתו של אסחאק (פ/146 ש' 5-8).

העדה התקשתה לפרט עוד אודות טיב המצב הקוגניטיבי של אסחאק, ולצד אמירות של "מבולבל לסירוגין, היו לו קטעים של צלילות הייתי קוראת לזה" ומנגד "קצת תוקפני ומבולבל" לא סיפקה תיאור שלם של המצב בו חזתה (פ/144-145). ועם זאת, הנתונים שכן סיפקה כמפורט לעיל מתיישבים עם יתר הראיות, ומציגים מצב חריג. אציין כי מחקירתה הנגדית עולה בבירור כי התייחסותה להתרשמותה מאסחאק כאדם אינטליגנטי, או בקשתו ממנה להתקשר לנביל, אינן מעידות על צלילותו, שכן עסקו בשעות הראשונות לאשפוזו במחלקה עת הועבר מחדר המיון, כשמצבו היה קשה (פ/149).

27. לעדותה של גב' בכר תרומה משמעותית נוספת: היא העידה כי חזתה במעמד הפגישה בין אסחאק לבין הנאשמים. היא תיארה, כי במהלך משמרת ערב שהתה בחדרו של אסחאק ולא סגרה את הדלת, שאז נכנסו "שני אנשים מאוד מרשימים מבחינת הלבוש, תיק ג'ימס בונד כזה" הישר למיטתו של אסחאק. השניים שוחחו עם אסחאק בערבית ו:-

"בשלב מסוים שמעתי את המילה 'הון, הון', אני יודעת מה זה, כאן, כאן, ואז פתחתי את הוילון, מפני שהבנתי שמשו לא בסדר... וראיתי כרית של דיו החתימו אותו עם האגודל, החתימו אותו על טפסים ניירות, שאלתי את אסחאק מה עשית עכשיו אומר חתמתי שאלתי על מה אומר על ניירות שאלתי למה ואמר כי הם אמרו לי, שאלתי את אחד מהשניים לא זוכרת את מי למה, מה בוער לכם כ"כ לעשות פרוצדורה של להחתים חולה באשפוז על ניירת... הם אמרו לי שהחתימו אותו כי הם צריכים למכור נכס שלו כי הוא אמור לעבור לשיקום גריאטרי שלו בבית החולים וזה עולה כסף" (פ/146-147).

בהמשך תיארה שוב את פנייתה לאסחאק כשראתה שהוא מוחתם על מסמכים:

"שאלתי למה אתה חותם עכשיו, שאלתי אותו מה עשית, הוא אמר חתמתי על ניירות שהביאו לי, למה כי הם ביקשו ממני, שאלתי למה עשה את זה הוא אמר לא יודע כי הם ביקשו" (פ/148 ש' 28, ושוב בפ/152 ש' 14).

גב' בכר הוסיפה כי לשמע דבריהם של השניים, אמרה להם שאסחאק מיועד לעבור לבית חולים גריאטרי "זה המשך לאשפוז... לא עולה כסף הוא עולה אבל שייך למשרד הבריאות לא צריך למכור נכסים כדי להגיע לשם", אך השניים נמנעו מלהגיב לכך. עוד מסרה כי חשדה התעורר ולכן עדכנה את העובדת הסוציאלית ואת הביטחון בבית החולים שביקשו כי תוזמן המשטרה, ולמחרת עדכנה את ד"ר מערבי (פ/146-147). בחקירתה הנגדית הוסיפה ופרטה כי בעת שפתחה את הוילון אסחאק שכב במיטה ואילו שני האנשים "אפילו לא ישבו, עמדו לידו, זה היה קצר ביותר, היה ברור שבאו להחתים אותו וללכת" (פ/148 ש' 32).

28. עדות זו מוסיפה לעדותו של ד"ר מערבי אודות מצבו הקוגניטיבי של אסחאק בסמוך לפגישה עם הנאשמים, את התרשמותה של מי שחזתה בו בפגישה עצמה. לצד תגובתו המצוטטת לעיל לשאלתה של גב' בכר מדוע חתם על מסמכי ההעברה ("כי הם אמרו לי" "לא יודע כי הם ביקשו"), אשר מעידה על חוסר הבנתו את משמעות המהלך ועומדת בניגוד לתזת ההגנה לפיה אסחאק הוא שיזם וחפץ במהלך, ולצד התשובה שהשניים מסרו לגב' בכר אודות הסיבה למכירת רכושו של אסחאק, שאף היא אינה מתיישבת עם תזת ההגנה ומחזקת את המסקנה המתגבשת שאסחאק נוצל, הוסיפה גב' בכר שהתרשמה כי באותה פגישה אסחאק היה "מאוד שקט... קצת לא מבין כ"כ מה רוצים ממנו. הוא כאילו פעל כמו רובוט", וזאת הגם שלא הבינה את השיחה בערבית.

מדבריה של גב' בכר עולה עוד כי הנאשם ענאני הציג עצמו בפניה כעורך הדין של אסחאק, ואף מסר לה דברים אודות ההחלטות לטיפול באסחאק, וזאת למרות שגם לפי גרסתו-שלו לא הופקד על נושאים אלה. ברישום של גב' בכר בת/13 המתייחס ליום 17.3.14 היא כתבה כי "לדברי עורך דינו אין מצב שהחולה יעבור לשום מוסד. תסודר עזרה בבית ל-24 שעות". כשנשאלה אודותיו, השיבה כי אינה זוכרת אם דובר באותה משמרת בה ראתה את המפגש בו הוחתם אסחאק על המסמכים, אך הוסיפה כי אותו אדם הציג עצמו בפניה כעורך הדין של אסחאק והיא לא שמעה זאת מאסחאק עצמו (שם). הגם שבחלוף הזמן לא ידעה לזהות מי מהנאשמים במעמד עדותה בבית המשפט, העידה שאותו אדם היה אחד מהשניים שפגשו בו והחתימו אותו על מסמכים, וכי פגשה בו פעם או פעמיים נוספות (פ/147-148).

בהעדר מחלוקת כי היחיד מהנאשמים שביקר את אסחאק מספר פעמים הוא ענאני, אין אלא להסיק כי הוא זה ששוחח עם גב' בכר, הציג עצמו כעורך דינו של אסחאק ומסר לה דברים על "החלטות" בנוגע לטיפול באסחאק. אוסיף ואפנה לעדותו של ענאני, בה אישר שבמהלך הפגישה עם אסחאק נכנסה אחות, שהיא אחת מעדות התביעה (פ/170 ש' 13). בהמשך נראה ששעבאן טען כי האחות שנכנסה אינה מעדות התביעה, אך נוכח מכלול הראיות יש לדחות טענה זו.

29. בחנתי את טענות ההגנה כנגד עדות גב' בכר, אך איני יכול לקבלן. בדומה ליתר אנשי הצוות הרפואי, גם לגב' בכר אין היכרות נפרדת או סכסוך עם מי מהנאשמים. עדותה הייתה עניינית וכנה, ובסייגים עליהם עמדתי לעיל ביטאה תיאור של זיכרון מוחשי של ההתרחשויות, בדגש על המפגש עם הנאשמים שעל פרטיו וזכרונה אותו עמדה לאורך עדותה (למשל פ/151 ש' 20). הצעת ההגנה כי היו שני מפגשים בהם הוחתם אסחאק על מסמכים (שם, ש' 23) נשללה בידי העדה, לא בוססה בראיות ונושאת אופי ספקולטיבי. בנוסף, לא הוצעה סיבה בשלה תבדה גב' בכר התרחשות חריגה שכזו ואף תדווח עליה לגורמים בבית החולים, לולא ארעה.

ההגנה הציגה בפני גב' בכר, כעובדה, כי הפגישה עם הנאשמים הייתה ביום 15.3.14, וכי העדה אינה רשומה באותו יום בדו"ח הסיעודי ת/13. אין בכך להעלות או להוריד. ראשית, גב' בכר הסבירה כי בדו"ח נרשמת האחות האחראית על החולה הספציפי באותה משמרת ואין בכך לשלול כי גב' בכר עבדה באותה משמרת וטיפלה "בחולה ליד" או סיעה לאחות האחראית עליו (פ/152-153. ראו גם פ/154)). בנוסף ולמעלה מן הצורך אוסיף כי המועד 15.3 כמועד הפגישה אינו עובדה מוכחת: הופעתו על אחד ממסמכי ההעברה ועל האישורים הנוטריוניים אינה מעלה או מורידה, בשים לב לשני המסמכים האחרים הנושאים כל אחד תאריך אחר. אני ער לציונו בכתב האישום, אך אין מדובר בראיה. מנגד יש ראיות התומכות באפשרות כי הפגישה התרחשה ביום 17.3: רישומיה של גב' בכר אודות שיחה עם "עורך הדין של אסחאק" בתאריך זה מתיישבים עם דברי ד"ר מערבי, שסיפר כאמור שבדק את אסחאק בבוקר שלמחרת הפגישה, וכי הבדיקה התרחשה ביום 18.3 (פ/71). דברי גב' בכר שדיווחה על הפגישה לעובדת הסוציאלית מתיישבים עם רישומי האחרונה במסגרת ת/14 (במסמך "הערכה פסיכוסוציאלית ומהלך") לפיהם דווח לה שהפגישה בה הוחתם אסחאק הייתה ביום 17.3. אזכיר שת/14 הוגש בהסכמה. כאמור בוצע גם דיווח למשטרה, ולפי עדותו השוטר **מאיר מריאני** הגיע לבית החולים ביום 19.3.14 (פ/67 - וראו שם הדברים שרשם בדו"ח הפעולה והוצגו בהסכמה לפיהם אסחאק "לא מדבר רוב הזמן לענין, מדבר על דברים בלי קשר..."). בנסיבות אלה, אין בעובדה שגב' בכר אינה רשומה בת/13 בנוגע למועד 15.3.14 כדי לגרוע ממשקל עדותה. אוסיף שסוגיית התאריך המדויק של הפגישה אינה מעלה או מורידה, בהעדר מחלוקת אודות עצם הפגישה.

30. גב' בכר הוסיפה ותיארה כי במועד מסוים לפני אותה פגישה ביקר את אסחאק אדם שהציג עצמו כיוסף,

וכי בשיחה עם אסחאק היא חושבת שאמר לה "הדי גנב" הגם שאינה יודע אם היה צלול (פ/146 ש' 15-18). כפי שנראה בהמשך, אמירה זו מתיישבת עם עדותו של אסחאק.

31. רופאה נוספת שבדקה את אסחאק היא **ד"ר טלי דרורי**, פסיכיאטרית בכירה. ד"ר דרורי בדקה את אסחאק בתחילת האשפוז, בחדר המיון (בתעודה שהגישה - ת/21, נרשם התאריך 11.3.14, אך בעדותה התברר שמדובר בשגגה והבדיקה בוצעה ביום 1.3.14 - פ/131). ד"ר דרורי כתבה שם שאסחאק התקבל לבית החולים במצב בלבולי לאחר שנמצא זרוק בביתו במשך שבועיים, מכוסה בצרכים, וכי "באשפוז החולה מציג תמונה בלבולית, חושב שהוא עובד במשרד הפנים... מתנהג באופן חסר שיפוט וחסר שקט", טען שהוא בן 40 וילמד באוניברסיטה, הפגין מחשבות שווא ("לאישה הזאת יש הרבה פרצופים, אי אפשר לסמוך עליה") ועוד. ד"ר דרורי קבעה שהוא אינו כשיר לדאוג לעצמו, ומילאה תעודת רופא לצורך מינוי אפוסטרופוס לגוף. ממצאיה מספקים ביטוי נוסף למצבו הקוגניטיבי הירוד של אסחאק, הגם שבדיקתה נערכה בתחילת האשפוז ומכאן משקלה המדוד, כתמיכה בלבד לראיות שהוצגו לעיל ולא כראיה ישירה למצבו בעת המפגש עם הנאשמים.

32. מנגד, עדותו של **ד"ר ג'רמי ג'ייקובס** שזומן לבקשת ההגנה לא שופכת אור על מצבו של אסחאק בעיתוי הרלבנטי לפגישתו עם הנאשמים - באמצע מרץ 2014. העד בדק את אסחאק בחלוף חודשים, בנובמבר 2014 לאחר שאושפז פעם נוספת. הדו"ח שמילא (נ/6) מצביע על מצב קוגניטיבי בעייתי, למרות שבדומה לד"ר מערבי גם ד"ר ג'ייקובס החליט להימנע מהמלצה על מינוי אפוסטרופוס על הגוף. המשפט בנ/6 "בהשוואה לאשפוז קודם לא חל שינוי מהותי במצב קוגניטיבי..." (כך במקור) הוסבר בידי העד כמתייחס להיכרות שלו עם אסחאק במהלך אשפוזו באפריל 2014 במחלקת השיקום, שכאמור מאוחר לעיתוי הרלבנטי שחל במהלך אשפוזו במחלקה הפנימית וטרם העברתו לשיקום (פ/178-179). בנוסף, ציין העד שאמירותיו מתייחסות לשלב בו שוחרר אסחאק מן השיקום (אזכיר: הוא שוחרר בראשית מאי 2014 לאחר שיפור במצבו), ומכאן שאין בהן לשפוך אור על מצבו של אסחאק במרץ 2014.

33. בדומה, איני סבור כי **הסרטונים מפגישת הנאשמים ואסחאק**, ת/2א, מסייעים לטענת ההגנה לפיה אסחאק היה צלול בזמן הפגישה. המדובר בארבעה סרטונים קצרים מאוד, באורך של עשרות שניות, שברי כי אינם מתעדים את הפגישה כולה. הצילום אינו יציב אלא נע באופן תזזיתי-משהו, המקשה להבין את הנראה, והתמונה ממוקדת בחלקים מגופו של אסחאק ובכלי המיטה בה הוא מצוי, מבלי להראות את כלל הסיטואציה או את מעשי הנאשמים. למרות זאת ניתן להבין כי אסחאק מצוי במיטתו, כשאינו מגולח, וכי מתנהלת שיחה. בסרטון אחד נראה הוא מטביע את אצבעו בכרית דיו ובסרטון אחר אוחז בעט ומשרבט משהו על מסמך. תרגום הסרטונים (ת/20) מציג מקטעי שיחה קצרים, שלא ניתן להבין מהם את נושא השיחה. למרות שנזכרים בהם מילים כגון "אדמת???", "גושים", וגודל שטחים???", השיח אינו ברור ואינו כולל אמירות התומכות בתזת ההגנה, ובמקביל נזכר נושא אחר של "צוואה ראשונה" אותה, כך אומר אסחאק, הוא מעוניין לבטל, ואמירת מי מבני שיחו "נעשה אחת חדשה אל תפחד".

על רקע זה, אין בסרטונים לסייע לנאשמים. מנגד, אופן התיעוד אומר דרשני, ונוכח כישלוננו של ענאני, שצילם את הסרטונים, לספק לו הסבר הולם, מספק חיזוק לראיות התביעה: כמפורט בהמשך בדיון עדותו של ענאני, בפסקה 59, ענאני הציג שורת כזבים בנושא, שנעה בין טענה שתיעד את הפגישה כולה, להאשמת חוקר מחשב כי מחק קבצים ממחשבו הנייד, לטעון לפיו צילם בטלפון הנייד שלו ובמהלך התיעוד קיבל שיחות טלפון ולכן נקטע הצילום, להצעה לבית המשפט לצפות בתיעוד בטלפון הנייד ממנה חזר מיד כשהתובעת הסכימה לה, לטענה לפיה הטלפון שלו נגנב, ולאמירה נוספת בה הציע בדיקה בטלפון שלו. השילוב שבין שקריו ובין אופן

התיעוד הבלתי שגרתי מביא למסקנה לפיה ענאני נמנע מלתעד את הפגישה במלואה והעדיף את המקטעים האמורים, ותומך באפשרות כי עשה כך כדי שלא להפיל את עצמו מחד, ולייצר "הוכחה" לכך שאסחאק חתם על המסמכים מאידך. גם ההחתמה של אסחאק בטביעת אצבע מתיישבת עם אותה מטרה - וראו הסבריו הסותרים של ענאני גם לעניין זה, בפסקה 60 להכרעת הדין.

34. על מצבו של אסחאק בעת הרלבנטית ניתן ללמוד גם מעדות **אחינו נביל**. אעסוק בה שוב בהמשך, ביחס לטענות ההגנה בעניינו של נביל. כפי שיובהר שם, אני מקבל את העדות. גם בהקשר בו אנו עוסקים כעת יש לה תרומה:

נביל תיאר כיצד טרם האשפוז הסתגר אסחאק בביתו משך תקופה, מבלי שאכל, כיצד ניסה להביא את המשטרה לסייע ללא הצלחה ובלית ברירה שבר את דלת הדירה (יחד עם דודו בהא ועובד שיפוצים שעבד בביתו, הוא יוסף אבו סביתאן). נביל הוסיף ותיאר כיצד מצא את אסחאק על הרצפה בתוך צרכיו, פניו צהובות וגופו נוקשה (פ/15), כיצד לקחו לבית החולים וביקרו שם מדי, ואת מצבו הקשה שהשתפר בהדרגה (פ/16). כשהתבקש לתאר, סיפר שאסחאק היה בלתי מרוכז, דיבר "מילה פה, מילה שם" (שם), היה אלים ואגרסיבי ואכל רק בכפייה. לדבריו, אסחאק "לא היה בדעת שלו" (פ/18 ש' 18-19), והגם שזיהה את נביל "הייתי מדבר איתו לאט לאט, הוא לא היה מבין אותי, לא היה משתף שיחה בקלות, היה קושי... היה מדבר כל פעם מילה מנושא לנושא אחר, ואז מילה מנושא אחר, היה מבולבל" (פ/19 ש' 2-4). מצבו השתפר במהלך האשפוז באופן איטי (שם, ש' 8). גם כיום, הוסיף נביל (בהתייחס ליום 1.11.16 בו העיד) אסחאק עדיין מתקשה לשמור על ריכוז (פ/19 ש' 11-12). בחקירתו הנגדית, אישר כי אסחאק במצב רוח ירוד ובלתי יציב זה מספר שנים, וייחס זאת לבדידותו (פ/23, ש/16-12). מעבר לזאת, לא נשאל נביל כלל בידי ההגנה על מצבו של אסחאק.

עדויות של נביל אודות מצבו של אסחאק מתיישבת עם יתר הראיות שנסקרו לעיל. היא תומכת בראיות התביעה בהיבט נוסף, שעניינו במודעות אסחאק לפגישה עם הנאשמים ולחתימה על מסמכי ההעברה. בדומה לד"ר מערבי, אף נביל ציין כי שוחח עם אסחאק לאחר ששמע על החתמתו, ואסחאק לא זכר את ההתרחשות במלואה: "אני שאלתי אותו אם חתם עם מישהו על מסמכים. אמר לי שלא חתם על כלום אבל שעו"ד יבוא ויביא את המשכורת של אסחאק, יבוא למחרת שיחתום על ניירת" (פ/19 ש' 30-31). ראו בהמשך גם את סקירת **עדויות של אסחאק**, בדגש על הכחשתו שחתם על מסמכי ההעברה והפליאה שהביע כשחתימתו הוצגה בפניו. כל אלה אינדיקציות נוספות לחוסר הבנתו של אסחאק את מהלך הפגישה ותכניה.

35. הראיות שנסקרו לעיל אודות מצבו הקוגניטיבי הקשה של אסחאק בשלב הרלבנטי של האשפוז מתיישבות עם מסקנות ד"ר מערבי בדבר מצבו הספציפי סמוך לאחר הפגישה עם הנאשמים, עם הראיות למצבו במהלכה של הפגישה מפיה של גב' בכר, וכן עם המסקנות שעלו בראשית פרק זה, מבחינת תוכן מסמכי ההעברה ומהותם.

כל אלה מראים שאסחאק הוחתם על המסמכים מבלי שהבין את משמעותם, תוך ניצול מצבו הקוגניטיבי. לצד אלה עולה מן הראיות כי מצב זה היה גלוי לעין, ולא ניתן היה לשוחח עם אסחאק מבלי לעמוד עליו. אוסיף ואפנה לדיון בהמשך בעדויות הנאשמים ובעדות יוסף אבו סביתאן, ולמסקנתי כי לא ניתן לסמוך על עדויות אלו, לרבות על טענותיהם שאסחאק היה צלול בעיתוי הרלבנטי.

36. המסקנה אודות מצבו הקוגניטיבי של אסחאק מעוררת אינדיקציה נוספת: **במסמכי ההעברה מצוי פירוט רב של נתונים לגבי נכסים ספציפיים של אסחאק**, לצד אמירה גורפת בדבר הקניית זכויות בכל רכושו של אסחאק. למשל, במסמך הנושא תאריך 2.1.14 נרשם כי ביתו של אסחאק "מוכר בשם הארמון (הבית

הישן), כי אסחאק שיפץ אותו, כי הוא כולל "חדר ומערה ומדרגות לסלון ומטבח ושירותים פתוחים (שיטה אמריקאית), המדרגות מובילות למה שנקרא בארמון (חדר הארמון) וחניה מקורית באיסכורית ישן משמש כעט חניה לרכב צמוד של בן אחי נביל... ולבית של אדון בהאא אנסארי, אותה קיבלתי בירושה על פי החוק השארעי הנמצא בגוש 29994/15...". המסמך הנושא תאריך 17.2.14 מתייחס ל"חלקים של הווקף השייך לאנסארי והאחראי עליו כעט האדון בהאא אל אנסארי, כמו כן אני הבעלים של ווקף ג'ודה אותה קיבלתי בירושה מאבי המנוח מחמד סלאח אנסארי", ובנוסף ל"חלקות בנמצאים באזור א תור ירידה של כנסיית מרים הבתולה" תוך חזרה על זיהוי בית המגורים כמפורט לעיל, והתייחסות לחלקות נוספות "באזור בית חנינא וכל מה שנבנה עליה וכ"ו אותם ירשתי מאחותי וחלקת אדמה הנמצאת באזור ירושלים/צור בחר... וחלקות האדמה הנקראת אל חריקה והכרם וחלקת אדמה הנקראת או חושבייה" (הנוסח במקור).

האפשרות כי אסחאק, במצבו הבילבולי בו הציג עצמו כבן 40, טען להתנכלות של איש צוות, לא זכר מה אכל או חזר ותלש את חבישותיו והקטטר שחובר לו, מסר לענאני פירוט כה מדוקדק של נכסיו עד לרמת הגורם ממנו ירש אותם ומספרי הגוש והחלקה, אינה מתקבלת על הדעת. הדבר מוסיף ומרחיק את האפשרות לקבל את תזת ההגנה. זאת ועוד, לצד הפירוט הנ"ל מצא ענאני, שניסח את מסמכי ההעברה לרבות את המסמך הנושא תאריך 17.2.14, להוסיף לו נוסח כללי, המקנה לענאני זכויות בכלל רכושו של אסחאק: "כל מה שהוא שייך לי ורכושי מכל סוג ותחת כל שם ואיפה שהוא נמצא גם אם בישראל או באזור הרשות הפלסטינית". קשה לקבל כי אסחאק ידע, מחד, למסור פירוט כה מדוקדק בנוגע לביתו ולחלקות האדמה הנזכרות לעיל, ומנגד לא זכר לומר פרטיהם של נכסים נוספים כך שנדרש הניסוח הכללי. האחרון אף אינו מתיישב עם תזת ההגנה לפיה אסחאק ביקש למכור את ביתו ליהודים - שאז, מדוע שייתן לענאני זכות שכירות מוגנת בנכסי נדל"ן נוספים, וזכויות בכלל רכושו? הניסוח הכללי מתיישב הרבה יותר עם ניסיון של ענאני "ללכוד ברשת" נכסים שלא היו ידועים לו, כחלק ממהלך של ניצול מצבו של אסחאק כדי לנשלו מכל רכושו.

ד. מהלך המכירה לעוני עלקם, ועדותו של הנאשם מר ענאני

37. לאחר החתמתו של אסחאק על מסמכי ההעברה, המשיך ענאני ועשה בהם שימוש למכירת בית מגוריו של אסחאק. הדבר מביאני לדבריו של העד **עוני עלקם** (להלן "עלקם").

38. עלקם נחקר במשטרה ביום 24.6.15. בהודעתו ת/19 מסר תיאור של מהלך בו רכש מענאני זכויות בביתו של אסחאק, על בסיס מסמכי ההעברה. הוא מסר כי הוא מכיר את ענאני "שהוא עו"ד שארעי", כי ניסה להעזר בו בנושא משפחתי, וכי בפגישה עמו סיפר לו ענאני שקיבל "חזקה (חק אל חמאיה)" בבית. עלקם מסר כי הכיר את הבית, שמצא חן בעיניו, וכי ענאני מסר לו שהוא רוצה למכור את הבית במחיר של \$200,000. בתום מו"מ סיכמו על מחיר של 150 אלף דולרים. עלקם תיאר כיצד שווחו מתחת למשרדו של ענאני וכיצד עלה ענאני למשרד להביא את מסמכי ההעברה ("הניירות של הקניה של הבית" בלשונו של העד) ונתן לעלקם צילומים. אלה צורפו להודעתו של עלקם.

עלקם הוסיף ותיאר כיצד הלך והציג את המסמכים לעורך דין מטעמו, שאמר לו שאי אפשר למכור את הבית הזה כי הוא של הווקף, אבל אפשר לקנות בו חזקה ולגור בו. משם פנה עלקם למשרדו של ענאני וביקר במשרדו הסמוך של נאשם 2 שעבאן, משום שזה אישר את מסמכי ההעברה. שעבאן מסר לעלקם שהמסמכים תקינים ואף הציג בפניו את צילום הווידאו "איך הם מדברים איתו והוא חותם על הניירות". עלקם הגיע לענאני, שילם לו "עירבון 1,000 דולר", וענאני ציידו במסמך בו נרשם שעלקם רכש מענאני את הבית תמורת 150 אלף דולרים, ואם ענאני יבטל את החוזה הוא ישלם לעלקם 500 אלף דולרים. עלקם הוסיף שלאחר העסקה ניסה לארגן את הכסף לתשלום, והיות ששמע שאדם בשם זיאד אבו סביח מחפש את ענאני והכיר את זיאד, התקשר

אליו. אז שמע מזייד שענאני הוא נוכל ש"מחתיים אנשים ומזייף מסמכים". לבקשת עלקם פגש הוא בזייד ובנביל, שמסרו לו שמדובר במעשה נוכלות ובניצול של בעל הבית החולה. עלקם התקשר לענאני וביקש בחזרה את כספו, זאת כעשרה ימים לאחר העסקה, ונימק זאת בכך שהגיעו אליו זייד ובנביל ושאינו רוצה בעיות. ענאני החזיר לו את הכסף.

39. הודעתו של עלקם מציגה תיאור קוהרנטי, הכולל פירוט רב ומוחשי המתיישב עם תיאור של חוויית-אמת, להבדיל מבדיה. בנוסף, הפירוט כולל נתונים המתיישבים עם מכלול הראיות, כגון צפייה בצילומי הוידאו של חתימת המסמכים, הפנייה לשעבאן, והדברים שטענו נביל וזייד בפני עלקם. נתונים אלה מתיישבים פחות עם תזת ההגנה, שכן לו נועדה העסקה עם עלקם למראית עין בלבד, אין סיבה שהלה היה מבצע בירור של אותנטיות מסמכי ההעברה ובמסגרת זו צופה בסרטון הוידאו, כך שאין סיבה שהיה יודע לציין סרטון זה בפני החוקר. בדומה, אין סיבה שהיה מזכיר את נביל או מערב אדם שלישי בשם זייד, ש"עלול" להחקר ולמסור דברים אחרים וכך לחשוף כי עלקם אינו דובר אמת. אזכורם של פרטים אלה על ידו תומך, אפוא, באמינות הדברים שמסר עלקם בחקירתו.

40. בנוסף, תוכן הודעתו של עלקם מתיישב עם המסמכים שהציג עלקם בפני החוקר: הן מסמכי ההעברה, אותם קיבל מענאני (צורפו להודעה וכן כת/15), והן המסמך הנוסף שקיבל מענאני כאישור לעסקה ביניהם. לפי תרגומו (ת/15א), דובר בהצהרה של ענאני כי נערך הסכם "התחלתי" למכור לעלקם את בית מגוריו של אסחאק ואת חלקו בקרקע שקיבל בירושה, הכל בהתאם לדברי עלקם. אני ער לכך שיש פערים בסכומים בין מסמך זה לבין הודעתו של עלקם: נרשם שם שסכום העסקה הוא 500,000 דולרים, בעוד שעלקם דיבר על סכום זה בתור פיצוי מוסכם ועל סכום עסקה של 150 אלף דולרים. עוד נרשם במסמך שעלקם שילם לענאני 50 אלף דולרים כמקדמה (וראו פ/112 בו מסר מתורגמן בית המשפט שיש בעיה בתרגום המסמך, ובמקור רשום סכום של 150 אלף דולר), בעוד שעלקם טען ששילם אלף דולרים בלבד. עם זאת, כפי שנראה בהמשך ענאני לא חלק בעדותו כי קיבל 1,000 דולרים מעלקם (והציג הסבר לא אמין לסיבת התשלום), וגם עלקם בגרסתו המאוחרת טען ששילם רק אלף דולר (שם), כך שהפער בנושא זה אינו מעיד על כזב. על רקע כלל האינדיקציות שפורטו לעיל, לא די בפער בנושא סכום העסקה כדי לגרוע ממשקל גרסתו של עלקם בהודעתו.

עוד אני מקבל את עדותו של **יצחק יכין**, שגבה את הודעתו זו של עלקם, לפיה רשם את דבריו של עלקם כלשונם. העד לא זכר באיזו שפה נגבתה החקירה אך הבהיר שהוא דובר ערבית וכן כי עלקם לא נחקר כחשוד ועל כן לא חלה חובת תיעוד (פ/159-160). בשם לב לדברים אלה ולדבריו של עלקם אודות חקירתו (שיסקרו בהמשך), אני סבור כי עלה בידי ההגנה להוכיח פגמים בחקירתו של עלקם, שיצדיקו לגרוע ממשקלה של הודעתו.

41. להבדיל, **עדוּתו של עלקם** בבית המשפט הייתה כזו שלא ניתן להיסמך עליה. במהלכה ניסה "ליישר קו" עם גרסתו של ענאני, לפיה העסקה עמו הייתה למראית עין ונועדה לגונן על ענאני מפני חשדות כי ביקש למכור את ביתו של אסחאק ליהודים. לשם כך, נדרש עלקם להסביר את אמירותיו בחקירת המשטרה. הוא התקשה לעשות כן, או להציג גרסה קוהרנטית. עדותו הוצגה בצורה לא אחידה ובלתי משכנעת, תוך שהעד שינה את הסבריו בתכיפות ולא אחת הציג הסברים שונים זה אחר זה, כמעט באותה נשימה. הן אופן מסירת העדות, והן תכניה, לא מאפשרים לקבלה.

42. כך, בפתח עדותו, התקשה עלקם להסביר כיצד הגיע להתקשר עם ענאני בעסקה "למראית עין". תחילה מסר שלא פגש בענאני מראש אלא אך ידע שמדובר בעורך דין, ניגש אליו למשרד בעניין הקשור באחותו של

העד, לא איתר אותו ופנה לעורך דין אחר (פ/108). בנסיבות אלה מתעוררת התמיהה מדוע יתקשר עלקם בעסקה "למראית עין" כדי לגונן על אדם שאינו מכיר, על הסיכון הכרוך בכך לעלקם עצמו. בחקירת הנגדית מסר אחרת: כי טרם העסקה הנדונה כאן ייצג ענאני אותו וכן קרובת משפחה שלו (פ/118).

עלקם לא הציג בעדותו הסבר שלם בשאלת הרקע לעסקה, אלא טען שזימד, שעבד עמו, שאל אותו היכן המשרד של ענאני וכששאל את זימד מדוע נענה שיש נדל"ן שלא ניתן לבצע בו עסקאות, ועלקם השיב "אני אדבר עם ענאני ואני אסגור לך את העניינים" (שם, ש' 16). עלקם לא היה ברור בשאלה מהם "עניינים", בפרט נוכח הטענה שלא ניתן לבצע עסקאות בנכס, הכחיש שהתבקש בידי זימד לברר על הנכס וטען "זה חבר שלו אנסארי" (שם, ש' 20), מבלי לבאר. כשהוצג לו המסמך ת/15 טען שמדובר בהסכם בינו לבין ענאני "כדי לא למכור ליהודים, כדי להגן על נאסר..." ומיד בהמשך שינה טעמו וטען שמטרת ההסכם הייתה "שלא ימכרו את הנכס" (להבדיל מהגנה על ענאני - שם, ש' 24 ו-27). הפעם טען כי התחייב בפני זימד להגן עבורו על הנכס, וזאת לאחר שזימד פנה אליו יחד עם נביל, והשניים הגיעו לביתו והציגו לו קלטת (פ/108-109). כשהתבקש להסביר את אמירותיו בחקירת המשטרה, טען שרכש את הבית ב-150,000 דולרים מענאני, שהתחייב לשלם לו 300,000 דולר אם יבטל את העסקה וזאת "כדי לא למכור לאנשים". כשהתבקש להסביר כיצד עסקה זו מתיישבת עם אמירתו שלא ניתן למכור את הנכס בהיותו שייך לוואקף, שינה שוב את גרסתו וטען שכששמע על כך "לקחתי ממנו את האלף דולר... ואמרתי לו אני אגן על הבית" ואז קרא לנביל ולזימד ונתן להם "את המסמכים. הצגתי להם מה שהיה מקליט ולמי היה רוצה למכור" (פ/109). כך בשונה מתשובתו הקודמת, לפיה נביל וזימד הם שהציגו בפניו את הסרטונים (עליה חזר בפ/118) וזאת טרם העסקה עם ענאני.

בהמשך שינה עלקם שוב את גרסתו בנוגע לסרטון, וטען כי ענאני הוא שמסר לו את הסרטון עוד טרם החתימה על ההסכם עמו ת/15 וזאת יחד עם מסמכי ההעברה. עלקם טען שענאני אמר לו כי אסחאק רוצה למכור ליהודי, ואילו עלקם הציג לו להעביר את הנכס לשמו של עלקם כדי שיעבירו חזרה לבעליו, מסר את המסמכים לנביל וזה הלך לעורך דין שדיבר עם עלקם ואמר לו שלא ניתן למכור את הנכס וכי המסמכים "לא בתוקף" (פ/110-111). גם גרסה זו אינה הגיונית, משאין בה הסבר מדוע לאחר היוועצות זו נחתם ההסכם ת/15.

43. הקשיים בעדותו של עלקם המשיכו כשנשאל האם הוא מכיר את שעבאן, הנאשם 2. הוא השיב בחיוב וסיפר שפנה אליו לבדוק אם המסמכים וההקלטה אמיתיים, ונענה בחיוב. אלא שאז התבקש להסביר מדוע פנה לשעבאן, והתחמק בתשובות שלא ממין העניין ("הוא עו"ד שעושה יפויי כוח" ו"אני מכיר אותו"-פ/111). כפי שפורט לעיל בסקירת הודעתו של עלקם, בירורים אלה מול שעבאן תומכים בכך שביקש לרכוש את הנכס מענאני, ולא להגן עליו במסגרת עסקה למראית עין.

עלקם התקשה להסביר גם כיצד חתם על המסמך ת/15 בו נרשם כי טרם שילם את מלוא התמורה בגין הנכס לענאני, כך שהוא חב לו כספים. כל זאת, כזכור, כלפי אדם שאינו מכירו ושעלול להשתמש במסמך זה כנגדו. בצר לו טען ש"צריך להיות עוד מסמך שאומר שזה רק לפני אנשים... זה רק כדי להגן על הנכס שלא יצא החוצה" (פ/112 ש' 13). מסמך נוסף שכזה לא הוצג.

44. קושי מרכזי בגרסתו של עלקם בעדותו נוגע לטענתו כי חתימת ההסכם למראית עין עם ענאני נועדה למנוע את מכירת הנכס. והרי, למטרה זו די היה ליטול מענאני את מסמכי ההעברה ולא נדרש מסמך המתעד מכירה שלא הייתה לעלקם, ושענאני מקבל בו את האפשרות לחזור בו מאותה מכירה.

עלקם התקשה להסביר זאת. תחילה השיב ש"רוצים למכור אותו" (את הנכס), וכשנשאל מי רוצה למכור השיב שאינו יודע. כשהשאלה חזרה על עצמה טען כי הוצגה בפניו הקלטה בה נאמר "אם אתה לא רוצה אני מוכר

ליהודים', לנקום בדוד שלו" (פ/112). גם בכך אין להסביר את הקושי שהוצג לעיל.

בחקירתו הנגדית החריף הקושי, שכן במהלכה הבהיר כי לא ידע שענאני עוסק במכירת נכסים ליהודים, ולא חשב שהוא עומד למכור את ביתו של אסחאק ליהודים (אלא, כך לגישתו, סבר שאסחאק יעשה כך). בנסיבות אלה התקשה להסביר מדוע ערך עמו מסמכים למראית עין ומדוע ענאני זקוק לערוך עמו "עסקה" שכזו. בצר לו השיב "אני לא יודע למה הוא עשה את זה. הוא מפחד שיבואו אנשים אחרים" (פ/120).

45. הפערים בעדות עלקם התגלו גם בנוגע לתשלום אלף הדולרים לענאני. בתשובתו שצוטטה לעיל בפ/109 קשר בינו לבין העסקה עם ענאני שנועדה "להגן" על ביתו של אסחאק. בהמשך סתר עצמו וטען כי שילם "על עבודה ביני לבינו" (פ/112 ש' 2). בהמשך טען שבכלל קיבל את הכסף מענאני, ללא קשר לבית (פ/113 ש' 14), ובגרסה נוספת עמד על כך שהכסף שולם ללא קשר לעסקה והוחזר לו בידי ענאני והוסיף אמרה בלתי ברורה לפיה "הוא אמר לי ששילמנו על המסמכים האלו, אמרתי לו מה אכפת לי לשלם, שיחזיר לי את האלף דולר" (פ/117 ש' 23).

46. דובר בעדות שלא ניתן לקבלה. כך גם את ניסיונותיו של העד להתנער מהדברים שמסר בחקירת המשטרה. הוא הציג אמירות בהן אישר שחתם על ההודעה ומסר את הדברים שנרשמו בה לחוקר יצחק יכין (למשל "אם זו חתימתי זה מה שאמרתי"), ומנגד הציג רמיזות לפיהן אינו קורא או הבין רק באופן חלקי את ההודעה שהוקראה בפניו בהכנה לעדות משום שאינו דובר עברית. כשנאמר לו שנכחה מתורגמנית השיב ש"היא לא קראה הכל" (פ/114). כשעומת עם אמירותיו באותה הודעה, בחר העד לחסות בצל חוסר הזכרון, ובד-בבד ניסה ליישב בין גרסתו בעדות לזו בחקירה, בצורה בלתי מוצלחת. כך, למשל, אישר שפנה לעורך דין עם מסמכי ההעברה וזאת "כי אם הבית היה חל עליו למכירה, הייתי יכול לקנות אותו, אני מוכן לקנות אותו גם היום", לא שלל שעורך הדין אמר לו שניתן לגור בבניין והוסיף "אבל בן אדם רוצה לשכור אותו, ישלם דמי מפתח". כל זאת בסתירה לגרסת העסקה "למראית עין", אותה ניסה ליישב בטענה לפיה פנה לעורך דין נוסף שאמר לו שלא ניתן לגור במקום. כשנשאל מדוע לא סיפר על עורך הדין הנוסף בחקירתו השיב ש"זה היה אחרי, והם לא ביקשו אותי. שאלתי גם בטלפון" (פ/116). הכזב בתשובות אלה היה בולט. עלקם גם לא ידע לספק הסבר הולם מדוע לא סיפר בחקירת המשטרה על מטרת העסקה וכי הבין שיש כוונה למכור את הנכס ליהודים, והציג הסבר דחוק לפיו חלף זמן מן המועד בו ראה את הסרטון בו נאמר הדבר ועד לחקירתו (פ/117).

47. בחקירתו הנגדית של עלקם הוסיפו וצצו גרסאות. כך טען שזייד טען בפניו שהמסמכים מזויפים, ועלקם השיב לו שאם הדבר נכון יסייע לו בהשבת הבית (פ/118). אלא, שבד-בבד חזר על הטענה לפיה וידא את אמיתות המסמכים מול שעבאן, דבר המעלה קושי נוסף: מדוע בכל זאת ניסה, לפי גרסתו בעדות, לסייע לזייד להשיב את הבית. לכך לא הציג הסבר.

בנוגע לרקע שהוביל לעסקה, טען עלקם בחקירה הנגדית לראשונה כי שמע משעבאן שזייד מחפש את ענאני, התקשר לזייד והזמינו להיפגש שכן "המסמכים אצלי, מה שהוא רוצה מענאני אני מעביר לו את הכל וסגרנו את העניין" (פ/119). תיאור זה מנוגד לגרסאות הקודמות שהובאו לעיל, ולא מסביר כיצד הגיעו המסמכים מלכתחילה לעלקם ומדוע בחר להתערב ולהתקשר לזייד. יצוין כי באותו מעמד מסר עלקם להגנה כי אינו יודע האם זייד "עובד עם הרשות" (שם, ש' 14) וכי לא שמע שענאני מוכר ליהודים (פ/120 ש' 1), וכל זאת בניגוד לטענות אודות המוניטין שיצא לשניים אלה, שהוצג בידי ההגנה לתמיכה בתזה שהציגה.

דוגמאות נוספות לסתירות שעלו בחקירה הנגדית הובאו לעיל, בדגש על חוסר יכולתו של עלקם להסביר את

הצורך של ענאני בעסקה עמו "למראית עין", כשבד בבד טען שביקש לגונן על ענאני (רק גם פ/123 ש' 29). אוסיף שגם במהלכה טען העד, מחד, שנביל וזימד הראו לו את הסרטון בו נראה אסחאק (פ/118), ומנגד שמי שעשה זאת היה ענאני (פ/123 ש' 16).

48. כל אלה אינם מאפשרים לקבל את עדותו של עלקם, בה ניסה באופן בולט, בלתי קוהרנטי ובלתי משכנע להתאים עצמו לגרסת ההגנה (וראו אישורו כי פגש בנאשם בתקופת ניהול המשפט הגם שטען שלא שוחחו על נושא העדות - פ/117 ש' 14-18). יש לבכר על פניה את הודעתו, שהוגשה בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות, ושאימיונה עולה מהטעמים שנדונו לעיל בעת סקירתה.

49. בדומה, איני יכול לקבל את **גרסאות הנאשם מר ענאני**. אף הן הוצגו בצורה לא משכנעת, רווייה בסתירות, ונעדרת הסברים הולמים לנתונים העולים מחומר הראיות.

50. ענאני נחקר במשטרה מספר פעמים. בהודעה מיום 21.4.15 (ת/9 ותמלול ת/9א) טען שיוסף אבו סביתאן הגיע אליו וטען שאסחאק, אצלו עבד בשיפוצים, רצה שענאני יערוך ייפוי כוח למשיכת כספים מבנק בעזריה, וכי לכן נדרשו שירותיו של ענאני כעו"ד פלסטיני. ענאני טען שהכיר את אסחאק מאירוע קודם (ת/9, ש' 7), ושכאשר פגש בו בבית החולים ניהל עמו שיחה, במסגרתה אמר לו אסחאק שהוא רוצה למשוך 40,000 ₪ ולהעבירם ליוסף לו הוא חב סכום זה. ענאני השיב שיכין את הניירת ויביא נוטריון שכן אינו מוסמך לאמת את חתימתו (ש' 8-14). ענאני חזר לפגוש שוב באסחאק והביא עמו את שעבאן, שווידא עם אסחאק כי הוא מבין על מה הוא חותם טרם חתם "ואני בטלפון שלי צילמתי אותו שהוא חתם". ענאני הוסיף שהציע לגור אצל אסחאק ושרעייתו של ענאני תטפל בו. ענאני הוסיף כי אינו יכול לבצע את המשיכות מן הבנק, וכי "ניסיונו" למשוך כספים "מהדואר הישראלי" עבור יוסף, ללא הצלחה (ש' 15-21).

גרסה זו לא כללה אזכור של מכירת נכסיו של אסחאק. רק לשאלת החוקר האם אמר לאסחאק שיש צורך בחתימתו למשיכת הכסף מהבנק, טען ענאני לראשונה כי שוחח עם אסחאק על כך שימכור עבורו את ביתו ואדמתו, וכי אסחאק אמר לו שיש ברשותו יותר מ-15 דונמים, שהכנסייה הציעה לו 10 מיליון דולר לרכישת ביתו, וכי בני דודים שלו מנסים לקחת את רכושו (שם, ש' 28 ואילך). כשהוצגו בפניו מסמכי ההעברה, טען ענאני כי אמור היה למכור את הנכסים עבור אסחאק תמורת עמלה וכ"איש קש", וכי לא קיבל כסף מאסחאק עבור הפגישה אלא המתין לעמלה. את ההקניה לו של זכות דיירות מוגנת בנכסי אסחאק במסמכי ההעברה הסביר בבקשה של אסחאק ש"מבחינתי הוא מבין יותר מהעו"ד" ואשר אמר לענאני שמשום שמדובר בנכס של וואקף לא ניתן למכור את האדמה וביקשו לערוך את המסמך כפי שנערך (שם, עד לשורה 48). כשנשאל מדוע אפוא הגיש נגדו אסחאק תלונה, טען כי אסחאק נתן לו את מסמכי ההעברה כדי שבני דודיו לא ישלטו על נכסיו, וכי לאחר ששוחרר מבית החולים "יש עליו לחץ שאמרו לו נעשה לך פדיחה שאתה רוצה למכור ליהודים והלכו לאחד שמו אבו זהרה שהוא נגד מכירת אדמות ליהודים ושלחו לי אדם ממשפחת אבו סביח... והם שייכים לרשות" (שם, ש' 52-55). עוד הוסיף שנביל הוא בן הדוד "שרוצה לגנוב אותו" ואשר הגיש תביעה נגד ענאני (ש' 62).

בכך הסתיימה ההודעה הראשונה. יודגש כי ענאני לא טען בה שאסחאק ביקש למכור את נכסיו ליהודים, אלא כי ביקש להשתמש בענאני על מנת שקרוביו לא ישלטו על נכסיו, וכי האחרונים הם שהפיצו את השמועה כאילו ביקש למכור ליהודים על מנת להפעיל על אסחאק לחץ. עוד אציין שלאורך ההודעה חזר ענאני והדגיש את בריאותו של אסחאק ואת תקינות יכולת ההבנה שלו.

51. ענאני נחקר שוב ביום 10.5.15 (ת/10, ת/10א). בפתח ההודעה חזר על גרסתו מהחקירה הקודמת, שוב

מבלי שטען שאסחאק ביקש למכור ליהודים אלא שביקש למנוע את השתלטות קרוביו על נכסיו. באותה הזדמנות טען שאסחאק מסר לשעבאן את רישיון הנהיגה שלו שצורף למסמכי ההעברה (ש' 2-11). כשנשאל מדוע צילם את אסחאק חותם על המסמכים, השיב כי לעיתים אנשים מתכחשים לחתימותיהם "ואני למדתי את זה מיהודים שצריך שייתן אצבע ויצלם" (ש' 21). כשעומת עם ההצהרות במסמכי ההעברה על קבלת כספים, אישר שלא שילם כסף לאסחאק, וטען כי נוסח המסמכים היה בהתאם להסכמה עם אסחאק וכי שעבאן לא ידע מכך (ש' 33-36). הוא הכחיש כי אסחאק נראה בסרטונים מבולבל, ועמד על כך שמצבו היה תקין, תוך שהכחיש שהעריך כי אסחאק ימות בבית החולים וטען כי הוא ורעייתו המתונו לשחרורו של אסחאק כדי שיוכלו לעבור לגור עמו (ש' 50-52). עוד אישר שידע שלאסחאק אין ילדים, וטען כי בני אחיו רצו להשתלט על נכסיו.

52. בהודעה שלישית מיום 10.6.15 (ת/4, ת/11) טען ענאני שביקר את אסחאק שלוש פעמים בבית החולים: פעם ראשונה עם יוסף, פעם שניה עם יוסף ושעבאן שאז נחתמו המסמכים, ופעם שלישית ואחרונה עם יוסף (ש' 3-12). לגבי הפגישה השנייה אישר כי אחות ישראלית בת 35-40 "באה נתנה לו תרופה והלכה". הוא מסר כי הכין את מסמכי ההעברה במשרדו, כי לאחר שנחתמו לקח אותם שעבאן למשרדו כדי להכין אישורים נוטריוניים, וכי מגיע לשעבאן ממנו 500 ₪ עבור עבודתו הגם שאינו זוכר אם שילם לו. עוד סיפר שהסכים לביטול המסמכים, לפי פניית עורך הדין "של אנסארי".

53. רק בהודעה רביעית מיום 10.8.15 (ת/12), למעלה משלושה וחצי חודשים לאחר שנחקר לראשונה, שינה ענאני את גרסתו וטען לראשונה כי אסחאק ביקש ממנו לעזור לו למכור את בית מגוריו ליהודים. הפעם טען כי פגש באסחאק לראשונה בבית החולים (ש' 2-5), וזאת בניגוד לדבריו בת/9 לפיהם פגשו קודם לכן. עוד טען כי יוסף הזמינו לבית החולים משום שאסחאק היה זקוק לעורך דין הן למשיכת כסף והן "להרבה דברים". הוא טען שיוסף לא נכח בעת חתימת המסמכים וזאת לבקשת אסחאק שלא רצה שתיוודע כוונתו למכור ליהודים (ש' 14). ענאני לא ידע להסביר את התאריכים השונים המופיעים על מסמכי ההעברה, וטען שהכין את כולם באותו יום ואפשר שדובר במסמכים השמורים במחשבו ומכאן הטעות (ש' 36-38). עוד טען כי ערך מסמכים הן למכר והן להקניית דיירות מוגנת, עם סכומים שונים, וזאת בהסכמתו של אסחאק, וחזר ואמר כי לא שילם לאסחאק דבר (ש' 44-47).

בהודעה זו נשאל ענאני אם מכר או הציע את הנכס, והשיב בשלילה (ש' 58). בהמשך טען שנביל התלונן נגדו ברשות הפלסטינית על כוונה למכור ליהודים "והלך לאנשים שהם מוכרים והלכו לעלקם, ועלקם אמר שהוא ירחיק אותם ממני ושלא אמכור ליהודים והוא יגיד שהוא רוצה למכור לי", שאז נערך עם עלקם ההסכם ת/15 הגם שלא דובר במכירה אמיתית. כשנשאל אם קיבל מעלקם כסף השיב בשלילה, וכשנאמר לו שעלקם טוען ששילם לו 1,000 דולרים השיב שדובר בתשלום על עבודה אחרת שביצע עבור עלקם. אז, התקשה להסביר מדוע החזיר את הסכום לעלקם, והשיב שדובר ב"כאילו הלוואה יעני" (ש' 60-74). הוא עמד על טענתו לפיה הבית לא נמכר לעלקם (ש' 97). כשנשאל על ייפוי הכוח עליו, לפי גרסתו, החתים את אסחאק לצורך משיכת כספים מהבנק, טען ש"קרענו את הניירות, שאסור צריך להיות גם אסחאק בעצמו... צריך אסחאק בעצמו ללכת לבנק הדואר" (ש' 117-126). כשהוצג בפניו שקודם לכן טען שמדובר בייפוי כוח לבנק בעזריה, השיב "לא יודע אבל לא הלכתי לעזריה... מה שמגיע ליוסף ניקח מבנק הדואר" (ש' 128). תשובה זו סותרת את גרסתו בהודעה ת/9, בה אף הסביר ששירותיו כעו"ד פלסטיני נדרשו משום שדובר בבנק בעזריה.

אציין כי עלקם נחקר במשטרה ביום 24.6.15, לאחר הודעתו השלישית של ענאני וטרם שינוי הגרסה שלו בהודעה הרביעית.

54. חוסר האחידות שליווה את חקירותיו של ענאני איפיון גם את עדותו, שהצפייה בה הותירה רושם עז של חוסר אמינות. היא המשיכה את מגמת פיתוח הגרסה, תוך הוספה של אלמנטים מופרזים מאוד, ולוותה בקושי בולט של ענאני לספק הסברים לקושיות העולות מחומר החקירה.

בחקירה הראשית חזר ענאני על הטענות מת/9, לפיו יוסף ביקשו לערוך ייפוי כוח למשיכת כספים מבנק בעזרייה, ולשם כך פגש באסחאק בבית החולים יחד עם יוסף. כשיוסף יצא מהחדר, כך המשיך וטען, ביקש ממנו אסחאק למכור אדמות שלו. בהזדמנות זו הוסיף אלמנטים ראשונים: שאסחאק אמר לו שבעבר נתן ייפוי כוח לעורך דין שמשדרו ברח' יפו, כדי שירושתו תעבור לשליטת הממשלה משום שהוא ערירי ובני הדודים שלו לא מטפלים בו (פ/168), כי סיפר לו שבביתו מנהרה ארוכה המגיעה עד הכותל ועל יחסיו עם דודו של ענאני שהוא שר בירדן, וכי הבטיח שישלם לענאני לאחר המכירה "המון כסף" (פ/169).

ענאני טען כי התלונה נגדו הונעה בידי נביל, שחשש להפסיד את הנכסים, פנה לזיאד שעובד עם הרשות הפלסטינית, ויחד פנו לעלקם. הוא חזר על התזה לפיה ההסכם עם עלקם נועד למראית עין, כדי לגונן על ענאני ושלא יודע כי סייע למכירה ליהודים, ומסר כי הסכים לפנייתו של עו"ד ג'דעון לבטל את מסמכי ההעברה (פ/169). הוא חזר וטען שאסחאק אמר לו שאנשי כנסייה הציעו לו 10 מיליון דולר עבור הבית, כי אינו רוצה למכור לנוצרים, כי סיפר לו על ייפוי הכוח שנתן לעורך הדין ברחוב יפו, וכי ענאני הציע לאסחאק שהוא ורעייתו יעברו לגור עמו כדי לטפלו בו. ענאני הוסיף אלמנט נוסף: כי באותו מעמד הציע לאסחאק כי יעמיד צאצאים ("למה לא תתחתן ויבוא לך ילד... אמר לי אני בסדר אבל אני לא רוצה להתחתן" - פ/170 ש' 6). די להיזכר במצבו של אסחאק הקשיש בעת האשפוז, כדי לעמוד על אלמנט ההפרזה בנושא זה.

55. לשאלות בא-כוחו של שעבאן, אישר ענאני כי שעבאן נקרא רק לאמת חתימות ולא היה חלק מההסכם עם אסחאק, כי שעבאן קיבל את רישיון הנהיגה של אסחאק מידיו של האחרון, וכי ענאני לא שילם לשעבאן אך כי היה אמור לתת לו "אלף דולר או אלף ₪" (פ/171).

בהזדמנות זו העלה ענאני אלמנטים חדשים נוספים: הוא טען כי סיכם עם אדם בשמו נקב, לרכוש את נכסיו של אסחאק, תמורת 22 מיליון דולרים. לא רק שדובר בטענה כבושה, אלא שהוצגה בצורה בלתי אמינה תוך שהעד ניסה לשוות לדבריו נופך של סודיות: תחילה ביקש "אם זה יהיה סודי, אני יכול גם להגיד למי...", כששאלתי אותו באיזה סכום דובר השיב "מיליונים", וכשחזרתי על השאלה "נאות" לחשוף את הסכום האמור לעיל (פ/171 ש' 16-20). בהמשך טען לשמו הפרטי של הרוכש "אני לא בטוח", מסר שיתכן שיש לאותו אדם קשרים עם אדם נוסף בשמו נקב "איך מה מו, זה לא ראיתי ולא יודע בדיוק", והמשיך וטען שהוא מחזיק במספר הטלפון של האדם עמו שוחח וכי נפגש עמו הרבה (פ/173). אציין כי ההגנה לא הביאה לעדות את אותו אדם, לתמוך בטענות אלה של הנאשם שלא הותירו רושם אמין.

בדומה, כשנשאל אודות גורלם של מי שמוכרים קרקעות ליהודים ובמגמה ברורה להשחיר את פני הרשות הפלסטינית כדי לתמוך בטענתו בדבר עונש מוות לאותם מוכרים, החל ענאני לפתע להשיב בשפה העברית, וטען כי בעבר שימש כקצין בכיר במחלקה נגד סמים ברשות, תפס סמים רבים אך אלה נמכרו ונשלחו לירושלים "ואני יכול להביא אנשים ולהצביע אתה ואתה" (שם, ש' 34-31). בהמשך טען, להמחשת טענתו לסיכון בו הוא עומד, כי הופצו נגדו ונגד שעבאן הודעות ברשתות החברתיות לפיהן הם מעורבים במכירת קרקעות ליהודים. אלא, שכאשר ההודעות הוצגו בבית המשפט ולפי תרגומן בפרוטוקול הדיון, הן לא כללו אלא דיווח על מעורבות הנאשמים בעבירות מרמה בנדל"ן (פ/180).

56. הקשיים בגרסתו של ענאני הודגשו ככל שהתקדמה עדותו. בלהט המופרז שאפיון אותה, וכשנשאל האם

סמך על עלקם שימכור בעצמו את הנכס, טען ענאני כי אינו סומך על עלקם ("עלקם לא מאמין בו שהוא יסתיר עלי אם ימכור. הוא ימכור אותי גם... הוא יגן על עצמו"). ברי כי אמירה זו אינה מתיישבת עם תזת ההגנה, לפיה ענאני נתן מבטחו בעלקם וערך עמו הסכם מכר למראית עין, על מנת להגן על חייו (של ענאני).

כשענאני נדרש לפער זה, ונשאל כיצד סמך בסוגיה כה מסוכנת עבורו דווקא על אדם בו אינו בוטח, התקשה להסבירו. בצר לו שינה טעמו, וטען כי עלקם לא ידע על כוונתו למכור ליהודים ("אמרתי לו שאני לא רוצה למכור ליהודי, אני רוצה למכור לערבי" - פ/173 ש' 27-32). זו תשובה "כבושה" נוספת, לפיה עלקם לא היה צד לעסקה "למראית עין" שנועדה להסתיר כוונה למכור ליהודים, שכן לא ידע על כוונה זו. ברי כי תשובה זו שומטת את הבסיס לתזת ההגנה האמורה - וראו פ/199 ש' 15 בו חזר ענאני לטעון לפיו עלקם ידע על טיב העסקה, ופ/215 בו חזר בו מהטענות אודות חוסר אמון בעלקם ואף הדגיש שהלה הוא חברו הטוב "אנחנו כמשפחה", והתקשה להסביר את אמירותיו הקודמות והסותרות.

57. לשאלות ב"כ המאשימה, חזר ענאני על הטענה לפיה פגש באסחאק לראשונה בבית החולים, התקשה להסביר מדוע בחקירתו ת/9 מסר שהכירו עוד קודם לכן, טען שיתכן שהחוקר לא הבינו אך התקשה ליישב זאת עם אמירות מפורשות בתמליל החקירה (פ/180-181). כשנדרש לסיבה בשלה נקרא בידי יוסף לפגוש באסחאק, השיב כי נגעה הן לייפוי כוח לבנק והן לצורך של אסחאק בעורך דין "באופן כללי", וזאת הגם שקודם לכן אישר כי אינו מוסמך לספק שירותי עריכת דין בישראל (פ/180 ש' 2, פ/181). עוד התקשה להסביר מדוע לא טען אודות הצורך בשירותיו "באופן כללי" בחקירתו ת/9 (פ/182). בנוסף, בעוד שתחילה טען כי יוסף יצא מהחדר בזמן שיחתו עם אסחאק על נכסיו, וזאת משום שאסחאק לא רצה שיוסף ידע על הכוונה למכור ליהודים, בהמשך הקצין ענאני את תשובותיו ו"נשבע" שיוסף ידע על הכוונה האמורה אך לא רצה להיות בתמונה בשל פחד ו"פאדיחה" (פ/183). ראו תשובתו בהמשך, בה הקצין וטען שיוסף נכנס לתמונת העסקה ואף ביקש להרוויח ממנה כסף.

58. לאורך עדותו ומטעמים ברורים, הקפיד ענאני לתאר את מצבו של אסחאק בפגישות עמו, כאדם צלול. הוא תיאר שיחות ממושכות עם אסחאק בבית החולים, בהן שוחחו על נושאים כגון היכרות דרך בני משפחה, נכסיו של אסחאק, סכסוכיו עם בני משפחתו וייפוי כוח שנתן לעורך-דין לפני שנים רבות. ענאני תיאר אווירה טובה בשיחות ("היו הרבה צחוקים" - פ/182), וחזר וטען שהציע לאסחאק לעבור להתגורר עמו כדי שרעייתו של ענאני תטפל בו. הפעם טען שדובר באקט נימוסי, בניגוד לטענתו בת/10 לפיה הוא ורעייתו המתונו לשחרורו של אסחאק כדי לעבור לגור עמו.

כשנשאל באופן ישיר על מצבו הרפואי של אסחאק, הציג ענאני תחילה תיאור מצמצם, לפיו אסחאק סבל מכאבים ברגליים ומבעיה לצעוד (פ/183 ש' 8). גרסה זו התפתחה כשהוצג לו שקודם לכן טען לצורך של אסחאק במזון, שאז התייחס ל"חוסר תזונה... מי שלא מסוגל לעמוד על הרגליים זה בגלל חוסר תזונה. היה מעולף", ועדיין טען שסבר שאסחאק בן 60 או 65 (שם, ש' 17-24). כשנשאל מדוע, כעורך-דין שנשכר להבטיח את רכושו של אסחאק ואשר חוזה במצבו הבריאותי, לא ייעץ לו להמתין עם חתימת המסמכים עד שבריאותו תשתפר, השיב "המצב הבריאותי שלו זה לא היה אומר שהוא הולך למות. הוא היה בסדר" וכשהשאלה חזרה על עצמה טען שהדחיפות נבעה מרצונו של אסחאק והוסיף טענה מופרזת נוספת: כי אסחאק חשש משום שנביל גנב את תעודת הזהות שלו "והוא מפחד ממנו", ועוד יותר מכך פחד מאשתו של נביל "שהיא ממרוקו" (פ/184). אז נשאל ענאני האם, במסגרת השירות שסיפק לאסחאק וטרם החתמתו, וידא עם הצוות הרפואי שאסחאק צלול. ענאני התחמק בתשובות שלא ממין העניין, טען "הוא היה טוב בשכל", ולאחר שהשאלות

בנושא זה חזרו על עצמן השיב כי אין לו תשובה (פ/184 ש' 13-34).

שלל תשובות אלה נמסר בקושי בולט, ולא הותר רושם אמין. לצד רושם זה יודגש הפער שבין תיאוריו של ענאני, שפגש באסחאק פעמיים בעת הרלבנטית ולעדויות שוחח עמו ממושכות והתרשם שאסחאק צלול, מבין הכל ומשיב לעניין, לבין הראיות אודות מצבו בפועל של אסחאק בשלבים אלה של האשפוז. מצב, שהיה בולט ונהיר לכל מי שפגשו בו. עוד קשה לקבל את הפער בין מצבו של אסחאק לבין טענה נוספת של ענאני: כי הפירוט הרב שמצוי במסמכי ההעברה, לרבות מספרי תעודת זהות וכן מספר גוש-חלקה של נכס, נמסר לו בעל פה בידי אסחאק בפגישה עמו בבית החולים, מזכרוננו של האחרון ובמצבו הקוגניטיבי האמור. ענאני טען שרשם את הפרטים על פתק, והעבירם למסמכים אותם הכין לקראת פגישתם השנייה (פ/199-198, פ/200, פ/203 ש' 1).

59. קושי נוסף ליוה את תשובותיו של ענאני בשאלה, מדוע החליט להסריט את הפגישה עם המתלונן ולהחתימו בטביעת אצבע לצד חתימה בכתב יד, ומדוע סיפק למשטרה תיעוד מקוטע וחסר של הפגישה, מחולק למספר סרטונים. כזכור, בחקירתו וטרם העלאת התזה בדבר מכירה ליהודים, טען שכך למד שיש לעשות. בחקירתו הנגדית טען אחרת: כי עשה זאת כדי למנוע מאסחאק להתכחש בעתיד לעסקה, אם יעצר בידי הרשות הפלסטינית משום שמכר ליהודים. בהמשך עומת עם העובדה כי לא מופיעה בתיעוד הוידאו הכוונה להשתמש בו כ"איש קש" למכירה ליהודים, והשיב כי לא מתקבל על הדעת להקליט דברים שכאלה (פ/185, 207).

באשר לתיעוד המקוטע, טען תחילה כי סיפק למשטרה את התיעוד כולו, בהמשך טען שחוקר משטרה שניסה לפתוח את הקבצים במחשב הנייד של ענאני מחק חלקים מהם ואמר לענאני שקבצים אחרים לא נפתחים. עוד בהמשך הציג ענאני הסבר נוסף ושווה, לפיו הקיטוע מקורו בשיחות טלפון שקיבל תוך-כדי הצילום, בשלן הפסיק את הצילום וחידשו לאחר השיחות. בשלב זה נשאל מדוע רלבנטיות טענותיו הקודמות על מחיקת הקבצים מהמחשב הנייד אם הקבצים נשמרו בטלפון שלו, ובתשובה אישר שהקבצים נשמרו בטלפון, "ביקש" שבת המשפט יראה אותם, וכשהתובעת הסכימה לכך חזר בו מיד וטען שהטלפון נגנב (כאשר "הרביצו לי וניסו להרוג אותי... על יד שגרירות ספרד בשיח גראח" אז גם "נגנבו לי את הפלאפון... והפלאפון הלך לי. זה רשום במשטרה"). הוא ועורך דינו התחייבו להציג את מסמכי המשטרה בהמשך ההליך, אך לא עשו כן (פ/185, פ/207). בהמשך חקירתו, כשנשאל כמה שיחות טלפון קיבל שקטעו את הצילום, סתר את הטענה לפיה הטלפון שלנו נגנב כשהשיב "אני בבית המשפט. תפתחי את הטלפון שלי ותראי כמה" (פ/213 ש' 20).

60. הסברי ענאני בסוגיות נוספות לווי באותו רושם, של חוסר יכולת להסביר את ההתרחשויות בפועל וליישב עם חומר הראיות. כך, לא הצליח להסביר כיצד התזה של סכנה לו בשל מכירה ליהודים מתיישבת עם כך שלא הוא, אלא בני משפחת אנסארי, יזמו את המהלך לביטול מסמכי ההעברה ואף הגישו תביעה בנושא זה לבית המשפט (פ/199-200). עוד לא הצליח להסביר מדוע מסמכי ההעברה נוסחו על ידו כך שאסחאק ייפה בהם את כוחו לבצע פעולות שונות להשלמת הרישום והעסקה, בפני בתי משפט וגופים אחרים, הגם שענאני אינו עורך-דין ישראלי ואינו יכול לייצג בישראל. בדומה, התקשה להסביר מדוע דבר היותו עורך-דין פלסטיני לא אוזכר במסמכי ההעברה, וכיצד כל אלה מתיישבים עם טיעונו לפיו מסמכי ההעברה נועדו לייצג מצב אמין של מכירה כדי שיוכל להעביר את הנכס ליהודים (פ/201-202).

בדומה, כשנשאל מדוע במסגרת מסמכי ההעברה נערך מסמך של דיירות מוגנת המתייחס לנכסים רבים בעוד שתזת ההגנה היא למכירה של בית המגורים, השיב "הכל סתם, סתם רשמיות" וכשהוצג לו ההסבר שמסר בחקירת המשטרה, לפיו הדבר נועד למקרה שהמכירה לא תצלח שאז תימכרנה זכויות, מיהר לאמצו "זה מה

שאמרתי עכשיו". הוא טען שמבנה זה והמידע שהוביל לו הגיעו מאסחאק, וכשנשאל כיצד קיבל מהאחרון עצות משפטיות טען שידעויותיו של האחרון גוברות על אלה של עורך דין, טען שאסחאק נתן לו ייעוץ משפטי, ולא ידע להסביר כיצד ניתן למכור זכויות בנכס האמור (פ/203-204). כשנדרש לסכומים שנרשמו במסמכי ההעברה, של 200 ו-300 אלף דולר, טען שרשם אותם ביזמתו וכי אין להם משמעות, וכשנשאל כיצד הדבר מתיישב עם הניסיון לטענתו ליצור בפני רוכש עתידי מצג אמין של מכירת נכס שלטענתו שווה 10 או 22 מיליון דולרים, התקשה שוב להסביר ("לא, אסחאק יהיה לידי במכירה"), הסתבך בתשובתו וביקש שהדיון יערך בדלתיים סגורות שכן אינו רוצה לנקוב בשווי המדויק של הנכס, ולבסוף אישר שאין לו תשובה לכך (פ/205).

לגבי יפוי כוח שנועד לטענתו למשיכת כספים מבנק בעזרייה, טען ענאני כי מסמך שכזה נערך, לא שימש בפועל וכי מסר אותו לחוקרי המשטרה (פ/208) - ויוזכר שבחקירתו ת/12 טען שקרע את המסמך. בהמשך טען שהמסמך כלל לא נחתם, והיווה חלק מהפעולות שנערכו למראית עין "סרט לפני אנשים כדי שיראו שיש בינינו פעולות בנקאיות". אז עומת עם העובדה שהתזה שלו עוסקת ב"סרט" שנרקם בינו לבין אסחאק ללא השתתפות יוסף, והשיב, בניגוד לכל תשובותיו בנושא עד לאותו רגע, כי יוסף "נכנס לתמונה ורצה להרוויח כסף". מיד עם תשובתו הבאה שינה את גרסתו, טען שאינו זוכר אם המסמך נחתם, כי המסמך אינו קשור לעסקת הנדל"ן וכי נועד לשמש "כיסוי" ביום מן הימים, שיראה על יחסים בינו לבין אסחאק. אז התקשה להסביר כיצד יפוי כוח לבנק פלסטיני משמש "כיסוי" לעסקה של מכירת נדל"ן ליהודים. כשעומת עם תשובות שלו שעסקו בפניה לבנק הדואר, טען לראשונה שייפוי הכוח נועד הן לבנק הפלסטיני והן לבנק הדואר, וסתר את גרסתו הקודמת בדבר עשיית המסמך כ"כיסוי" בלבד כשטען שאסחאק ביקש ממנו למשוך כסף מבנק הדואר הגם שבד-בבד טען שלא ניגש לבנק לעשות זאת וסיפק הסברים שונים לכך (פ/208-210). ראו גם חוסר יכולתו להסביר מדוע שעבאן לא התבקש לאמת את אותו מסמך (פ/212).

גם בהתייחס לסוגיה נוספת הציג ענאני גרסה חסרה: הוא טען שאמור היה לקבל עמלה לאחר מכירת הנכס, אך לא ידע לנקוב בגובה העמלה, והסתפק באמירות לפיהן אסחאק יקבל "בוחטה של כסף... כולנו נהיה שמחים" או "אני אקבל הרבה" ובטענה שלא סוכם אחוז מדויק (פ/211).

ענאני נחקר גם על העסקה עם עלקם, חזר על טענתו לפיה דובר ב"כיסוי" כדי שלא יודע דבר המכירה ליהודים, ולא ידע להסביר מדוע, בהיתן אותו "כיסוי", לא הגשים את רצונו של אסחאק למכור את הנכס בדחיפות, במהלך התקופה שבין החתמתו על מסמכי ההעברה במרץ 2014 ועד לביטול המסמכים במהלך מעורבותו של עו"ד ג'דעון בחלוף חודשים, במסגרת הליך משפטי שנפתח בינואר 2015. תשובותיו בנושא היו מגומגמות. בכללן, טען כי "יצחק" לקח את המסמכים וביקש לבדוק אותם, כי העביר את המסמכים לעורך דין שנסע לחו"ל ו"זה לוקח זמן, שלושה ארבעה חודשים עד שיגיד כן, מחכים שעורך דין שלנו יכין את ההסכם זכרון דברים...", וכשנשאל לאיזה עורך דין פנו השיב "לא לקחתי, זה משל", וחזר על הטענה שהציע את הנכס לאדם בשמו נקב, שביקש שהות לבדוק ופנה לקונה פוטנציאלי "אולי יבוא עכשיו". הטענה לא הוכחה בהבאת אותו אדם לעדות, הותירה רושם של דברי כזב, וענאני אף התקשה להסביר כיצד היא מתיישבת עם דבריו בחקירת המשטרה לפיהם לא הציע את הקרקע לאיש (פ/214-215, פ/217).

61. כל אלה אינם מאפשרים לקבל את גרסאותיו של ענאני, לרבות את גרסתו שמצויה בבסיס תזת ההגנה בהליך זה ואשר הועלתה בחקירתו הרביעית: לפיה גויס כ"איש קש" מטעמו של אסחאק, למהלך של מכירת הנכס ליהודים, ובהמשך הסווה זאת באמצעות מכירה למראית עין לעלקם.

62. בנוסף, כזביו של ענאני מוסיפים ומספקים תמיכה של ממש לראיות התביעה. המדובר בשקרי נאשם לכל אורך גרסתו, בנושאים המהותיים ביותר שבמחלוקת. זאת, בניסיון לא מוצלח להסוות את טיבן האמיתי,

המרמתי והפסול של פעולותיו אל מול אסחאק ועלקם.

"כלל הוא כי כאשר שקריו של נאשם מהותיים ויורדים לשורש העניין, ומשלא ניתן להם הסבר מספק, ניתן לראות בהם ראיה עצמאית המהווה חיזוק ואף סיוע לראיות התביעה" (ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 22 (3.9.09)).

כלל זה יש ליישם בעניינו של ענאני. זאת, נוכח אופן מסירת העדות, השינוי התכופ של גרסאותיו והמשך העלאת כזבים לאורך חקירתו וכן בעדותו בבית המשפט, וכן חוסר היכולת לספק הסבר מתקבל על הדעת לנתונים העולים מחומר הראיות. כל אלה, בהעדר הסבר אחר לקיומם, מתיישבים אך עם מסקנה אחת, לפיה ענאני ביצע את העבירה המיוחסת לו.

ה. אסחאק

63. עדותו של אסחאק, שבזמן עדותו היה בן 81, הייתה עדות כנה, הגם שניכר בה בלבול מסוים של העד, שבחלקים לא מבוטלים של עדותו התייחס לחשדות שלו ולסוגיות נוספות שאינן בגדרי הליך זה. מאמירותיו עלה כי הוא סבור שבירור הסוגיות מושא הליך זה הסתיים כשנתיים טרם עדותו (פ/85 ש' 27) וכי נקרא להעיד בנושא אחר, ונדרש להסביר לו מספר פעמים את נושא המשפט. למרות זאת, עדותו סיפקה אינדיקציות מסוימות התומכות בראיות התביעה. ראשית, בכך שהציג פרטים שגויים בעליל אודות ההתרחשויות בזמן אמת במהלך אשפוזו, ואשר מצטרפים כאינדיקציה למצבו השכלי אותה עת. שנית, נוכח הכחשתו העיקשת את העובדה שאינה במחלוקת: כי חתם על מסמכי ההעברה, והפליאה המוחלטת בה הגיב כאשר הוצג בפניו תיעוד הוידאו של חתימתו על מסמכים אלה. ושלישית, משסתר בעדותו, בצורה נחרצת, את תזת ההגנה.

64. אסחאק פתח את עדותו וסיפר היכן הוא מתגורר, וכי בעבר היה לו סכסוך רכושי עם נביל אך כיום הם ביחסים תקינים. לגבי יוסף מסר שהלה עבד בשיפוצים בביתו עד לסוף 2013, כי קיבל מידיו את המפתחות לביתו של אסחאק, וכי נהג לבקר בבית החולים אך אסחאק סבור שגנב ממנו (אמונה המתיישבת עם דברים שגב' בכר ששמעה ממנו בנושא זה במהלך אשפוזו, כמפורט לעיל בסקירת עדותה).

65. אסחאק טען בעדותו כי אשפוזו החל בכך שרופא המשפחה שלו בדק אותו ואמר לו ללכת לבית החולים. אין מחלוקת כי אושפז בנסיבות אחרות בהן נמצא בביתו, שרוע על הקרקע ומוזנח (פ/84). כשנשאל אודות פגישותיו עם הנאשמים טען שענאני הגיע עם אדם בשם אבו ראד, ובהמשך כי הגיע יחד עם שעבאן ואדם בשם חאלד אבו סביתאן שהוא דודו של יוסף. גם כאן אין מחלוקת כי הפגישה עם הנאשמים הייתה בהשתתפות יוסף, ולא דודו או "אבו ראד".

באשר לנסיבות הפגישה, הכחיש אסחאק כי הכיר את ענאני או שמע עליו קודם לכן, והוסיף והכחיש כי הוא שזימן את הפגישה או ביקש מיוסף לזמן עבורו עורך דין ("לא ביקשתי, הוא בא כמו מוזר לבקר אותי למה אני לא יודע, לא ראיתי אותו ולא יודע אותו" - פ/100 ש' 16-3). בפגישה עצמה, אמרו לו בני שיחו שיצלמו אותו חותם. אסחאק עמד על כך שלא נענה לבקשתם ולא חתם על מסמכים. כשנשאל על מה התבקש לחתום, השיב תשובה שלא ממין העניין, שהעידה על בלבול, ואמר בעצמו שהוא מבולבל (פ/84-85). בהמשך טען ש"אמרו לי שמכרתי להם הקרקעות שלי, הוילה שלי, הכסף שלי, החברות" (מבלי שהבהיר מתי נודע לו הדבר ומי "אמרו") ועמד על כך שסרב ולא חתם על המסמכים.

כאמור, אין מחלוקת שבפועל אסחאק חתם על המסמכים. כשהוצגו בפניו, המשיך להתעקש כי אין זו חתימתו "הם במסמכים שלהם אמרו שזה החתימה שלי אבל זו לא החתימה שלי ולא חתמתי. ראיתי צילום שצילמו אותי

בבית החולים ומישהו החזיק לי את היד והזיז, אני לא ידעתי ולא עשיתי את זה... (פ/86). עוד טען שבפגישה עם הנאשמים וחאלד אבו סביתאן דובר על קבלת כסף שלו מהבנק, וכי השיב לבני שיחו שנביל עוסק בכך (שם). בהמשך הוסיף שבני שיחו שוחחו עמו על העברת משכורת שלו ממשרד התיירות ו"רוצים שאחתום שמכרתי להם, ליוסף ענאני ולאבו ראאד אבו סביתאן ולעו"ד ולנטרין סלע שמכרתי להם הקרקעות שלי בירושלים ובהר הזיתים ובבית חנינה וכו'" ועמד על כך שלא חתם ("לא חתמתי שום דבר, באו שלום שלום זה הכל" (פ/87)). כשהוצג לו צילום רישיון הנהיגה שלו, שצורף למסמכי ההעברה ונשאל כיצד הגיע לשעבאן, השיב שיוסף גנב אותו מביתו (שם).

66. בשלב זה הציגה הפרקליטה בפני אסחאק את הסרטון בו הוא נראה חותם על מסמכי ההעברה. העד פער את עיניו בתדהמה. את תחושותיו הביע במילים "לא יאומן, זה תמונה לא טבעית". התגובה הייתה ספונטנית ואותנטית. העד התבקש להסביר והשיב "בגלל שלא חתמתי... איך זה צולם אני לא יודע". התרשמתי שדובר בפליאה אמתית, של אדם שהיה משוכנע כי לא חתם והגיב נוכח תיעוד וידאו המראה אחרת. יש בכך לחזק את המסקנה לפיה לא הבין את ההתנהלות בפגישה עם הנאשמים, ולא חתם מרצונו על מסמכי ההעברה אלא הוחתם עליהם תוך ניצול מצבו ומבלי שהבין זאת. יצוין שאסחאק נשאל האם צפה בסרטון זה קודם לכן, בחקירת המשטרה, והשיב שרק הראו לו סרטון בו מישהו מזיז את ידו. למעט עימות עם יוסף (נ/5) שהוא גם ת/23), הודעותיו לא הגשו.

67. עדותו של אסחאק הציגה פרטים נוספים, שמעידים על מצב לא צלול בו היה בזמן אמת כך שהדברים נקלטו במוחו בצורה מעורפלת. הוא העלה אמירה לפיה ענאני ביקש לבקרו, העד השיב לו שלא יבקרו באותו יום אלא למחרת "שיהיה מסודר", וכי בהמשך ענאני לא הופיע (פ/88). עוד טען שפגש את ענאני פעם אחת בלבד, וכן שנביל ראה אותו פוגש בנאשמים (פ/97).

68. בחקירתו הנגדית מסר אסחאק נתונים שאינם מתיישבים עם תזת ההגנה. בנוגע לטענות ל"מזימה" של נביל בניגוד לאינטרסים של אסחאק, במעורבות עו"ד ג'דעון (נושא בו נרחיב בהמשך), השיב אסחאק שהוא מכיר את עו"ד ג'דעון, ועמד על כך שהלה טיפל בביטול המסמכים "המזויפים" כלשונו, עליהם התנוססה חתימתו. גם לעורך הדין, כך סיפר, אמר שלא חתם על המסמכים. לשאלת הסנגור הבהיר כי הסיבה להגעתו אל עורך הדין הייתה "מסמכים מזויפים, זהו. עו"ד ביקש ממני לבוא אליו לחתום יפוי כוח" וכשהוצג לו שהגיע לעורך הדין תמיד עם נביל (שאלה שנועדה לבסס השפעה של האחרון על אסחאק), השיב כי לעיתים הגיע אליו עם נביל ולעיתים לבד (פ/89). יצוין כי לא הכחיש שבני משפחתו היו מעורבים במהלכים אלה לאחר שהתגלה דבר "זיוף" המסמכים, אך מעדותו עלה כי לא פעלו בניגוד לרצונו אלא בהתאמה לו. בהמשך חזר והבהיר שנדרש לעורך הדין כדי לטפל במסמכים המזויפים (פ/98 ש' 25).

עוד אישר אסחאק שהגיע למשטרה יחד עם נביל (פ/90), אך כשהוצגה בפניו תזת ההגנה לפיה התלונן במשטרה משום שנביל גילה על כוונתו למכור נכסיו ליהודים, שלל אותה אסחאק, הוסיף ושלל שעסק כלל במכירת הנכסים ("לא מכרתי ולא חתמתי, החתימה לא שלי..."), חזר וטען ששיחתו עם הנאשמים עסקה בבקשה "שאתן להם פיקוח לקבל הכסף שלי המשכורת מהבנק" ועמד על כך שלא חתם בפניהם על מסמכים בקשר לקרקעות (פ/94, ושוב בפ/95 ש' 29). עוד הוצג בפני אסחאק שהובא לבית החולים לאחר שנמצא במצב קשה בביתו, ותשובותיו המחישו כי הוא אינו זוכר זאת וכי נביל סיפר לו על כך (פ/96).

69. איני מקבל את טענות ההגנה כנגד עדותו או אמינותו של אסחאק. חלקן הגדול ניסה להיבנות מן הבלבול של העד, שאינו אדם צעיר. להתרשמותי, דובר בעדות כנה ולא בניסיון להפליל בכזב את הנאשמים. לו היה אסחאק מבקש להפלילם, סביר כי היה "מיישר קו" עם תזת התביעה שהולמת את זו של נביל, ולא חוזר

ומכחיש כי חתם על מסמכי ההעברה, או מנסה שוב ושוב להעיד בנושא חשדות שיש לו כלפי יוסף ושאנים נוגעים למשפט זה. תגובתו לנוכח הצגת סרטון החתימה, והעובדה שדבק בטענה לפיה לא חתם למרות שהוצג בפניו הסרטון, הותירו רושם של הפתעה אמיתית והמחישו כיצד למרות תיעוד זה דבק אסחאק במה שנותר בזכרונו מאותה פגישה, או ליתר דיוק מה שלא נותר בו בשל מצבו הקוגניטיבי אותה עת, וטען שלא חתם על המסמכים. אציין שגם בשלב החקירה, בעימות עם יוסף, טען אסחאק שחתימתו על מסמכי ההעברה זויפה בידי הנאשמים (נ/5, ש' 35-36, 44-45), וכי ענאני ביקרו פעם אחת בלבד (ש' 41 - וראו תגובתו של יוסף "פעמים או שלוש היו אצלו העורכי דין אבל הוא לא זוכר"). בשל כל אלה, עדותו מסייעת לתביעה.

אף הניסיון להיבנות מכך שאסחאק מסר פרטים אודות ביתו במועד העדות (פ/96) נדון לכישלון, שכן ברי כי מצבו בעת העדות היה טוב יותר ממצבו בזמן האשפוז בבית החולים. בחנתי גם את החקירה הנגדית הממושכת בשאלות עיתוי גניבת מסמכים מזהים של אסחאק (פ/90 ואילך) ואת טענות ההגנה בנושא, אך איני סבור שיש בסוגיה זו לסייע להגנה או להמחיש כזבים של אסחאק. בנוסף, איני מקבל את ניסיון ההגנה להצביע על פרטים שמסר בעדותו, כגון תשובתו לב"כ הנאשם 1 לפיה שתה תה טרם הפגישה או הנקיבה בשעות חלוקת האוכל באשפוז, כהוכחה לצלילות אותה עת. זאת, נוכח הראיות מנגד שנסקרו לעיל.

אני ער גם לכך שהעד שלל כי נביל מונה לאפוטרופוס שלו, או כי הסכים לכך. בתשובות אלה אין לסייע להגנה. ראשית, הן לא ביטאו סכסוך עם נביל אלא להיפך: לצד תשובתו השלילית טען העד שנביל עזר לו כשהיה חולה ו"הוא יגור בבית של אבא שלי", וכי לא יתנגד למסור לנביל את תעודת הזהות שלו (למשל פ/99). בנוסף, קשה לראות בתשובותיו בנושא האפוטרופוסות משום הוכחה למזימה של נביל כנגד אסחאק או ניסיון להשתלט על רכושו. העד לא הפגין הבנה של מהי אפוטרופוסות, ובין היתר השיב ש"הכוונה שאם אני אמות הם ירשו אותי ולא נתתי לו" (שם). אוסיף ואפנה לדו"ח הסוציאלי שעמד בפני בית הדין השרעי, שם בוטאה התנגדותו של אסחאק למינוי אפוטרופוס ולמרות זאת החליט בית הדין לעשות כן.

70. בנוסף, הכחיש אסחאק בחקירתו הנגדית כל רמיזה בנוגע למכירת קרקעות ליהודים, ובכלל זה הכחיש כי קרוב משפחתו ששמו בהא התנגד לכך שרכושו של אסחאק יעבור ליהודים ("לא דיברנו על יהודים..." - שם, ש' 26). עוד הכחיש שקיבל הצעה מהכנסייה לרכוש את נכסיו (פ/102). הוא מסר כי הופתע לראות את ענאני בבית החולים (פ/102).

אני ער לפערים מסוימים בין עדותו לבין האמור בעימות עם יוסף שהוגש כנ/5, הגם שככלל אין לומר ששינה את גרסתו ואין בפערים אלה כדי להעיד על חוסר אמינות. כך, גם בעימות הכחיש אסחאק כי ביקש להוציא כספים מבנק בעזריה, והגם שמסר כי ביקש למשוך כספי משכורת שיש לו "מהמדינה" הבהיר "אבל לא דיברתי על בנק בעזריה". הוא סיפר שיוסף הציע לזמן עורך דין לצורך משיכת כסף, אך אסחאק אמר לו "שאני ניסיתי ולא הצלחתי" (ש' 71). בנוסף, הגם שסיפר באותה הזדמנות כי הנאשמים באו אליו כדי לסייע לו, עמד על כך שזיפו את חתימתו ושלא ביקש למכור את נכסיו. עוד מסר שיוסף בא יחד עמם, ודודו חאדר רק בהמשך (ש' 52).

71. אציין עוד כי בעדותו וכאשר דיבר על משיכת הכספים מהבנק, הוסיף אסחאק דברים המתקשרים לראיות בדבר מצבו הרפואי בעת האשפוז: הוא סיפר ששאל את ד"ר מערבי האם יוכל לצאת בעצמו למשך כספים והלה השיב לו שייתן אישור כאשר מצבו הרפואי של העד יאפשר זאת. אסחאק המשיך וסיפר כי אחרי אשפוזו השני קיבל אישור ומשך את הכסף, אך כי מצבו באשפוז הראשון היה בעייתי "לא הייתי במצב טוב, לא הייתי טבעי" (פ/101).

72. כל אלה מציגים גרסה שמהימנותה לא נסתרה, ושלמרות הפגמים בה הנובעים מבלבול של העד מספקת אלמנטים שיש בהם לתמוך במידת מה בראיות התביעה.

ו. יוסף אבו סביטאן

73. עד זה הוא "שיפוצניק" שהכיר את אסחאק לאורך תקופה ועבד בביתו טרם אשפוזו. המדובר בעד מרכזי בשל מעורבותו בהגעתו של ענאני לפגוש בנאשם, ונוכחותו בחלקים מהפגישות. אלא, שבחינת גרסאותיו בחקירותיו ובבית המשפט בסוגיות שבמחלוקת אינה מאפשרת לייחס לדבריו בסוגיות אלה משקל של ממש. תכני הגרסאות השתנו והתפתחו, הם אינם הולמים ראיות חיצוניות ומהימנות ובכלל זה את הראיות הרפואיות אודות מצבו של אסחאק, ועדותו נמסרה בצורה בלתי אחידה ושאינה מעוררת אמון.

74. הודעותיו של יוסף במשטרה הוגשו בהסכמה, חלף חקירה ראשית. הוא נחקר בחשד למעורבות בביצוע העבירות, יחד עם הנאשמים. הוא טען כי במהלך אשפוזו של אסחאק ביקרו באופן יומיומי, וכי אסחאק הבין היטב את מעשיו במסגרת הפגישות עם הנאשמים, היה פעיל ואף העלה דרישות. בחקירתו מיום 21.12.14 (ת/22) טען כי אסחאק ביקש ממנו להביא לבית החולים עורך דין פלסטיני ולא ישראלי "ששמו נאסר ענאני", לצורך משיכת כספים מבנק בעזרייה לתשלום חוב ליוסף, וכי בהתאם חתם אסחאק על יפוי כח לטובתו של ענאני, ש"הלך וחזר" ומסר לאסחאק שנדרשת נוכחותו. בפגישה השניה הביא עמו ענאני עורך דין נוסף, ואף יוסף נכח בה הגם שעמד מאחורי וילון סגור ובשלב מסוים הלך ואינו יודע אם הנאשמים החתימו את אסחאק ועל אילו מסמכים (ת/22 ש' 6-30). בהמשך טען שענאני ביקשו לצאת (ש' 48) והכחיש כל ידיעה על מסמכים הקשורים בנכסי אסחאק. בעימות עם אסחאק שנערך באותו יום (נ/5, ת/23) חזר וטען לחוב של אסחאק כלפיו ולהבאתו של ענאני לבית החולים לצורך משיכת כסף מבנק ירדני. כשאסחאק הכחיש קיום חוב וטען שביקש למשוך כספים מבנק הדואר, השיב יוסף שענאני מסר לו שאינו יכול למשוך מבנק הדואר בהיותו עו"ד פלסטיני, עמד על כך שהביא את עורך הדין לאסחאק והוסיף אודות אסחאק כי "הוא לא היה במצב טוב" (ש' 39).

75. בהודעות-המשך מהימים 3.6.15 ו-17.6.15 (ת/24 ות/25, בהתאמה) טען יוסף כי נכח בשתי הפגישות בין ענאני לאסחאק, וכי אסחאק לא הכיר את ענאני קודם לכן אך בפגישתם הראשונה אמר לענאני כי הוא מכיר את משפחתו. יוסף הדגיש שהוא בטוח שאסחאק הבין על מה הוא חתם, וכי היה צלול (ת/24 ש' 31, 50; ת/25 ש' 23). בעוד שבהודעתו הראשונה ת/22 נשאל על תעודת הזהות של אסחאק וטען שמסר אותה לאחיינו מוסא (ש' 54), הפעם טען כי נביל לקח אותה מרצפת ביתו של אסחאק (ת/24 ש' 24), ולגבי רישיון הנהיגה של אסחאק טען שהוא-עצמו לקח אותו מן הבית ובהמשך מסר אותו לענאני לבקשת אסחאק (שם, ש' 33). עוד מסר שסיפר לענאני כי אסחאק ערירי (שם, ש' 64). כשנשאל אודות "נייר" עליו חתם אסחאק, לפיו קיבל כסף בתמורה לביתו, השיב יוסף שלא ידע על הנייר או על תשלום כסף אך, כך טען לראשונה, "שמעתי את ענאני אומר לו אני אקנה ממך את הבית אבל אמרו לי לצאת החוצה..." (שם, ש' 70). בהזדמנות נוספת מסר תיאור שונה, לפיו "מנעו ממני להיות איתם חיקיתי בחוץ" וענאני אמר לעד "שאם הוא מוכר הוא יקנה ממנו את הבית" (ת/25 ש' 28 ו-44). עוד טען שאסחאק סיפר לו כי לפני שלושים שנים מכר את ביתו ליהודים, ולא ידע להסביר כיצד הדבר מתיישב עם אפשרות של מכירה נוספת לענאני (ת/24 ש' 97-90). כשהוטח בו שאסחאק לא היה צלול ושד"ר מערבי אמר כי הדבר היה גלוי לעין, השיב יוסף "אסחאק כל החיים שלו שקרן ואהבל ונביל וכולם יודעים שהוא שקרן" (שם, ש' 80-82).

76. בבית המשפט, בחקירתו הנגדית, הציג יוסף לראשונה גרסה שונה, הנדמית כשיבוש של תזת ההגנה. לפיה,

תפקידו של ענאני היה למעשה לרכוש את הבית מבעליו היהודים, להם מכר בעבר אסחאק את הנכס, וכך להשיב את הבית לאסחאק. עדות זו לא הותירה רושם המאפשר לקבלה.

יוסף הציג עצמו, תחילה, כקרוב מאוד לאסחאק מגיל צעיר וכאיש סודו, והעצים את תיאורו הסכסוך בין אסחאק לבני משפחתו עד כדי נתק מלא ("לא היה מדבר איתם בכלל" - פ/133 ש' 17). כשנשאל האם נכסי המשפחה שייכים לאסחאק השיב בשלילה וטען שהם שייכים לוואקף ושאינו מצוי בפרטים (שם, ש' 24), ובד-בבד טען שנביל מנסה להשתלט על רכושו של אסחאק ועל ביתו (פ/134 ש' 6). הוא חזר וטען שאסחאק אמר לו שמכר לפני שנים רבות את ביתו ליהודים והציג, לראשונה, את הגרסה לפיה אסחאק ביקש עורך-דין כי "אני רוצה לפני שאני מת להגיד את הדוגרי שזה האמת האם העו"ד יכול לקנות את הבית ולהחזיר את הכסף ליהודי" (שם, ש' 15-17).

77. גרסה זו אינה רק "כבושה", אלא הוצגה בצורה בלתי אחידה ובלתי משכנעת. יוסף טען שנכח בפגישה בין ענאני לאסחאק ושמע את תחילתה, ולאחר מכן ביקשו ענאני לצאת. כשב"כ הנאשם 1 טען בפניו שבמשטרה אמר שאסחאק הוא שביקשו לצאת, חזר בו ואימץ גרסה זו ("עכשיו אני נזכרתי" - שם, ש' 31-32). כשהוצג בפניו כי בהודעתו טען שעורך הדין הובא כדי למשוך כסף מבנק בעיזריה, השיב העד שאסחאק ביקש את עורך הדין כדי לערוך יפוי כוח למשוך ליוסף כסף מבנק הדואר (אפשרות אותה שלל בחקירתו, כמובא לעיל). אז הוצג בפניו כי קודם לכן טען שמטרת זימונו של עורך הדין הייתה לרכישת בית המגורים מרוכשיו היהודים. בפרוטוקול הדיון תועד, כי לנוכח השאלה העד זע בכיסאו. בהמשך התקשה לספק תשובה הולמת, והתחמק בתשובות שלא ממין העניין, לפיהן הוא וענאני ניסו לערוך יפוי כוח אך לא הצליחו, וכשהשאלה חזרה על עצמה חזר וסיפר שאסחאק מכר את הבית בעבר ליהודים (פ/135).

תשובה לפער בגרסאות לא הוצגה, אך העד המשיך ופיתח את תיאוריו בטענות כבושות, שזכרן לא בא בראיות: כך טען כי הרוכשים היהודים כבר נכנסו להתגורר בביתו ובאדמתו של אסחאק וזאת ארבעה חודשים טרם אשפוזו של אסחאק, טענה שלא מתיישבת עם טענתו הקודמת של העד לפיה גילה את אסחאק במצב קשה בביתו וזם את פינויו לבית החולים. העד הוסיף וטען כי הוא עצמו ניסה לסייע לאסחאק להחזיר מהרוכשים היהודים את הנכס "הלכתי ליהודי בבן יהודה... אומרים חאלס קנינו את הבית, הם עכשיו גרים שם" (שם, ש' 27-32, ופ/136 ש' 4-2). כשהתבקש להסביר כיצד ניתן להשיב את הבית אם נמכר שלושים שנים קודם לכן, לא ידע להשיב (שם, ש' 9). עוד טען לראשונה כי ענאני ניסה לגייס כספים בהלוואות לצורך רכישת הבית עבור אסחאק (שם, ש' 18-19), וחזר על הטענה מחקירתו לפיה לא ידע על מה חתם אסחאק בפגישה עם הנאשמים (פ/137 ש' 1).

78. יוסף המשיך לסטות מן הדברים שמסר בהודעותיו, כאשר טען שאינו יודע האם אסחאק נתן לענאני את רישיון הנהיגה שלו. כזכור, בחקירה טען שהחזיק את הרישיון אצלו והעבירו לענאני לפי בקשת אסחאק. עוד טען בהודעות שביקר את אסחאק באשפוז באופן יומיומי, כעשר פעמים, ואילו בעדותו טען שביקר אותו פעם אחת (פ/138 ש' 1). כשהוצג בפניו פער זה, התחמק בטענות כנגד חוקרי המשטרה ובכלל זה טען ששיקר להם כי אחד מהם קרא לו גנב (פ/138-139). בהמשך העדות המשיך לסתור עצמו, טען שאינו יודע מדוע התבקש להביא עורך-דין, וכשנשאל מדוע הביא דווקא את ענאני התקשה לספק מענה הולם, השיב "כי הוא יכול" ובהמשך "כל דבר הוא יכול לעשות... הוא יכול גם לצייר אותך" (פ/138 ש' 20-28).

לשאלות ההגנה הוסיף יוסף לסתור עצמו, והפעם אישר שענאני הובא לצורך מכירת ביתו של אסחאק ליהודים (להבדיל מקנייתו מהם). בשלב זה החל להפגין עייפות בצורה מופרזת, ואף עצם את עיניו ונמנע מלהשיב לשאלות (פ/139). אציין שהעדות נערכה בשעת יום, לא הייתה ממושכת והעד אינו אדם קשיש. למרות זאת, גם

לאחר הפסקה המשיכה התנהלות דומה מצדו, של עצימת העיניים ומענה איטי לשאלות, שהעצימה את הרושם בדבר חוסר אמינות עדותו. במסגרת זו, בניגוד לטענתו הקודמת אודות ניתוק קשר עם בני המשפחה, טען העד שנביל היה בקשר עם אסחאק הגם ש"לא הייתה אהבה", טען שאסחאק נתן לו (ליוסף) בית בסילוואן, וכשנשאל על "הבית שמכר אסחאק ליהודים" השיב שאינו יודע עליו דבר ומיד בהמשך אישר שאלה של הסנגור לפיה אסחאק מכר בית זה בשל טינה למשפחתו (פ/141-140).

79. הן תוכנן של גרסאותיו, והן אופן מסירתן, לא מאפשרים לקבל את דבריו של יוסף כראיה.

ז. נביל, עו"ד מרואן ג'דעון וטענות ההגנה בעניינם

80. חלק נכבד ממאמצי ההגנה בהליך זה הושקעו בטענות כנגד נביל ועו"ד ג'דעון. זאת, בטענה כי נביל גילה את דבר מסמכי ההעברה (שלטענת ההגנה נחתמו כדין) ואת כוונת אסחאק למכור את רכושו ליהודים, ואז לחץ על אסחאק וגרם לו להתכחש למסמכים. בטענה זו שלובה טענה נוספת, לפיה נביל ניסה להשתלט על נכסי אסחאק בעצמו, וכי עו"ד ג'דעון סייע לו בשני המישורים.

81. לאחר בחינה, איני יכול לקבל טענות אלה. הן מנסות להיבנות מפעולות לגיטימיות שביצע נביל לאחר שגילה כי קרובו, אסחאק, רומה, ולשוות להן משמעות פסולה. האחרונה לא בוססה ולו ברמת הספק הסביר, ואינה מתיישבת עם מכלול הראיות שנסקר לעיל, לרבות אלה הנוגעות למצבו של אסחאק בעת שהוחתם על המסמכים.

82. **עדות של נביל** הייתה עניינית וישירה. הוא סיפק הסברים שלמים, עשה זאת בצורה מעוררת אמון ולא בוססה סיבה לפקפק במהימנותו. אחד האלמנטים הממחישים את אמינותו היא העובדה שלא ניסה "לייפות" את הקשר בינו לבין אסחאק, והגם ששלל סכסוך (על כך בהמשך) סיפר בכנות כי הקשר ביניהם אינו הדוק, וכי אסחאק נטה להסתגר. בכלל זה סיפר שאסחאק לא נהג לפנות אליו בבקשות לסיוע ואף לא אהב לקבל ביקורים בביתו, ועל כן הגיע נביל לאסחאק רק לאחר שהלה הפסיק לענות לטלפונים, וגילה את מצבו העגום שהצריך את האשפוז (פ/29-30). אלמנט נוסף הממחיש את הכנות הוא באישורו של נביל כי בסופו של יום לא נגרם לאסחאק נזק, וכי ענאני לא גרף רווח ממעשיו (פ/35 ש' 12-14).

כל אלה מביאים אותי לקבל את עדותו של נביל. לדבריו אודות מצבו הקוגניטיבי של אסחאק בעת האשפוז התייחסתי לעיל, במסגרת הפרק שעסק בנושא זה, וכמפורט שם הם מתיישבים עם מכלול הראיות. אדון כאן בנושאים אחרים לגביהם העיד:

83. נביל לא הכחיש כי הוא אשר פעל במשטרה וכן לביטול מסמכי ההעברה. הוא נהג לבקר את אסחאק בבית החולים ושמע ממנו, תחילה, שענאני ביקר אותו ושהוא מחכה לעורך-דין שצפוי לבוא למחרת כדי שיוכלו למשוך את משכורתו של המתלונן. נביל חשב שאסחאק מתבלבל בשל מצבו, אך בהמשך למד מצוות בית החולים כי אנשים הגיעו שוב לאסחאק והחתימו אותו על מסמכים. אז פנה והגיש תלונה למשטרה (פ/17 ש' 1-4, פ/19 ש' 15-32). נביל תיאר את מאמציו להשיג את ענאני וזאת ללא הצלחה, וסיפר כי נעזר גם בזייד, שהוא חברו, למטרה זו. אז יצר עמם קשר עוני עלקם, ובפגישה עמם טען שרכש מענאני את בית המתלונן ושילם כסף, והציג לנביל העתק של מסמכי ההעברה (פ/20-21). גם דברים אלה מתיישבים עם מכלול הראיות ובכלל זה עם גרסתו של עלקם בחקירת המשטרה אותה מצאתי לקבל, כמפורט לעיל. הם מוסיפים ומפריכים את תזת ההגנה אודות טיב העסקה שבין ענאני לעלקם.

84. חשוב מכך, הסברו של נביל לפעולותיו לרבות בהגשת התלונה למשטרה, פעולות שאחד מתוצריהן הוא ההליך הנוכחי כנגד הנאשמים, הוא הסבר הולם וסביר לפעולותיו של בן-משפחה המגלה שקרובו הקשיש רומה והוחתם על מסמכים בידי זרים, בעיצומו של אשפוז. יוזכר כי תוצר נוסף של אותן פעולות הוא בביטול מסמכי ההעברה בסיועו של עו"ד ג'דעון ובהסכמתו של ענאני, דבר שלמעשה השיב את הגלגל לאחור והסיר את הסכנה לנכסיו של אסחאק. על רקע זה, אין בעצם פנייתו של נביל למשטרה או בפעולותיו לביטול המסמכים כדי לתמוך דווקא בתזת ההגנה, לפיה מדובר בלחץ שלו על אסחאק להתכחש למסמכי ההעברה שנחתמו כדין, או בחלק מניסיון של נביל עצמו להשתלט על נכסי אסחאק.

אמינותו של נביל בעניין זה הומחשה בכך שלא הכחיש שבעבר, לפני עשרות שנים, היה צד לסכסוך משפחתי עם אסחאק בענייני ירושה וחלוקת אדמה, אשר נפתר בבית המשפט. ועם זאת, דובר בסכסוך עבר, כדברי נביל וכעולה מפסק הדין ברע"א 571/88 שהוגש כנ"ל, מתעד ניסיון כושל של נביל ואדם נוסף לתקוף בבית המשפט החלטה לקבל תביעה של אסחאק לסילוק ידם מקרקע בחזקתו, ושחשיבותו במועד נתינתו: ינואר 1989. ההגנה לא הראתה כי סכסוך זה המשיך לאחר המועד האמור, ולא סתרה את טענות נביל בנושא. נביל טען שאינו צר עין באסחאק וכי ממילא אין לאסחאק הרבה כסף שכן הבית בו הוא גר שייך לוואקף והנכסים בבעלות המשפחה, כך שלא ניתן למכור אותם (פ' 22 ש' 12-7, פ' 24-25). כשעומת עם טענות יוסף בחקירת המשטרה, לפיהן קיים סכסוך בין אסחאק לנביל והראשון חשש שנביל ייקח את ביתו, וכי אסחאק מכר את הבית ליהודים עשרות שנים קודם לכן, הכחיש זאת נביל, טען שאין לאסחאק סיבה לכעוס עליו והוסיף שיוסף מנסה לסכסך ביניהם (פ' 25 ש' 30-19).

85. ההגנה הדגישה בטיעוניה הליך שנוהל בבית הדין השרעי. בהחלטה מיום 26.1.15 קבע בית הדין, על בסיס בקשה מטעם נביל, מסמכים שצורפו לה ודו"ח רווחה מיום 22.1.15, כי אסחאק חסר יכולת לטפל בענייניו, הכריז עליו כחסר כשרות משפטית ומינה, בהתאם להמלצת הדו"ח האמור, את נביל כאפוטרופוס על אסחאק. יצוין שבהחלטה נרשם בין היתר כי נביל מנוע מלמכור או לבצע פעולה אחרת בכל רכוש של אסחאק לרבות מקרקעין, אלא באישור בכתב מבית הדין (ת/18, ת/18א).

נביל נחקר בנושא, והשיב כי לא ביקש להתמנות כאפוטרופוס אלא שעובדת סוציאלית בשם ג'יין אבולל יצרה קשר עם אסחאק, בני משפחתו ועו"ד ג'דעון "ואז לשכת הרווחה הם שהחליטו שאני אהיה האפוטרופוס" (פ' 26).

איני סבור כי מינויו של נביל לאפוטרופוס מסייע להוכחת טענות ההגנה. ראשית, תלונתו של נביל במשטרה הוגשה ביום 19.3.14 (נ/2), חודשים רבים לפני שמונה לאפוטרופוס, והניסיון לקשור ביניהן אינו מוצלח. גם הודעתו השנייה נערכה לפני בקשת האפוטרופוסות (נ/3 מיום 31.8.14) ורק ההודעה האחרונה נ/4 נערכה לאחר מכן, ביוני 2015.

שנית, גם הניסיון להשתמש בסוגיה זו כהוכחה לפעולה של נביל כנגד האינטרסים של אסחאק אינו משכנע. כך, בשם לב למסמכים רפואיים נוספים שצורפו כחלק מת/14 ואשר מצביעים כי בעיתוי הרלבנטי חזר מצבו של אסחאק להיות בכי רע: לפי סיכום מחלה של אשפוז שהחל ביום 30.1.15, כלומר ימים ספורים לאחר החלטת בית הדין, אסחאק פונה שוב לבית החולים לאחר שנמצא בביתו על הרצפה, מבולבל ומוזנח. ממצאי הרופאים שם (ראו פירוט בעמ' 3-4) מציגים שלל בעיות רפואיות ומנטליות, לרבות אי-הקפדה של אסחאק על טיפול בעצמו, מצב בלבולי, והמלצה סוציאלית לפיה "לאור סיפור חוזר של מקרים שבהם נמצא מוטל לבדו בבית, אינו מסוגל להתגורר לבדו" וכן כי סוכם עם בני המשפחה שישכרו עבורו עובד זר ובינתיים יועבר למחלקה רפואית אחרת להמשך מעקב וטיפול.

לנ/8 (מסמכים שהוגשו לבית הדין השרעי) צורף סיכום מחלה נוסף של אשפוז נוסף של אסחאק, בנובמבר 2014, שגם בו פורטה שורת תחלואים לרבות מחלת כליות בשל אי הקפדה על שתיה, וכן הערכה סוציאלית לרבות המלצה על עזרה צמודה של 24 שעות, השגחה של פקידת סעד וסיכום "כי החולה אינו מסוגל לטפל בעצמו בימים הקרובים, רושם שלא ידאג על לקיחת תרופותיו כולל אנטיביוטיקה" ולכן הועבר למחלקה רפואית עד להתייצבות מצבו. כך כחודשיים בלבד טרם החלטת בית הדין השרעי. במוצג זה נכלל דו"ח סוציאלי מיום 22.1.15 שהוגש לבית הדין, בו צוין בין היתר כי ביתו של אסחאק במצב מוזנח, ללא הריהוט והאלמנטים הנחוצים לאספקת צרכיו, כי אסחאק במצב שהולך ומתדרדר ואינו מסוגל לנהל את ענייניו האישיים לבדו, אינו מוכן לקבל סיוע לרבות של מטפלת או עובדת סוציאלית, מסרב למינוי אפוטרופוס, חושד בסובבים אותו ולא מודע לסיכון שבמצבו, ולפי הנחיות הצוות הרפואי זקוק לטיפול של 24 שעות ביממה. כותבת הדו"ח העריכה כי בהעדר טיפול עלולה להתרחש התדרדרות משמעותית במצבו והמליצה למנות כאפוטרופוס את נביל, תוך ציון שהוא היחיד הכשיר לכך.

תמונת מצב מצערת זו של אסחאק הקשיש בעת הרלבנטית להליך האפוטרופוס מתיישבת עם ההחלטה למנות לו אפוטרופוס, ואינה מאפשרת לקבל את טיעון ההגנה, לפיו הפניה לבית הדין היא מהלך של נביל בניגוד לאינטרסים של אסחאק, בסיועו של עו"ד ג'דעון. ראו גם הדיון לעיל בגרסתו של אסחאק לעניין מינוי האפוטרופוס. אוסיף שההגנה לא הראתה כי לאחר המינוי ניסה נביל למכור או לקבל לרשותו את נכסי אסחאק. בשל כל אלה, יש לדחות את טענות ההגנה בנושא.

86. בחנתי גם את יתר טענות ההגנה בעניינו של נביל. השאלה מדוע התייחס בתלונתו במשטרה לרכושו של אסחאק אינה "הוכחה", לטעמי, של טענות ההגנה כנגדו. דובר בהתייחסות במילים ספורות, אותה הסביר נביל בכך שהחוקר שאלו על הרכוש (פ/28). כפי שיפורט בהמשך, ההתייחסות לא כללה טענה כי המסמכים עליהם הוחתם אסחאק מתייחסים לאותו רכוש. עיון בהודעה (נ/2) מעלה כי נרשמה בצורה תמציתית, כשחלקה הראשון המהווה את עיקר ההודעה (ש' 13-2) נרשם ללא תיעוד של שאלות החוקר. בנסיבות אלה יש לקבל את הסברו של נביל.

גם טענת ההגנה כי נביל התלונן במשטרה כנגד ענאני משום ששמע שהלה עוסק במכירת קרקעות ליהודים (פ/32 ש' 14-7) לא יכולה להתקבל, ואף פועלת כנגד תזת ההגנה. זאת, משום שבתלונתו נ/2 לא הזכיר נביל כלל את ענאני, התלונן בכלל כנגד יוסף, ואף לא מיקד את תלונתו ברכוש הנדל"ן של אסחאק אלא להיפך: טען שביתו של אסחאק שייך לוואקף ומצוי תחת חוזה משפחתי ולכן לא ניתן למכרו "אבל אני חושד שמנסים לגנוב מהדוד שלי כסף" (ש' 9). מכאן עולה שנביל לא ידע אותה עת כי אסחאק הוחתם על מסמכים להעברת רכוש הנדל"ן שלו, וסבר שמדובר בגזל של כספים. ממילא, שלא ניסה למנוע באמצעות תלונה זו מהלך של העברת בית מגוריו של אסחאק ליהודים, כטענת ההגנה. נביל מסר זאת בעדותו והדגיש כי לא חשד באסחאק שביצע מכירה של נכסיו (פ/32 ש' 14-7).

ההגנה הוסיפה והצביעה על כך שנביל הגיע עם אסחאק לחקירתו של האחרון, ונכח במהלך מסירתה. איני סבור שהדבר תקין מבחינת הרשות החוקרת, גם בהינתן הסבריו של החוקר **יצחק יכין** לפיהם איפשר זאת משום שהעד היה מבולבל ונביל סייע בהבנתו, לבקשת המתלונן או משום שנביל לא נחשד בדבר (פ/63-62). ועם זאת, אין בכך להראות השפעה של נביל על אסחאק. כך בשים לב לכך שנביל עצמו התלונן באותה סוגיה זמן רב קודם לכן (ביום 19.3.14, בעיצומו של אשפוזו של אסחאק), בשים לב לכך שדובר בבן משפחה שליווה אדם קשיש וחולה, ובשים לב לכך שלפי המידע שלפניי (בהתבסס על העימות שבין אסחאק ליוסף) אסחאק לא "יישר קו" בחקירתו עם תלונתו של נביל או עם תזת התביעה, אלא התעקש על כך שכלל לא חתם על מסמכי

ההעברה. זאת, בניגוד לדברים שמסר נביל למשטרה בנ/2-4, בהם טען תחילה שאסחאק הוחתם בידי יוסף, ובהמשך כי הוחתם בידי הנאשמים. גם בבית המשפט חזרו אסחאק ונביל על טענות דומות, למרות הפערים ביניהם.

87. כל אלה אינם מאפשרים לקבל את טענות ההגנה בעניינו של נביל. לסיכום הדיון בדבריו, אוסיף כי בעימות בין המתלונן לבין יוסף נכח גם נביל (ת/23 ו-ת/23א, נ/5). במסגרת זו טען נביל כי יוסף היה שותף במרמה, וציין את האלמנט המחשיד עליו עמדנו לעיל, שעניינו בפירוט העובדתי בדבר נכסיו של אסחאק במסמכי ההעברה, שלא סביר כי התקבל מאסחאק על סמך זכרוננו ומצבו המבולבל בעת הרלבנטית. נביל טען שפרטי הנכסים הגיעו מיוסף, המכיר היטב את נכסי המתלונן עקב עבודתו והיכרותם, וכי אלה פרטים ש"נאסר לא יודע אסחאק לא מכיר את הנאסר כל זה אבו סביתאן... זה אבו סביתאן אמר לו והוא סידר הכל" (ת/23 ש' 68-72). יוסף הכחיש את הטענה.

בדברים אלה הסבר אפשרי לפירוט העובדתי האמור, ולעניין זה אפנה לדיון לעיל בגרסאותיו של יוסף לרבות לממצאי המהימנות בעניינו, ולכך שהוא שהביא את ענאני לפגוש באסחאק בבית החולים, ונכח בשני המפגשים. עם זאת אדגיש כי מדובר באפשרות בלבד, כי יוסף אינו צד להליך זה ולא קיבל הזדמנות שלמה להתגונן, וכי אין בדבריו כאן לקבוע ממצאים נגדו או ממצא החלטי בדבר מקור הפירוט העובדתי, שאינו נדרש לעניינו.

88. מכאן לעו"ד מרואן ג'דעון. בעניינו, סבורני כי ההגנה הרחיקה לכת כאשר רמזה למעורבות שלו ב"מזימה" של נביל ואף טענה כי היה מקום להעמידו לדין, וזאת לצרכי טענה לאכיפה בררנית.

89. עורך הדין זומן לעדות מטעם ההגנה, וסיפר כי ייצג את נביל בהליך האפוטורפסות ואת אסחאק בהליך שנועד לביטול מסמכי ההעברה. לא הוצגה בפני סיבה כלשהי לפקפק במהימנות העדות, ואני מוצאה אמינה. עם זאת התרשמתי כי זכרוננו של העד את האירועים והתאריכים המדויקים לא היה שלם, וכי בתשובותיו נשען בעיקר על המסמכים שהוצגו בפניו מזמן אמת.

90. עו"ד ג'דעון נשאל תחילה מתי פנה אליו נביל לטיפול בהליך האפוטורפסות, השיב שאינו זוכר והפנה לייפוי כוח מנובמבר 2014. הוא לא זכר להשיב האם דובר בפעם הראשונה שפגש מי ממשפחת אנסארי, זכר כי "בשלב כלשהו" פגש באסחאק וכי טיפל בהליך נוסף, אך לא זכר לצורך מה פגש בו או את טיב ההליך (פ/190-191). בהמשך השיב כי פגש באסחאק לאחר שהוגשה בקשת האפוטורפסות (פ/192). תשובה זו ממחישה את חוסר הזכרון שלו: בחומר הראיות ייפוי כוח שאסחאק חתם לעורך הדין ביום 3.9.14 (חלק מנ/7), ומכתב שעו"ד ג'דעון שלח לענאני למחרת (נ/9). זאת, בעוד שהוצג לעורך הדין שבקשת האפוטורפסות הוגשה בנובמבר 2014 (שם).

91. עוד בחומר מסמכים לפיהם עו"ד ג'דעון הגיש תביעה בשמו של אסחאק לבית משפט זה, כנגד ענאני ועלקם, והגיע להסכם עם ענאני לפיו בוטלו מסמכי ההעברה (נ/7). ענאני אישר כי עו"ד ג'דעון פנה אליו וכי הסכים לביטול המסמכים. אציין כי עורך הדין טען שענאני אמר לו "שלא היה כלום, שום עסקה..." (פ/196) אך גם בהקשר זה אמנע מהסתמכות על אמירתו כראיה לחובת ענאני, בשל התרשמתי מטיב זכרוננו ונוכח תשובותיו בהמשך מהן לא עלה בבירור שענאני אישר בפניו כי אסחאק הוחתם מבלי שהבין את טיב המסמכים (פ/197).

92. ההגנה טענה בפני עו"ד ג'דעון שהגיש את התביעה הגם שקודם לכן טען בפני בית השרעי, בהליך האפוטורפסות, כי אסחאק חסר כשירות. ההגנה השתיתה על סוגיה זו את טענתה לאכיפה בררנית. במסגרת זו הדגיש ב"כ הנאשם 2 כי עו"ד ג'דעון ייצג את אסחאק בהליך המשפטי לביטול מסמכי ההעברה,

במקביל לכך שייצג את נביל בבקשה להכריז על אסחאק כחסר כשירות משפטית.

עו"ד ג'דעון נחקר בנושא והשיב שהתביעה הוגשה לפני החלטת בית הדין למנות לאסחאק אפוטרופוס, כי טרם ההחלטה לא הייתה וודאות שנדרש אפוטרופוס, כי אינו רואה פסול בהגשת בקשה במצב זה וכי טענותיו בה אינם בגדר עובדה אלא התרשמות בלבד (פ/192-191). עוד טען שאסחאק הסכים למינוי אפוטרופוס, וכי הדו"ח הסוציאלי הוגש ישירות לבית הדין ועל כן הוא עצמו לא נחשף לכך שבאותו דו"ח נרשם שאסחאק התנגד למינוי (פ/193).

אף אם אקבל שנטענו טענות סותרות בשם נביל בהליך האפוטרופוסות מחד ובשם אסחאק בתביעה לביטול מסמכי ההעברה מאידך, אין בכך להראות שעורך הדין היה שותף ל"מזימה" כלשהי של נביל, רימה את אסחאק או ניצל את מצבו העדין. הניסיון לקשור בין השניים הוא מרחיק לכת. לעניין זה אזכיר שאסחאק העיד כי ביטול המסמכים היה על דעתו וברצונו ואף טען שעורך הדין ייצגו לעניין זה, וממילא שאין ראייה כי התביעה הנזכרת לעיל הוגשה בניגוד לרצונו. עוד אזכיר שביטול המסמכים פעל לטובת אסחאק, בהסרת הסכנה לנכסיו. בנוסף, בהעדר הוכחות למצבו השכלי של אסחאק בעת המפגש עם עו"ד ג'דעון, שנערך כאמור בראשית ספטמבר 2014, לא בוסס כי אסחאק לא היה צלול במהלכו או כי עורך הדין היה מודע למצב שכזה. בנסיבות אלה, לא ניתן לקבל את הפרופוזיציה שבבסיס טענת ההגנה, לפיה עורך הדין הגיש את התביעה לביטול המסמכים על סמך יפוי כח של אסחאק הגם שידע או סבר שהלה אינו צלול, ולחלופין כי טען בפני בית הדין השרעי שאסחאק אינו כשיר הגם שסבר אחרת. לבסוף, לא ניתן לקבל את ההשוואה המוצעת בין עורך דין (ג'דעון) הטוען טענות בשם לקוח (נביל) אשר התקבלו בידי בית הדין ותואמות את המידע הרפואי והסוציאלי הרלבנטי, ובין נוטריון (שעבאן) שלפי תזת התביעה נטל חלק במהלך של מרמה, ואימת חתימותיו של קשיש לא צלול כחלק מסיוע למהלך של גזל רכוש ממנו. אין המדובר בשניים שעניינם דומה זה לזה מבחינת הפסול שבמעשים ושיקולי האכיפה, וממילא שאין לקבל את טענת האכיפה הבררנית (ע"פ 6328/12 **מדינת ישראל נ' פרץ** (10.9.13)).

בשולי הדברים אציין שגם ענאני לא "רומה" בידי עו"ד ג'דעון: בעדותו אישר, כאמור, כי הסכים לבטל את מסמכי ההעברה. תשובותיו בשאלה את מי ייצג עורך הדין לא היו אחידות. תחילה השיב שסבר כי ייצג את נביל, אך כשהמשיכה החקירה אישר כי עורך הדין מסר לו שייצג את משפחת אנסארי וכי לא דק פורתא בשאלה את מי ייצג בדיוק (פ/174). לשאלות הסנגור אישר שעורך הדין לא אמר לו שיש צורך להכריז על אסחאק כבלתי כשיר אך מתשובותיו עלה שלא התמקד בכך ("לא. מה שהיה ביני לבין ג'דעון אין תביעות ואין תלונות והכל בסדר ותהיה בריא" - פ/176 ש' 3). אין מקום אפוא לטענות כנגד עו"ד ג'דעון גם במישור זה.

93. אדון בסוגיה נוספת: עו"ד ג'דעון טען שבפגישתם אמר לו אסחאק שהוחתם בבית החולים על מסמכים, שאת מהותם לא הבין (פ/195). העד התבקש להסביר כיצד טען אסחאק בחקירתו ובעדותו שלא חתם על המסמכים ושכך מסר לעו"ד ג'דעון. בתשובה, שיער עו"ד ג'דעון שהפער נבע ממצבו הלקוי של אסחאק (שם).

הפער במישור זה עשוי להיות מוסבר הן בהסבר שהציע העד והן באפשרות אחרת ולטעמי מסתברת לא פחות, ואשר עוסקת בזכרונו של עורך הדין את הנוסח המדויק של הדברים שנאמרו לו בידי אסחאק בפגישתם לפני שנים. התרשמתי כי עורך הדין הסתמך בתשובותיו האמורות על נוסח המכתב שכתב לענאני (נ/9), ומכאן האפשרות כי בנסחו את המכתב הסתמך על הנוסח שבמסמכי ההעברה, והיות שראה עליהם חתימה כתב לענאני כי יחד עם שעבאן ויוסף "החתמתם לכאורה את מרשי על מסמכים...". האפשרות האחרונה מתחזקת בכך שבמכתבו לענאני טען עורך הדין כי חלק מהמסמכים נחתמו טרם אשפוזו של אסחאק (פסקאות 2 ו-3), דבר המראה כי הסתמך על התאריכים השגויים הרשומים על המסמכים, ולא על דברים שמסר לו אסחאק. עו"ד

ג'דעון אף דרש באותו מכתב מענאני לפרט היכן נחתם כל אחד מהמסמכים "ואשר חתימת מרשי נחזית להיות מוטבעת עליהם", נוסח ממנו עולה שלא היה בטוח באותנטיות החתימות ומעמיד בספק את טענתו כי אסחאק אישר שחתם עליהם. סבורני שגם בסוגיה זו הושפעו תשובות העד הנכבד מזכרוננו החלקי את ההתרחשות ומנטייה להסתמך על תוכן המכתב שכתב בשעתו, ואשר הונח לפניו בעת שמסר את התשובות (פ/194-195).

מכל מקום, ואף אם היה מוכח שאסחאק אמר לעורך הדין בספטמבר 2014, בשונה מעדותו ומגרסתו בחקירה, שחתם על המסמכים אך לא הבין את תכנם, אין בכך לגרוע באופן ממשי מן הראיות המפלילות את הנאשמים, שכנסקר בהכרעת דין זו אינן מבוססות על עדות אסחאק. זו מספקת אך תמיכה להן.

94. לבסוף, אציין כי תשובותיו של עו"ד ג'דעון אודות הפגישה שהיתה לו עם אסחאק בספטמבר 2014 לא יכולות לשמש ראיה להוכחת צלילותו של אסחאק בפגישה עם הנאשמים. זאת, הן משום שהעיתוי הרלבנטי לפגישה זו חל במרץ 2014, והן נוכח התרשמותי מטיב זכרוננו את הפגישה עם אסחאק.

95. כל אלה אינם מאפשרים לקבל את טענות ההגנה בעניינם של נביל או של עו"ד ג'דעון.

ח. דיון בענייניו של הנאשם 1 מר ענאני

96. סבורני כי התביעה עמדה בנטל להראות כי ענאני ביצע את העבירה המיוחסת לו, החתים את אסחאק על מסמכי ההעברה המקנים לענאני זכויות ברכושו של אסחאק מבלי שהאחרון הבין את טיב המסמכים ותוך ניצול מצבו הקוגניטיבי הלקוי, ובהמשך עשה במסמכים אלה שימוש כדי להציג עצמו בפני עלקם כבעל הזכויות, ולמכור זכויות בבית המגורים של אסחאק לעלקם. במסגרת עסקה זו אף קיבל סכום ראשוני של 1,000 דולר.

97. מסקנה זו עולה ממספר מישורים ראיתיים שפורטו לעיל, ואשר משתלבים זה בזה לכדי מסקנה החלטית. כפי שראינו, תכני מסמכי ההעברה מציגים מספר אלמנטים שאינם מתיישרים עם האינטרס של אסחאק, ובראשם חוסר הסבירות שב"החלטה" שלו להעביר את בית מגוריו לענאני, אדם זר בו פגש לראשונה בבית החולים, ולהקנות לו זכויות בכל רכושו, מכל סוג שהוא, וכל זאת תוך "הצהרה" על קבלת תמורה שבפועל לא שולמה. חוסר הסבירות מודגש גם בנישולם של יורשיו של אסחאק מאותם נכסים בהצהרה מפורשת, ובהעדר סיבה מוכחת מדוע יבקש אסחאק לפגוע בהם בצורה שכזו.

לכך מצטרפת הסיטואציה בה נחתמו המסמכים: בידי אדם קשיש ועירי, בעיצומו של אשפוז וללא כל הסבר לבהילות בה יחליט דווקא בעיתוי זה להיפטר מכל רכושו, בשתי פגישות שנערכו בפער זמנים קצר, בהחלטה עצמאית ללא שיתוף בני משפחתו ומבלי שיוצג בידי עורך-דין.

לשני אלה מתווספות הראיות אודות מצבו הקוגניטיבי הלקוי של אסחאק בעת החתימה על מסמכי ההעברה. כמפורט בפרק ג' לעיל, המדובר בשורת ראיות, לרבות התרשמויותיהם של אנשי צוות הרפואה שטיפלו באסחאק במהלך האשפוז. כך בדגש על גב' בכר שצפתה במעמד החתימה, ועל חוות דעתו של מומחה להערכת כשירות, ד"ר מערבי, שבדק את אסחאק זמן קצר לאחר פגישתו עם הנאשמים. מכל אלה עולה תמונה מטרידה, של קשיש שבעת הרלבנטיות לא היה צלול, לא ידע היכן הוא נמצא, לא היה מודע למצבו או כיצד ומדוע הגיע לבית החולים, התנהל בצורה חריגה הן מבחינה התנהגותית והן בהעלאת טענות בלתי מציאותיות, וסבר מקשיי הבנה ובלבול בעצמה ניכרת. עוד עולה כי מצבו היה ברור ובוולט, באופן שלא מאפשר לקבל שענאני, שלעדו שוחח עם אסחאק שיחות ממושכות בבית החולים, לא הבחין במצב האמור, או את עדותו של ענאני לפיה דובר באדם צלול לחלוטין.

בהקשר זה אזכיר גם את הפירוט העובדתי אודות נכסי אסחאק המופיע במסמכי ההעברה, שלא ניתן לקבל כי נמסר בידי אסחאק על סמך זכרוננו באותם רגעים ונוכח מצבו הלקוי, ואת האמירות הכלליות המופיעות שם ומבטאות ניסיון של ענאני "ללכוד ברשת" נכסים נוספים של אסחאק, עליהם טרם למד וככל שישנם. אזכיר גם את עדות גב' בכר, שבמעמד החתימה שאלה את אסחאק מדוע חתם ונענתה באופן המבהיר את מצבו וחוסר ההבנה שלו ("כי הם אמרו לי" "לא יודע כי הם ביקשו").

מסקנתי היא כי ענאני ניצל מצב זה, והחתיים את אסחאק על מסמכי ההעברה מבלי שהלה הבין את משמעותם. המהירות בה פעל, הבאתו לבית החולים את הנוטריון שעבאן כדי לאמת את חתימת אסחאק, החתמת אסחאק בטביעת אצבע לצד חתימתו בכתב יד, תיעוד הווידאו המקוטע והחלקי שביצע ענאני, והעובדה שהציג עצמו בפני גב' בכר כעורך דינו של אסחאק: כל אלה חלק מניסיון "להכשיר" את המהלך הפגום שביצע, לאפשר לו לעשות שימוש במסמכי ההעברה ולהתמודד עם ניסיון עתידי להתכחש להם, ובמקביל להימנע מתיעוד שלם של מהלך הפגישה על מנת שלא להפיל את עצמו.

98. לאחר שקיבל לידיו את המסמכים החתומים, המשיך ענאני ועשה בהם שימוש במכירת זכויות בביתו של אסחאק לעלקם. כפי העולה מהודעתו של עלקם שהועדפה על פני עדותו, ענאני סיפר לו שקיבל זכויות בבית המגורים והוא מעוניין למכרו, ניהל עם עלקם משא-ומתן על המחיר, הציג בפניו את מסמכי ההעברה שעלקם "אימתם" גם אל מול שעבאן, ובהמשך צידדו במסמך בו תועדה העסקה (ת/15א). ענאני עשה כל זאת מבלי שעדכן את אסחאק או העביר לו את הסכום שקיבל, בסך 1,000 דולרים, דבר המעיד שלא פעל בשמו. בהמשך, כשעלקם גילה את דבר המרמה, השיב לו ענאני את כספו.

99. לכל אלה מתווספים גרסתו-גרסאותיו של ענאני, שכשל בניסיון לספק הסבר הולם להתנהלותו והוסיף והסתבך באמירות שהן כוזבות בצורה כה בולטת, שיש בהן להוסיף ולתמוך בראיות נגדו. אציין גם את חוסר היכולת לקבל את הסבריו להתנהלותו בזמן אמת, לרבות את דחייתו של התזה לפיה שימש כ"איש קש" לצורך מכירת נכסיו של אסחאק ליהודים, התקשר עם עלקם כדי להסוות זאת, וכי התלונה נגדו נבעה מגילוי העובדה ומאינטרסים זרים של נביל.

100. מכלול זה מגבש מסקנה אודות מזימת-מרמה שרקח ענאני והוציא אל הפועל. הוא הבחין ב"הזדמנות" שנקרתה בדרכו בדמות קשיש ערירי, חולה ומבולבל המאושפז בבית החולים, ניצל את מצבו של האחרון כדי להחתימו על מסמכי ההעברה הנחזים לתעד עסקה שלא הייתה בפועל וכך לקבל מעמד של בעל זכויות בכל נכסיו, ובהמשך הוסיף והתייצג בכזב בפני עלקם כמי שמחזיק כדן בזכויות אלה, ערך עמו עסקה למכירת זכויות בביתו של אסחאק ואף קיבל סכום ראשוני. בעובדה שבהמשך התגלתה מזימתו, והוא השיב את הסכום ובהמשך הסכים לביטול מסמכי ההעברה, אין כדי לפטור אותו מביצוע העבירה, שהשתכללה טרם הגילוי.

101. התנהלות זו מקיימת את יסודותיה של העבירה של קבלת דבר במרמה, לפי סעיף 415 לחוק העונשין. בכלל זה תצוין הגדרת "דבר" בסעיף 414 כחלה על מקרקעין וכן זכות או טובת הנאה, והגדרת "מרמה" החלה על טענת עובדה בכל דרך, שהטוען אותה יודע שאינה אמת. לענייננו, ענאני ידע שלא רכש כדן את הזכויות מאסחאק, אך נקט במהלך שמטרתו "לייצר" ראיות שיתמכו במצג לפיו רכשן כדן, והשתמש במצג ובראיות אלה כדי לבצע עסקה ולקבל תמורה ראשונית, בציפייה לסכום כולל נכבד. לכן, יש להרשיעו בעבירה האמורה.

102. לבסוף, סבורני כי בדין נטען שהעבירה בוצעה בנסיבות מחמירות. אלה באות לידי ביטוי

בניצול מצבו הפגיע של קשיש, תוך כדי אשפוז, לשלילתו מכל רכוש. עוד יוזכר טיב הרכוש הנדון: נכסי נדל"ן בשווי ניכר לרבות בית המגורים של אסחאק, שלו הושלמה המזימה למכר הבית היה עלול להיוותר ללא קורת גג, והאופן המחושב והמתוחכם בו פעל ענאני להוצאת מזימתו אל הפועל.

103. אציין כי בסיכומיהם, נחלקו הצדדים בנוגע לאפשרות להרשיע את ענאני, כהרשעה חלופית, בעבירת העושה לפי סעיף 431 לחוק העונשין. נוכח מסקנתי האמורה לעיל לא אצעד בדרך זו, הגם שלולא הורשע ענאני בעבירת קבלת הדבר במרמה, היה מקום לאמץ את עתירת התביעה ולהרשיעו בעושה: כלשון סעיף 431(1), ענאני ניצל את חולשתו השכלית של אסחאק בעיתוי הרלבנטי לצורך קבלת "דבר" שלא הגיע לו כדין - הזכויות בנכסי אסחאק. בנוסף, כדרישת סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, ניתנה לענאני הזדמנות שלמה להתגונן בפני ההרשעה בעבירה זו: יסודותיה של עבירה זו עמדו במוקד ההליך והמחלוקת שבין הצדדים, הן בהוכחת החולשה השכלית ומודעותו של ענאני לה, והן בטיבו של מהלך הניצול שביצע. היות שעתירת התביעה בנושא זה הוצגה בסיכומיה, ניתנה להגנה גם ההזדמנות להתייחס לה במישור הטיעון המשפטי. ועם זאת, הדיון האמור נערך מעל לצורך, היות שעבירת המרמה בוססה.

ט. דיון בעניינו של הנאשם 2 מר שעבאן

104. בחינת עניינו של שעבאן מעלה התנהלות פסולה, בחריגה בוטה מכללי המקצוע המחייבים אותו כנוטריון ואף מתוך יסוד נפשי השקול למודעות, כי במעשיו הוא מסייע לענאני בביצועה של עבירה פלילית. ועם זאת, מהסיבות שיפורטו להלן מתעורר ספק בקיומו של היסוד הנפשי המיוחד הדרוש להרשעה בעבירה שיוחסה לו, ועל כן אורה על זיכוי.

גרסתו של שעבאן

105. במסגרת חקירת המשטרה, נחקר שעבאן מספר פעמים. בחקירה ראשונה (ת/1 מיום 5.1.15) טען שהובא בידי ענאני, אותו הוא מכיר זה שנים, ובידי אדם נוסף, לאשר את חתימתו של אסחאק. הוא טען שהקריא לאסחאק את תוכן המסמכים אשר הוכנו בידי ענאני (ש' 50), וכי אחות נכנסה במהלך הפגישה (ש' 50-51). הוא טען כי אסחאק "דיבר בצורה רגילה כאדם רגיל וסביר", זיהה את מסמכי ההעברה ואת האישור הנוטריוני, וכשהוצג בפניו כי במסמכים אלה נרשם שאסחאק הזדהה בתעודת זהות והדבר שקרי טען "זה לא נכון אני צריך לבדוק את התיק במשרדי" ובהמשך כי אפשר שזיהה אותו לפי זיהוי של הפקידה בבית החולים (ש' 107-102). בהודעה נוספת (ת/2 מיום 26.4.15) הציג את רישיון הנהיגה לפיו זיהה את אסחאק, טען שניתן לו בידי אסחאק וכי תפקידו התמצה באישור החתימה, והוסיף ומסר לחוקר דיסק ועליו הסרטונים מן הפגישה עם אסחאק. בהודעה שלישית (ת/3 מיום 8.6.15) חזר וטען שאסחאק היה במצב טוב והבין הכל, ושב על הטענה לפיה הקריא לאסחאק את תוכן המסמך טרם חתימה (ש' 29). כשנשאל מדוע נדרשה טביעת אצבע של אסחאק על המסמכים, השיב שאינו יודע ושענאני ביקש זאת (ש' 37). עוד הוסיף שלא קיבל שכר. בשלב מסוים החל לשמור על זכות השתיקה והפסיק לענות לשאלות (ש' 49 ואילך). בחומר הראיות מסמכים שהמציא בהמשך לחוקר המשטרה: רישומים שלו על אישורים נוטריוניים שערך, ומספר קבלות בסכומים ובתאריכים משתנים (ת/16 ות/17).

106. בבית המשפט הציג שעבאן גרסה דומה, עם פירוט נוסף. הוא סיפר כיצד ביקשו ענאני להגיע עמו לבית החולים לצורך החתמת אדם, וסיפר כי הפגישה עם אסחאק נערכה בין 15 ל-20 דקות. בכלל זה הודה כי טרם אישור חתימתו של אסחאק הוא לא קיבל תעודה רפואית המאמת את כשירותו,

וטען כי פעל כך משום ששוחח עם אסחאק והתרשם מצלילותו. הוא תיאר שיחה של ממש עם אסחאק, במסגרתה הציג את עצמו, הסביר לאסחאק מה הוא עומד לעשות, הקריא לו את תוכן המסמכים אותם הכין ענאני, ואסחאק ביקש ממנו לאשר את חתימתו עליהם (פ/220). בהמשך עדותו הוסיף כי שאל את אסחאק שאלות על מנת לבחון את צלילותו (פ/229 ש' 2). לכל אורך עדותו הדגיש כי אסחאק היה צלול לחלוטין והבין את כל שהתרחש. שעבאן טען שקיבל עבור עבודתו זו "אולי 450-700 ₪... מסרתי למשטרה את הקבלות" והפנה לקבלות ת/16 הנזכרות לעיל (פ/222 ש' 32). את שמירתו על זכות השתיקה הסביר בחוסר נימוס של החוקר שלטענתו צעק עליו וקילל אותו (פ/223).

שעבאן עמד על כך שלא ידע מהו טיב היחסים בין ענאני לאסחאק, לא ידע על העסקה בין ענאני לעלקם או כי ענאני קיבל כספים, ומעורבותו התמצתה באישור החתימה (פ/224, פ/225 ש' 27). הוא חזר וסיפר כי אחות נכנסה במהלך הפגישה, אך טען כי לא דובר באחת מעדות התביעה (פ/226), ובהמשך טען שהציג עצמו בפניה כנוטריון שהגיע להחתים את אסחאק על מסמכים (פ/237).

107. עדות זו של שעבאן לא הותירה רושם המאפשר לקבלה. כך בפרט בשאלת מודעותו למצבו של אסחאק ופעולותיו לנוכח שורה של סימני שאלה שהתעוררו במישור זה. בחקירתו הנגדית בידי ב"כ המאשימה סיפר שענאני לא מסר לו פרטים טרם ההחתמה (פ/228 ש' 5) וטען שהבקשה להחתמה בבית חולים לא עוררה את חשדו (שם, ש' 18). זאת, הגם שמסר כי זו פעם יחידה, או כמעט-יחידה, בה התבקש לאשר חתימה של אדם המאושפז בבית חולים (פ/229 ש' 11). הוא טען שוב שהתרשם מאסחאק כאדם צלול, וחזר על טענתו לפיה הקריא לאסחאק את המסמכים טרם חתימה ו-וידא עמו שהבינם. זאת, תוך שהוסיף וטען שאמר לאסחאק כי אינו חייב לחתום, וכי השיחה עם אסחאק כללה "סיפורים" שהאחרון סיפר וכן שיחה של אסחאק עם ענאני בעניינים שונים (שם, ש' 26, פ/234, פ/236, פ/239 ש' 4-6). עוד טען, בהתייחס למסמך ה"מעיד" על תשלום של 300,000 דולר מענאני לאסחאק, כי שאל את אסחאק האם מדובר בעובדה אמתית, והלה השיב בחיוב (פ/235-236).

לשאלות הפרקליטה אישר שעבאן שלא בחן מדוע ההחתמה נערכה דווקא בבית החולים ומדוע לא ניתן היה להמתין לשחרורו של אסחאק. עוד הוסיף כי עם הגיעו שאל בדלפק הקבלה היכן נמצא אסחאק, ואז התקשה להסביר מדוע פעל כך שעה שענאני, שידע היכן אסחאק מאושפז, נלווה אליו. הוא הציג מענה חלקי, לפיו דובר ב"שיטה שלי. אם אני אלך למקום ואני לא מכיר את האיש אני מברר". בנוסף, כשהוצג לו שבאישור הנוטריון רשם שזיהה את אסחאק לפי תעודת זהות שהונפקה במשרד הפנים, אישר שבפועל לא עשה כן, והבהיר שזיהה לפי רישיון נהיגה מתוך הנחה שמספר הזהות לא משתנה (פ/230). כשהוצג לו כי לפי תקנות הנוטריונים יש לבצע זיהוי בעסקת מקרקעין באמצעות תעודת זהות או דרכון בלבד, טען שלפי הדרכה שקיבל בשנת 2006 די בכל תעודה רשמית, לרבות רישיון נהיגה שפג תוקפו (פ/232). בהמשך טען כי לפי רישומו אישר רק שניים ממסמכי ההעברה (שמספרי האישורים הנוטריוניים שלהם הם 70 ו-71), ואז חזר בו (פ/234 ש' 4). את התאריכים השונים המתנוססים על מסמכי ההעברה התקשה להסביר, טען שהמסמכים נערכו בידי ענאני וכי לתפיסתו התאריך על האישור הנוטריוני הוא שמעיד על התאריך בו נחתם המסמך. הוא מסר שייתכן שלא הקריא לאסחאק את התאריכים, ובד-בבד שלא ייתכן שאסחאק חתם על מסמך שבו מופיע תאריך לא מדויק (פ/235).

כשנשאל שוב בנושא העדרו של אישור רפואי לכשירותו של אסחאק, השיב שעבאן כי טעה כשלא ביקשו, וכשהחקירה בנושא המשיכה טען, לראשונה, כי "שאלתי את האחות ואמרה לי שהוא בסדר" (פ/238). טענה "כבושה" נוספת שהעלה הייתה כי רק לאחר הפגישה גילה שענאני צילם אותה (פ/239 ש' 18). כשעומת עם

מכלול סימני השאלה: החתמה בבית החולים, שאלות שמצא לשאול את אסחאק כדי לוודא את צלילותו, חתימה רועדת ובקשת ענאני להוסיף טביעת אצבע, וצילום וידאו "סמוי" של אחד הצדדים, ונשאל בנסיבות אלה לא היה מקום לברר את מצבו הקוגניטיבי של אסחאק, השיב "שאלתי את האחות ואמרה בסדר, שאלתי שאלות והוא צלול" (פ/239 ש' 21-25).

108. עימותן של טענות אלה אל מול מכלול הראיות מגלה פערים המעידים על כזב בדבריו של שעבאן. לעיל עמדנו על מצבו הקוגניטיבי של אסחאק בזמן אמת, שהיה לקוי וגלוי לעין. שעבאן תיאר שיחה ממושכת עם אסחאק, שלו ושל ענאני בנוכחותו, לרבות שאלות ששאל כדי לוודא את צלילותו של אסחאק, הקראת המסמכים לו ו-וידוא עמו כי הוא מבין אותם, וכן וידוא עמו כי קיבל מענאני את הסכום הנקוב במסמכים. אין זה סביר כי במהלך ממושך זה, לא הבחין שעבאן בקשייו הקוגניטיביים של אסחאק. הפער בינם, לבין תיאוריו הגורפים אודות צלילות שלמה של אסחאק והבנה מלאה, הוא פער שלא ניתן לגשר עליו בהסבר הגיוני, למעט כזב של שעבאן. גם הידרשותו, עם התקדמות עדותו, לטענה ה"כבושה" לפיה וידא את צלילותו של אסחאק מול האחות שנכנסה לפגישה, מעידה על הקושי בטענותיו. הן טענה זו, והן אמירתו ששאל את אסחאק שאלות כדי לוודא את צלילותו, מכילות סתירה פנימית אל מול טענתו הנוספת לפיה אסחאק היה כשיר וצלול. על רקע זה, ואף אם אקבל שהפגמים בתאריכים ובאזכור באישור הנוטריוני של זיהוי לפי תעודת זהות הם תוצר של טעות בלבד, אין אלא לקבוע כי שעבאן היה מודע למצבו הקוגניטיבי הלקוי של אסחאק, והבין כי הלה הוחתם על ידו ועל ידי ענאני על מסמכי ההעברה מבלי להבין את מהותם.

בכלל זה, ברי כי שעבאן חטא לאמת כשטען שאסחאק אמר לו שקיבל מענאני את הסכומים הנקובים במסמכי ההעברה. בנוסף, נוכח אישורו כי קרא באזני אסחאק את המסמכים, הרי ששעבאן נחשף לתוכן המסמכים והבין שדובר בהעברת זכויות בכל רכושו של אסחאק, לידי ענאני. זאת, דווקא בעיצומו של אשפוז בבית החולים, בידי אדם קשיש המרותק למיטתו ושאינו צלול או מיוצג בעצמו בידי עורך דין, ובעסקה בה הוא "נפטר" מכל רכושו. השלכותיהם של עובדות אלה תידונה עתה:

יסודות העבירה שיוחסה לשעבאן

109. לשעבאן יוחסה עבירה לפי סעיף 47 לחוק הנוטריונים. לשון הסעיף עוסקת ב"נוטריון המשתמש בסמכותו לגבי מסמך ביודעו כי המסמך נועד לביצוע עבירה פלילית או שבעריכתו היה משום עבירה פלילית...". אין מחלוקת כי שעבאן החתים, יחד עם ענאני את אסחאק על מסמכי ההעברה, ובהמשך צירף לכל אחד מהם גיליון נוטריוני של "אישור חתימה" בו אישר, לגבי כל אחד ממסמכי ההעברה, כי אסחאק הופיע בפניו, כי זיהה אותו לפי תעודת זהות שמספרה צוין שם ואשר "ניתנה מאת משרד הפנים", וכי אסחאק "חתם ברצונו הטוב והחופשי על המסמך הרצ"ב לאחר שהקראתיו לו והבין תוכנו. ולראייה הנני מאשר את חתימתו...". מכאן, שהתקיים היסוד העובדתי של שימוש בסמכותו של שעבאן כנוטריון לגבי מסמכי ההעברה. השאלה עוסקת, אפוא, ביסוד הנפשי:

110. ראשית, העבירה דורשת מודעות של הנוטריון לכך שהמסמך אותו אישר נועד לביצוע עבירה, או שבעריכתו הייתה עבירה.

שנית, כותרתה של העבירה היא "סיוע לעבירה". הצדדים חלוקים בשאלה, האם בכך יש להוסיף דרישה לפיה על הנוטריון להחזיק ביסוד נפשי של מטרה לסייע לעבריו העיקרי. כך, בשים לב להלכה הפסוקה בעניין היסוד הנפשי הנדרש בעבירת הסיוע (ע"פ 320/99 פלונית נ' מדינת ישראל (15.2.01)).

111. במחלוקת זו, שלהבנתי טרם הוכרעה בהלכה מחייבת, דעתי כדעת ההגנה. אני ער לכך שלשון הסעיף אינה כוללת את המילה "סיוע" וקובעת עונש עצמאי, וזאת בניגוד להוראות תיקון 39 הגוזרות את עונשו של המסייע מן העונש שנקבע לעבירה העיקרית. ניתן לסבור, אפוא, כי מדובר בעבירה עצמאית ולא בנגזרת מסוג של סיוע.

ועם זאת, חוק הנוטריונים הוצע ונחקק טרם חקיקתו של תיקון 39 לחוק העונשין (ס"ח תשל"ו 813 מיום 11.6.76, עמ' 196; ה"ח 854 מיום 6.8.69, בעמ' 351. להלן "הצעת החוק"). ממילא, שמחוקקיו לא נתנו את הדעת על היחס בין העבירה הנדונה כאן לבין הסדר הסיוע שנקבע רק בהמשך, בחלק הכללי לחוק העונשין במסגרת תיקון 39. בתיקון נקבע גם, במפורש, כי בהעדר הוראה לסתור יחולו הוראות החלק הכללי של חוק העונשין גם על עבירות לפי חוקים אחרים, וזאת מבלי שהוחרגה חקיקה שקדמה לתיקון (סעיף 34 כג לחוק העונשין). הדבר נועד ליצור האחדה בדיני העונשין בישראל. לעניין זה, אין מקום לבדל דווקא את הוראות חוק הנוטריונים.

באשר לאפשרות לראות בעבירה לפי סעיף 47 כעבירה עצמאית להבדיל מנגזרת של סיוע, הרי שזו פרשנות אפשרית אחת. כותרת העבירה העוסקת בסיוע, וכן ההתייחסות בלשונה לעבירה פלילית אחרת ועיקרית (למשל בהתייחסות למסמך שנועד לביצוע עבירה, או לעונשו של "האשם באותה עבירה" בהתייחס למבצע העיקרי) מאפשרת פרשנות סבירה לא פחות, שלטעמי מעוגנת יותר מחברתה בלשון החוק, לפיה מדובר בעבירה נגזרת מסוג של סיוע.

על תכלית העבירה בהקשר בו אנו עוסקים ניתן ללמוד מהצעת החוק, לפיה סעיף 47 (שם - סעיף 66) מבטא את חובת הנוטריון "להיות קפדן ביותר במתן שירותיו, ולא ייתן את ידו במילוי תפקידיו לביצוע עבירה כל שהיא או יחפה עליה..." (הצעת החוק, בעמ' 373). מנוסח זה עולה כי העבירה לפי סעיף 47 לחוק הנוטריונים שואבת את קיומה מעבירה אחרת ו"עיקרית". המחוקק ביקש למנוע שימוש לרעה בסמכויותיו הייחודיות של נוטריון כדי לאפשר ביצוע של עבירה בפלילים או לחפות עליה: שאיפה, המקבילה לזו שעוגנה כעבור שנים בהגדרת הסיוע כמהלך שנועד "לאפשר את הביצוע, להקל עליו או לאבטח אותו, או למנוע את תפיסת המבצע, גילוי העבירה או שללה, או כדי לתרום בדרך אחרת ליצירת תנאים לשם עשיית העבירה..." (סעיף 31 לחוק העונשין).

בהינתן תכלית זו, לשיטתי הפרשנות המחילה על העבירה לפי חוק הנוטריונים את דרישות הסיוע כפי שעוצבו בדין הפלילי, לרבות את דרישת המטרה לסייע, היא פרשנות שהולמת יותר הן את לשון העבירה וכותרתה, והן את תכליתה. יוזכר שנפסק כי דרישת היסוד הנפשי המיוחד לסיוע יוצרת מרחק ראוי בינו לבין העבירה של אי-מניעת פשע, וחשוב מכך: הולמת את מהות עשייתו של המסייע, ש"הוא עבריין משני ועקיף. המייחד את פעילותו, בהיבט הנפשי, הוא שהעבריין מבקש לסייע" (הלכת פלונית, פסקה 19). משהוחל רעיון זה על כלל המסייעים, אין סיבה הולמת להחריג מגדרו דווקא את ציבור הנוטריונים ולהרשיעם בפלילים, בעבירה שבמהותה הינה עבירת סיוע, גם במצבים בהם פעלו ללא היסוד הנפשי החפצי.

לחלופין, ככל שניתן להתייחס לראיית העבירה כעצמאית כפרשנות אפשרית מבחינה תכליתית, הרי שבהינתן שתי פרשנויות סבירות, ששתיהן מתיישבות עם תכלית החוק, יש לבחור בזו המיטיבה עם הנאשם (סעיף 34 כא לחוק העונשין).

על רקע זה אני קובע, כי לצורך הרשעה בעבירה לפי סעיף 47 לחוק הנוטריונים יש לבסס יסוד נפשי מיוחד, של מטרה לסייע.

112. סבורני כי היסוד הנפשי הדורש מודעות של שעבאן לנסיבה, לפיה המסמך אותו אישר נועד לביצוע עבירה או שבעריכתו הייתה עבירה, הוכח בדרגה הנדרשת. כמפורט לעיל, שעבאן ידע כי החתים ואישר חתימה של אדם שאינו צלול, על מספר מסמכים המזכים את ענאני בביתו של אסחאק ובזכויות בשורת נכסים שלו, וכל זאת בנסיבות שפורטו לעיל של חתימת המסמכים באופן חריג בעיצומו של אשפוז, בידי קשיש שאינו מיוצג ואשר העביר את כלל רכושו לאחר, ושחתימתו הרועדת "גובתה" בטביעת אצבע לבקשתו של ענאני, ללא סיבה נראית לעין וכן באמצעי נוסף של צילום וידאו. כל אלה יוצרים, לכל הפחות, חשד כבד כי דובר בניסיון לנצל את מצבו של אסחאק ולגזול ממנו את רכושו במרמה, למען הפקת רווח.

אף אם אניח לטובתו של שעבאן, הנחה שבנסיבות העניין מיטיבה עמו מאוד, כי לא הבין בפועל שהוא מסייע לביצועה של עבירה, נוכח האמור לעיל אין אלא לקבוע כי חשד, חשד של ממש, שכך הוא עושה, ולא עשה דבר על מנת לברר את חשדו האמור. הוא לא ביקש אישור רפואי אודות צלילותו של אסחאק. טענתו הכבושה כי שאל אחות למצבו של אסחאק, או טענתו כי התרשם שאסחאק צלול בעקבות השיחה עמו, אינן אמינות עלי ואינן הולמות את מכלול הראיות, לרבות את עדותה של גב' בכר שהיא, ולא אחות אחרת, שנכנסה בעיצומה של הפגישה. לכן, בהתאם לדוקטרינת "עצימת העיניים" לפיה יראו אדם שחשד בדבר קיום נסיבה ולא ברר את חשדו כמודע לקיומה (סעיף 20(ג)(1) לחוק העונשין. לדוגמאות לתחולתו במקרי סיוע ראו ע"פ 6434/15 **מדינת ישראל נ' שביר** (4.7.17); ע"פ 11131/02 **יוסופוב נ' מדינת ישראל**, פס' 9 (15.3.04)), יש לראות את שעבאן כמודע לכך שמסמכי ההעברה היו חלק מביצועה של עבירה בידי ענאני. בשים לב לטיבם של המסמכים, לנחיצות האישור הנוטריוני לצורך שימוש בהם כהוכחה לעסקה במקרקעין, ולהשתלבותם ביתר הראיות ש"יצר" ענאני (תיעוד הוידאו וחתימת האצבע), ברי גם כי שעבאן הבין שהעובדה שאישור נוטריוני סייעה בביצוע העבירה. לכן, יש לקבוע כי דרישת המודעות שבסעיף 47 לחוק הנוטריונים התקיימה.

113. שונים פני הדברים לגבי היסוד החפצי של מטרה לסייע. אני ער לאינדיקציות עליהן הצביעה התביעה, לרבות טענת שעבאן שקיבל תשלום עבור עבודתו ולהיכרותו עם ענאני לאורך שנים. כאמור, לא התרשמתי לטובה ממהימנותו, או מזו של ענאני, ובכלל זה אתקשה לסמוך על דברי ענאני לפיהם שעבאן לא היה מודע לעבירה.

ועם זאת, ראיות התביעה הותירו בעלטה חלקים מרכזיים של ההתרחשות, ככל שהיא נוגעת לשעבאן. להבדיל מענאני, שעבאן לא פגש את אסחאק פגישה קודמת ולא הכין את מסמכי ההעברה. אין בפני כל הוכחה לפיה ידע על הפגישה הקודמת ותכניה, תרם להכנת המסמכים או כי נודע לו ממקור אחר, טרם פגישתו עם אסחאק או במהלכה, על טיבן המדויק של תכניותיו הפסולות של ענאני. אין גם כל ראיה כי נטל חלק במהלכים שלאחר החתמתו של אסחאק, בדגש על העסקה עם עלקם, וזאת למעט אמירתו של עלקם שוידא מול שעבאן את אותנטיות מסמכי ההעברה, שלא די בה להראות את הנדרש כאן. עוד אין ראיות לפיהן שעבאן קיבל או נועד לקבל דבר-מה מן המהלך של מימוש מזימת המרמה.

ראיות התביעה חשפו אך את הגעתו של שעבאן לפגישה עם אסחאק, ואת מהלך ההחתמה והנפקת האישורים הנוטריוניים. פרספקטיבה מצומצמת זו לא מאפשרת להסיק מסקנות החורגות מגדר העובדות שהתגלו בנוגע לפגישה זו, ואשר מקימות כאמור חשד של שעבאן, שלא בורר, כי ענאני נעזר בו לביצוע עבירה. בכלל זה לא בוארה סיבה שתהיה לשעבאן לרצות לסייע לענאני בביצועה של העבירה. בנסיבות אלה, לא ניתן לקבוע בדרגת ההוכחה הנדרשת בפלילים כי שעבאן ביקש, במובן החפצי, לסייע לביצועה של העבירה בידי ענאני.

114. אני ער לכך שלהתקיימות היסוד החפצי די בתחולתה של "הלכת הצפיות", וכי לא נדרש

שהמסייע יהיה מודע לכל פרטי העבירה העיקרית לצורך הרשעתו. ועם זאת, איני סבור כי היסודות לתחולתה של ההלכה האמורה בוססו, בדרגה הנדרשת. לעניין זה אשוב על ההנמקה שפורטה בפסקה הקודמת, בדגש על הפרספקטיבה הראייתית המוגבלת בעניינו של שעבאן, המתמקדת בפגישה עם אסחאק ומקשה לפענח את טיב היחסים בינו לבין ענאני בהקשרה של מזימת המרמה הכוללת, שרקח ענאני והוציא לפועל. אוסיף ואזכיר כי הונח, לטובתו של שעבאן, שאך חשד כי ענאני נעזר בו לביצוע עבירה ולא ברר את חשדו זה, וזאת להבדיל ממודעות שלמה. בשילוב שני אלה, לא ניתן לקבוע מעל לספק כי שעבאן הבין שתרומתו תביא בהסתברות הקרובה לוודאית להשלמת העבירה העיקרית.

על רקע כל אלה, אין לקבוע שהיסוד הנפשי המיוחד מתקיים, ויש להורות על זיכוי של שעבאן מחמת הספק.

י. הכרעה

115. הנאשם 1 מורשע בעבירה שיוחסה לו בכתב האישום. הנאשם 2 מזוכה מן העבירה שיוחסה לו בכתב האישום.

116. בהסכמתם, ניתנת הכרעת הדין ללא דיון במעמד הצדדים. **טיעון לעונש בעניינו של הנאשם 1 יתקיים ביום 3.10.18 בשעה 9:30.** אם ברצון ההגנה לבקש הפניה לשירות המבחן, תעשה זאת מבעוד מועד ולא במעמד הדיון או בסמוך לו. המזכירות תזמן מתורגמן לערבית ותשלח את הכרעת הדין לצדדים.

ניתנה היום, ט' אלול תשע"ח, 20 אוגוסט 2018, בהעדר הצדדים.